

Binkomse Plaatsnamen

DOOR

dr. Paul Kempeneers

2011

Computerbewerking : Dr. Edelhart Y. Kempeneers
www.kempeneers.org

Copyright 2011 Dr. Paul T.C. Kempeneers, Leuvensestraat 43-45,
3300 Tienen.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere
wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
uitgever.

Inhoud

INHOUD	111
1. BINKOM EN ZIJN BUURGEMEENTEN	114
1.1. Wijze van bewerking	114
1.2. Binkom in Vlaams-Brabant	115
1.3. Grenzen en bodemgebruik	115
1.4. Indeling in secties	116
1.5. Haardsteden en bevolking	117
2. NEDERZETTINGSNAMEN	119
2.1. De woonstede van Beino	119
2.2. Gehuchtnamen	120
2.3. Namen van de fusiegemeenten	121
3. VLOEIEND EN STILSTAAND WATER	122
3.1. Nummers en soortnamen	122
3.2. De Spelthofbeek en bijlopen	122
3.2.1. De Spelthofbeek	122
3.2.2. Bijlopen van de Spelthofbeek	123
3.3. De Molenbeek	124
3.4. De Vosselbeek en bijlopen	124
3.4.1. De Vosselbeek	124
3.4.2. Bijlopen van de Vosselbeek	125
3.5. Nog een bijloop van de Wingebeek	125
3.6. De Eksterbeemdenbeek met bijloop	126
3.7. Stilstaand water	127
3.7.1. Wouwers en vijvers	127
3.7.2. Putten en Kuilen	128
3.8. Oversteken bij de Voort	129
4. BERG EN DAL	130
4.1. Het reliëf van Binkom	130
4.2. Het berglandschap in het noorden	130
4.3. Hoogten in het centrum	132
4.4. De Koekelberg aan het Hazenbos	133
4.5. Donk als zachte helling	134
4.6. Delle, een klein dal	134
5. BOSSEN, HAGEN EN HEIDE	135
5.1. Gerooide bossen	135
5.2. Oude bosnamen met hout	136
5.3. Namen met bos	137
5.3.1. Bos als simplex	137

5.3.2. Samengestelde bosnamen	137
5.4. Plantnamen op -t	143
5.5. Hagen beschutten	143
5.6. Bloeiende boomgaarden	144
5.7. Het wijngaardeken	145
5.8. Het Heideken	145
6. GRASLANDEN	147
6.1. Malse Broeken	147
6.2. Beemd, een "banale" weide	148
6.2.1. Benoeming naar de eigenaar	148
6.2.2. Benoeming naar de ligging	149
6.2.3. Andere voorbepalingen	149
6.2.4. Bepalende adjectieven	150
6.3. Schrale driesen	150
6.4. Vroente en Eusel	152
6.5. Jonge weiden	153
7. AKKERLAND	154
7.1. Hoeve als landmaat	154
7.2. Kouter	154
7.3. Het open Veld	155
7.3.1. Benoeming naar de bezitter	155
7.3.2. Benoeming naar de ligging	155
7.3.3. Benoeming naar de begroeiing	158
7.3.4. Benoeming naar een diernaam	159
7.3.5. Benoeming naar andere eigenschappen	159
7.4. Een aaneengesloten Blok	160
7.5. Rot is nat weiland	161
7.6. Andere specifieke benamingen	162
8. KERKELIJKE GEBOUWEN	168
8.1. Een kerk voor Sint-Jan	168
8.2. De Sint-Rochuskapel	169
8.3. De Pastorie van Binkom	170
8.4. De Tafel van de Heilige Geest	172
9. BURGERLIJKE BOUWWERKEN	173
9.1. Namen met hof	173
9.2. Grote Pachthoven	174
9.2.1. Het Hof te Kortebroek	174
9.2.2. Het Pachthof van Chantrijn	175
9.2.3. Het Kasteel als Oase	176
9.2.4. Andere boerderijen	177
9.3. Het Schuttershuis	178
9.4. Leven in de brouwerij	179
9.5. Daar, bij de Windmolen	180

9.6. Bruggen	181
10. WEGEN EN VOETPADEN	182
10.1. Algemeen	182
10.2. De hoofdadere van Binkom	183
10.2.1. Van Tienen naar Aarschot [1]	183
10.2.2. Van Binkom naar Lubbeek [2]	184
10.2.3. Van Binkom naar Kerkom [3]	184
10.2.4. Van Binkom naar Kiezegem [4, 9]	184
10.2.5. Van Binkom naar Attenrode [5]	185
10.2.6. De weg naar de Kwadepoort [6]	186
10.3. Andere belangrijke wegen	186
10.3.1. Van Helstraat naar Meenselstraat [7]	186
10.3.2. De straat naar de Sint-Rochusborn [8]	187
10.3.3. De Hulststraat [10]	187
10.3.4. De Boekhoutstraat [11]	188
10.4. Secundaire wegen in het noorden	188
10.5. Secundaire wegen in het zuiden	190
10.6. De voetpaden in Binkom	192
11. ILLUSTRATIES	195
12. ATLAS	200
13. BIBLIOGRAFIE	214
13.1. Afkortingen	214
13.2. Onuitgegeven bronnen	215
13.3. Uitgegeven werken	218
13.3.1. Werken over Binkom	218
13.3.2. Andere geraadpleegde werken	219
13.4. Kaarten	221

1. Binkom en zijn buurgemeenten

1.1. WIJZE VAN BEWERKING

Over de toponymie van Binkom bestaan weinig gedrukte bronnen. We beschikken over het werk van rijksarchivaris Alphonse Wauters, uitgegeven in zijn bekende reeks *Géographie et histoire des communes belges*. In 1882 behandelde hij Binkom in het deel *Canton de Glabbeek* op de bladzijden 77 tot 87. De archivaris verschaft interessante informatie over de geschiedenis van Binkom. Toponiemen echter somt hij wel op, maar hij lokaliseert ze niet. Ook vinden we geen bronvermeldingen. Het werk werd in 1963 anastatisch herdrukt.

In 1925 schreef Louis Ulens aan de Leuvense Universiteit een eindverhandeling over de *Toponymie van Binkom*. Hiervoor raadpleegde hij een aantal bronnen, die thans verdwenen zijn. Een belangrijk cijnsboek van de hospitaalridders uit 1364 brandde in het Rijksarchief van Bergen in 1940 op. Ook bevonden zich in de pastorie van Binkom 180 documenten. Na het overlijden van de pastoor in 1946 verbrandden de familieleden het hele archief. In 2003 gaf de Heemkring Libbeke 5 delen uit, getiteld *Binkom, een eigen verleden*. Als deel 1 gaf de Heemkring het handschrift van L. Ulens uit. Ik kon hierbij enkele verouderde verklaringen schrappen en nieuwe elementen toevoegen. Toch vertoont dit werk nog veel leemten en staan er onbestaan-de toponiemen in, zodat ik het nuttig vond om alle beschikbare archivalische bronnen te raadplegen. Door het opbranden van veel archiefstukken kon ik uiteraard enkele attestaties niet meer nakijken en vervolledigen. Gelukkig vond ik onder serie H 3 in het Tiense archief een *Cijnsboek van de commanderie van Chantrijn*, met de beschrijving van de goederen in Binkom in 1640. Dit cijnsboek was verkeerd geklasseerd onder Wommersom.

In plaats van de plaatsnamen, zoals gebruikelijk, alfabetisch te rangschikken, heb ik het namenbestand bij wijze van synthese in rubrieken ingedeeld. Deze methode heb ik met succes toegepast in andere werken over de toponymie van Hagelandse gemeenten. Door de plaatsnamen te beschrijven in een geografisch en geschiedkundig geheel, ontstaan telkens leesbare overzich-

ten. Afzonderlijke namen zijn via mijn klapper gemakkelijk terug te vinden. Bovendien kan de lezer gebruik maken van mijn Atlas met 15 kaarten, die ik achteraan in deze studie heb opgenomen.

1.2. BINKOM IN VLAAMS-BRABANT

Het hertogdom Brabant werd ingedeeld in 4 hoofdkwartieren die genoemd werden naar hun hoofdsteden: Brussel, Leuven, Antwerpen en 's-Hertogenbosch. Ieder kwartier was onderverdeeld in meierijen. In het kwartier van Leuven behoorde Binkom tot de meierij van Kumtich (mfm 1386/7).

In de Franse tijd (1796-1815) werd Binkom toegevoegd aan het Departement van de Dijle, twaalfde kanton Glabbeek. In 1815 ontstond de provincie Zuid-Brabant (Vrielinck, 2000). Vanaf 1831 werd de naam verkort tot Brabant. Door het Koninklijk Besluit van 17 september 1975 ontstond een grotere gemeente. Deze bestond uit Lubbeek, Linden, Pellenberg en Binkom (zie kaart 1). De fusie ging in op 1 januari 1977. Vanaf 1 januari 1995 behoort Lubbeek tot het arrondissement Leuven, als deel van Vlaams-Brabant. Het is één van de 65 gemeenten van de nieuwe provincie, waarvan er 35 in het arrondissement Halle-Vilvoorde liggen en 30 in het arrondissement Leuven (Wegwijs 2010, 146).

1.3. GRENZEN EN BODEMGEBRUIK

In 1824 en later tot aan de fusie grensde Binkom in wijzerzin aan Sint-Joris-Winge, Kiesekom (nu Kiezegem geschreven), Meensel, Attenrode, Sint-Pieters-Vissenaken, Kerkom en Lubbeek (zie kaart 2). De dorpskern ligt op 7,5 km van Tienen en 15,5 km van Leuven. In 1666 telde men de afstand nog niet in kilometers, maar in tijd. Zo noteerde de pastoor in dat jaar in het Latijn: *parochia sita est ab vna hora cum media a ciuitate Thenensi, et tribus a ciuitate Louaniensi* (Me 3, p. 15), vertaald: de parochie ligt op 1,5 uur van de stad Tienen en op 3 uur van de stad Leuven.

<i>Bodemgebruik 1834</i>	<i>ha</i>	<i>a</i>	<i>ca</i>	<i>procent</i>
Akkers	565	34	70	72,60
Moestuinen	12	72	20	1,63
Weiden	44	46	80	5,71
Boomgaarden	14	68	60	1,89
Bossen	108	14	30	13,89
Heide, vage grond	5	26	80	0,68
Gebouwen	4	22	30	0,54
Kerkhoven	0	21	60	0,03
Wegen	22	23	10	2,85
Beken	1	44	50	0,18
Totaal	778	74	90	100,00

Volgens de legger van Popp had Binkom rond 1865 een oppervlakte van 778 ha 94 a 30 ca, door Vrielinck (p. 1677) afgerond op 779 hectare. In vroegere tijden is deze oppervlakte minder precies opgemeten. Zo werd de belastbare oppervlakte in 1686 berekend op 563 bunders en 1 dagmaal, waarvan 277 bunders land, 108 1/4 weiden, 99 1/2 bossen, 1/2 bunder vijvers, en 78 bunders apart geschat eigendom van de Orde van Malta (Wauters, p. 77). Deze cijfers komen niet helemaal overeen met die van de schepengriffies : 277 boinders ackerlant, 108 boinders wijden, 99 boinders bosch (SG 230/5). Om een grove raming te maken van de oppervlakte volgens het metriek stelsel, volstaat het om het aantal oude bunders te vermenigvuldigen met 1,3046. Zo bekomen we afgerond : 361 ha akkerland, 141 ha wei-de en 129 ha bos, totaal 631 ha. Nauwkeuriger is de meting in 1834. In bovenstaande tabel geef ik de oppervlakte en de omrekening in procent. Hieruit blijkt duidelijk het agrarische karakter van Binkom met meer dan 72 % akkerland.

1.4. INDELING IN SECTIES

In 1824 werd het grondgebied van Binkom nauwkeurig opgemeten en ingedeeld in secties. Sectie A van de primitieve kadas-terkaart heet *den Windmolen*. Het eerste deel omvat 250 num-mers. De opmeting gebeurde door twee landmeters : J.G. Voncken en P.J. Mottau. Het tweede gedeelte van sectie A

werd opgemeten door J.L. Voncken *den Jongste* en omvat de nummers 251 tot 408. Sectie B *genaamd het Dorp*, bestaat eveneens uit twee kaartbladen. Het 1ste gedeelte omvat de nummers 1 tot 300 en het tweede gedeelte de nummers 301 tot 430. De landmeter was J.G. Voncken. Sectie C *genaamd Eykers Veld*, opgemeten door J.G. Voncken, bestaat uit slechts één kaartblad met 391 nummers. De primitieve kaarten tellen in totaal 1.229 nummers. Zie kaart 2. Op 1 januari 1865 was Binkom verdeeld in 1533 percelen, die toebehoorden aan 445 eigenaars. De gegevens staan in mijn onuitgegeven Historische Atlas van Binkom.

1.5. HAARDSTEDEN EN BEVOLKING

De beschrijving van de bevolkingsevolutie is zeker een aparte studie waard. Voorspoed en ondergang van een gemeente hangen dikwijls van uitwendige factoren af, zoals oorlogen en ziekten. Over het aantal inwoners en haardsteden in de 14de tot de 16de eeuw zijn we goed ingelicht door het overzicht van J. Cuvelier. Op 1 november 1374 telde men het aantal mensen, woonachtig binnen de palen van Brabant, die in staat waren om gedurende 3 jaar belasting te betalen. Deze belasting was bedoeld om de schade te dekken die de slag bij Baeswilre of Baesweiler op 22 augustus 1371 had gekost. Zo vond men in 1374 in Binkom 139 personen als betalers van motoenen (Cuvelier 1912, p. 13).

In 1666 noteerde de pastoor dat in zijn parochie 200 communicanten waren : *in parochia de binckum sunt 200 communicantes* (Me 3, p. 15). In 1709 telde Binkom, toen een deel van de meierij Kuntich, 248 inwoners (mfm 1386/7). Later ging de bevolking gestadig naar omhoog. De cijfers vinden we bij Vrielinck (p. 1677) : 405 inwoners in het jaar VIII van de Franse republiek (dit is 1799-1800), 696 in 1806, 620 in 1816, 804 inwoners in 1830, 976 in 1876 en 994 in 1890. Vanaf 1900 woonden in Binkom meer dan duizend mensen, namelijk 1013 in 1900, 1286 in 1930, 1359 na de oorlog in 1947 en 1256 in 1961.

Sinds de fusie heeft Lubbeek een oppervlakte van 4.613 ha met een bevolking in oktober 2009 van 13.782 inwoners (Weg-

wijs, 2010, p. 147). In onderstaande tabel vergelijk ik oppervlakte en bevolking van enkele andere Hagelandse gemeenten.

<i>Gemeente</i>	<i>km²</i>	<i>inwoners okt. 2009</i>
Aarschot	62,51	28.358
Bekkevoort	37,17	5.991
Boutersem	30,75	7.665
Lubbeek	46,13	13.782
Tielt-Winge	44,16	10.393
Tienen	71,77	32.593

2. Nederzettingnamen

2.1. DE WOONSTEDE VAN BEINO

Binkom. De oudste vormen van Binkom staan bij Gysseling : 1146 *Beinchem*, 1159 *Benchem*, 1218 *Benkem*, 1220 *Binchem* (TW, p. 145). Op 15 maart 1146 bekrachtigde paus Eugenius III de schenking van gronden die door Gerard en Wibert gedaan werd aan de abdij van Tongerlo. Deze eigendommen lagen in de parochies van Binkom en Oorbeek. De schenking gebeurde al eerder, maar werd in 1146 bekrachtigd. In de tekst staat letterlijk : *ex dono Gerardi et Wiberti fratrum dimidium fundum ecclesie in Beinchem*. De oude akten van Tongerlo werden uitgegeven door Erens. Andere oude vormen zijn :

- 12de eeuw : 1163 *Gerardus de benchem* (Erens I, nr. 16).
- 13de eeuw : 1210 *parte decime de benchem* (K 10.256, charter 10), 1213 *in decima de beinchem* (o.c., ch 14), 1214 *in decima de benchem* (o.c., ch 16), 1219 *Binchem* (o.c., ch 22).
- 14de eeuw : 1321 *in binkeem* (RA 1, p. 7), 1340 *binkeem* (LM, f. 6), ca. 1370 *apud binkeem* (R 44.677, f. 62v), 3 juli 1377 *inde progghie van binkeem* (O 2856, charter 1371), 1383 *Binckeem* (K 10.934bis, f. 85), 15 juni 1398 *in parochia de binkeem* (O 5707, charter 1689).
- 15de eeuw : ca. 1400 *apud binkeem* (R 44.677, f. 56), ca. 1420 *binkem* (R 44.679, f. 57v), 1421 *thof te binckem* (O 268, Ch 2040), 20 juni 1424 *in parochia de binkeem* (O 3554, charter 2067), ca. 1430 *Binckim* (R 44.680, f. 29), 1441 *Binkeem* (K 2312), 1442 *Apud binckeem* (R 44.681, f. 2v).
- 16de eeuw : 1534 *tot binckem* (O 208), 1549 kopie 1633 *Binckem* (O 279).
- 17de eeuw : 1605 *binckem* (K 16.452 passim), 30 aug. 1614 *Jan vanden Houe sone wylen Gielis Meyer tot Binckum* (O 208), 1631 *Binckem nouus census* (R 44.748, f. 66), 1646 *jn Binckem* (RA, f. 102v), 1655 *Binckom* (k. Park, 53), 1666 (kerk) *in binckum* (Me 3, p. 11), ca. 1680 *tot Binckom* (SH 4, nr. 71), 17de eeuw *Binckum* (K 22.455).

• 18de eeuw : 1717 *Binckum* (SG 220), ca. 1730 *onder binckum* (U 2529), 1778 *Binkom* (k. Ferraris), 1784 *tot Binckom* (K 22.355, p. 65).

• 19de eeuw : 1843 à *Binckom* (ABu, passim).

• 20ste eeuw-heden : 1999 *Binkom* (k. NGI).

De naam is te verklaren uit een samenstelling van de Germaanse persoonsnaam *Beino* (Förstemann, 1), verbonden met het verzamelsuffix *-inga* en *heem*, met de betekenis 'woonplaats van de lieden van Beino'. De *e* van de eerste lettergreep vertoont sluiting tot *i* voor *-ng* (Kempeneers, in : DVG, p. 45). Heem is een bekend Frankisch plaatsnaamelement. Het element *-ing-aheem* evolueerde tot *-kom/-kum* (Van Osta, in : DVG, p. 99), zoals in Binkom, Betekom, Ellikom, Gellikum, Kerkom, enz. Vergelijk ook met Kiezekom, met officiële schrijfwijze Kiezegem. Over *-kom* zie ook Claes, 1977.

2.2. GEHUCHTNAMEN

Waar enkele huizen samenstaan, worden toponiemen als gehuchtnaam gebruikt.

• In sectie A : **Kinderendries**, 1843 *hameau de Kinderendries* (ABu, bij weg 10, 15 en 16); **Hulst** : 1884 *Hulst Hameau* (AW), 1972-1999 *Hulst* (k. NGI); **Parijsstraat** : 1884 *Parysstraat* (AW); **Vossel** : 1884 *Vossel Hameau* (AW), 1972-1999 *Vossel* (k. NGI).

• In sectie B. **Hel** : 1843 *au hameau de Hel* (ABu, bij weg 74), 1972-1999 *Helstraat* (= gehucht) (k. NGI); **Kapel** : 1882 *Kappel* (Wauters, 78), naam van het gehucht en de straten rond de Sint-Rochuskapel (VZavelberg, 2003, 4).

• In sectie C. **Kortebroek** : 1884 *Kortebroek Hameau* (AW); **Groenendries** : 1778 *Hameau Groenen Dries* (k. Ferraris), 1843 *hameau de Groenendries* (ABu, bij weg 30), 1884 *Groenendries Hameau* (AW), 1972 *Groene Dries* (k. NGI), 1999 *Groenendries* (k. NGI), gehucht in de omgeving van weg 31.

Dorp : 13 sept. 1502 *villae* [= genitief] *de Binckom* (Bets, 1873, 232), 1615 *den heere van den dorpe* (Me 5, p. 5), 17de eeuw *den Dorpe van Binckum* (K 22.455), 1821 *sur le village* (Tab, 6),

1824 *Het Dorp* (k. Voncken, B1), 1884 *Binckom Village* (AW). – Dorp is een algemene benaming. Het betekent zowel de bebouwde kom, vandaar Dorpsstraat, als de hele uitgestrektheid van de lokaliteit. In het Latijn wordt dorp vertaald als *villa*, in het Frans als *village*.

Opmerking. **Gemeente**: ca. 1400 *communitas ibidem* (R 44.677, f. 56v), 1405 *de gemeynten aldair* (R 44.759, f. 128v), 1773 *gemynte van bincom* [= B 334-335] (O 2087), 5 juni 1794 *in het blauwrot rgt. de gemeijnte tegens de baene* (SG 226, f. 55v), 5 juni 1794 *de gemeijnte ofte baene van Kiesegem op thienen* (SG 226, f. 63v). – Gemeenschappelijk bezit zoals B 334-335 kreeg de benaming *gemeente*, in het Latijn *communitas*.

2.3. NAMEN VAN DE FUSIEGEMEENTEN

Lubbeek: 1155 kopie ca. 1265 *Libbeka*, 1159 *Lithbeche*, 1222 *Libecha*, *Libeka* (TW). – Lubbeek is een samenstelling van *lede* en *beek* 'beek op de helling', met overgang van de waternaam op de nederzetting aan het water. De beek heeft in het dorp een verval van 50 meter over een afstand van 2 kilometer. Vandaar de benaming.

Linden: 1129 *apud Lendam*, *apud Lindam* (Borré, 1944), 1148 *Lindina*, 1220 *Linden* (TW), 1265 *Walterus de Tylia* (Claes, in: Oost-Brabant, 2000). – Linden is oorspronkelijk een Voorgermaanse waternaam, afgeleid met het hydronymische suffix *-ina* van de Indo-Europese wortel **ledh*, met nasaal infix **lendh* 'schitterend, uitbuigend'. Blijkens de Latijnse vertaling *Tylia* werd Linden volksetymologisch opgevat als 'lindenboom'.

Pellenberg: 1141 kopie 1266 *Pellenberga* (TW), 1258 *pellenbergh* (Borré, 1944). – Traditioneel wordt het eerste element verklaard als *pille* of *pelle* 'schandpaal'. Zulke paal stond echter nooit op een berg, maar in de dorpskom. Pellen is een persoonsnaam (DB, 954), die verwijst naar een vroegere bezitter. Nog circa 1729 komt een Jan Pellens in Boutersem voor (SG 5648, los blad).

3. Vloeiend en stilstaand water

3.1. NUMMERS EN SOORTNAMEN

De provincie Vlaams-Brabant onderscheidt de bekkens op handige wijze met een systeem van 4 cijfers. De Demer met nummer 3001 begint met een 3, net als al zijn bijrivieren. *Hoe hoger het getal, hoe kleiner de waterloop*. De Velp met nummer 3015 is dus een bijrivier van de Demer.

Beek : 1614 (kerk van Binkom = B 360) *tot hoochbrugge rgt. die becke* (Me 4, p. 2). Soms komt een gewone soortnaam voor. Beek is hier de algemene naam voor de Vloedbeek nummer 11 (zie verder). Beek, uit Germaans **baki*, is de oorspronkelijke benaming van een natuurlijke waterloop in hoger gelegen gebieden. In de meeste gevallen komt beek in samenstellingen voor.

Vliet : 1722 *de vliet* (k. Kabbeek, f. 145). – Verdwenen beek tussen de Hulststraat en perceel A 211 (zie kaart 8).

Coulant d'eau. In de Atlas der Waterlopen krijgen de meeste beekjes een algemene benaming, gevolgd door een nummer, zoals in 1821 *Coulant d'eau 3* (Tab). Dit is in 1884 *Coulant d'eau N° 2* (AW). In onderstaand hoofdstuk heb ik de nummers van de Atlas uit 1884 gebruikt, soms aangevuld met de riviernummers van de provincie. **Vloedgracht** werd dikwijls vertaald als *Coulant d'eau*, in 1952 opnieuw vertaald als **Waterloop**, zodat het toponiem Vloedgracht verloren ging. Vgl. 1605 *in de schaijckerbempde rgt. die vloetgracht* (K 16.452, f. 45), 7 okt. 1780 *landt op den cauter rgt. den voetwegh, de vloetgracht* (SG 225, f. 305).

3.2. DE SPELTHOFBEEK EN BIJLOPEN

3.2.1. De Spelthofbeek

Spelthofbeek [1] of [3.108] 1821 *Speldhof Beek* (Tab), 1884 *Speldhofbeek N° 1* (AW), 1972-1999 *Spelthofbeek* (k. NGI). – De Spelthofbeek ontspringt aan de grens met Kerkom in het Begijnenbos, vloeit langs de Spelthof B 74 en de Lange Weide, en vloeit dan verder ten zuiden van het Hof Kortebroek naar Vissenaken. Hier wordt ze **Broekbeek** genoemd: 1843 *vers le*

ruisseau dit : Broekbeek (ABu, bij weg 30), 1999 *Broekbeek* (k. NGI). Soms krijgt de beek een algemene benaming. De ligging moet dan blijken uit de context. **Beek** : 1750 *een dachmael mae-wijde in binckums broek rgt. ... de beke* (Me 7, p. 4). Na een tocht door Attenrode-Wever komt de Spelthof- of Broekbeek Vissenaken weer binnen en mondt voor de Dalemse molen in de Velp uit.

3.2.2. *Bijlopen van de Spelthofbeek*

Krabbenbeek [2] : 1364 *crabbenbeke* (Ulens, 127), 1605 (weide) *bij tpanisvelt geheeten crabbenbeeck, te crabbenbeeck* (K 16.452, f. 21 en 33v), daarna vervormd zoals op 14 dec. 1620 *opt Panisvelt rgt. ... de Crabbelbeeck* (U 1307), 1640 *vng demy bonnier de pret proche le panisvelt appellé crawwenbeke, proche crawwelbeke, la cruwenbeke* (SH 3, nr. 80, 91 en 183). Idem als **Bruggerbeek**, zo genoemd naar het Bruggeveld : 1605 *die bruggerbeeck geleegen aenden auwen wauwer* (K 16.452, f. 26v), 1640 *vng journal de pret appellé le bruggerbeke gisant au vieu wauwer* (SH 3, nr. 228), 1740 *bruggebeke* (Ulens, 64). In de Atlas der waterlopen heeft de beek geen specifieke naam : 1821 *Coulant d'eau 3* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 2* (AW).

De Krabbenbeek ontspringt volgens de Atlas van 1821 aan het paanhuis van Louis Geens, wat onjuist is : de beek begint aan de noordzijde van perceel B 211 aan de Tiensesteenweg (zie kaart 10), vloeit dan langs de Paddevijver B 248 en de Lange-weide B 169, en mondt in de Spelthofbeek nr. 1 uit.

Oosterbondbeek [7] of [3.109] : 1519 *den oesterboont beke* (SG 7607, f. 34), 1608 *osterbant beke* (Ulens, 152), 1824 *Ouster Boot Beek* (k. Voncken, B2), 1884 *Oosterboordbeek N° 7* (AW), 1972-1999 *Oosterboordbeek* (k. NGI). In 1821 heeft de beek geen specifieke naam : *Coulant d'eau 6* (Tab). – Deze beek begint in de weiden van het Hof van Nijsenrode en vormt de grens tussen Attenrode en Binkom. Ze vloeit samen met de Spelthof- of Broekbeek nummer 1. De naam verwijst naar de streek Oosterbond (zie daar).

Vloedbeek [11]: 1534 *totter vloetbeke die vanden oisterbont compt* (O 208), 1605 *te hoechbruggen rgt. ... den oesterbant wauwer ende die vloetbeecke* (K 16.452, f. 30v). Of algemeen in 1884 *Coulant d'eau N° 11* (AW). – Deze beek ontspringt in de Vossel en mondt in de Oosterbondbeek uit, op de grens met Attenrode. **Elsbeek**: 3 juli 1377 *ter hobruggen inde elsbeke* (O 2856, charter 1371), 29 okt. 1463 *in de Elsbeke* (SA 4592), te vereenzelvigen met de Vloedbeek. Els is de bekende boomnaam. Met de gewone soortnaam **Beek**: 19 dec. 1739 *de beke, die wort gehouden van de plaetse genoemt oosterbant* (U 2529). **Holle Zijp**: 1364 *holensiep* (Ulens, 108), 1614 *den holenzijpe ... te hoochbrugge* (Me 4, p. 5). Zijp behoort bij Middelnederlands *sipen*, Nederlands *sijpelen*, uit Indo-Europees **seip-* ‘uitgieten, druppelen’ (Pokorny, 894).

3.3. DE MOLENBEEK

Molenbeek [6] of [3.002]: 2010 *Molenbeek* (k. Lubbeek). **Waterloop** [6]: 1821 *Coulant d'eau 1* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 6* (AW). – Deze beek ontspringt aan de vroegere Grote Weg van Tienen naar Aarschot, dit is de huidige Wingestraat, vloeit door het Kerkebos A 381-382 en wordt in Lubbeek Molenbeek genoemd. Hierin mondt waterloop 13 uit.

Waterloop [13]: 1821 *Coulant d'eau 11* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 13* (AW). – Deze beek ontspringt aan de Lenenbergstraat (nu Binkomstraat) op de grens tussen Binkom en Lubbeek, vloeit naar het zuiden en mondt in de Molenbeek uit. Niet te verwarren met waterloop nummer 5 die naar het noorden vloeit.

3.4. DE VOSSELBEEK EN BIJLOPEN

3.4.1. De Vosselbeek

Vosselbeek [5] of [3.032]: 1824 *Tosel Beek* (k. Voncken, A), 1884 *Vosselbeek N° 5* (AW), 1972-1999 *Vosselbeek* (k. NGI). Met algemene naam **Waterloop**: 1821 *Coulant d'eau 10* (Tab). – Deze beek ontspringt op de grens tussen Lubbeek en Binkom aan de Lenenbergstraat (nu Binkomstraat genoemd), vloeit

naar het noorden langs het Mantelerenbos, de grens met Sint-Joris-Winge en het Groot Tafelenbos, en mondt in de Wingebeek nummer 3.030 uit (zie kaart 3). De oude naam was **Veldbeek** : 1605 *bij geuelle ter plaetsen geheeten velbeecke* (K 16.452, f. 47), 1609 *inde velbeke* (Me 2, p. 3), 2 nov. 1720 *het schaerhaut vanden grooten taeffelen bosch gelegen aen die velbeke* (SG 220). Met enkele varianten : 15 dec. 1725 *het schaerhaut ... in de valbeeke* (SG 220), 1749 *tot kinderroede rgt. de veilbeke* (SG 221).

3.4.2. *Bijlopen van de Vosselbeek*

Binkombeek [3] : 1824 *Binckom Beek* (k. Voncken, A), 1972-1999 *Binkombeek* (k. NGI). Algemeen **Waterloop** : 1821 *Coulant d'eau 9* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 3* (AW). – Deze beek ontspringt in het Klavershaagbosken, vloeit langs het bos Belleweide, de woning van de weduwe Jean Pierre Goolis (in 1821 : A 136-137) en mondt in de Vosselbeek uit, aan de grens met Sint-Joris-Winge.

Waterloop [4] : 1821 *Coulant d'eau 12* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 4* (AW). – Deze beek begint aan het Teckensbos, vloeit langs de Roksberg naar het Gevelle en mondt in de Vosselbeek uit. De oude naam was **Bovenzijk** : 1364 *boven siep* (Ulens, 59), 1605 (bos) *bijde bouensype* (K 16.452, f. 1). De naam Zijk ging op de omliggende weiden over, vgl. 1605 *drije boender weijde geheeten die bouen sijpe* (o.c., f. 23). Vergelijk met de naam Zijkpens, door het volk gegeven aan de moerassige streek aldaar (Ulens, 204).

3.5. NOG EEN BIJLOOP VAN DE WINGEBEEK

Boekhoutbeek [8] : 1824 *Boekhaut Beek* (k. Voncken, A), 1884 *Boekhoutbeek* (AW). Met de algemene naam **Waterloop** : 1821 *Coulant d'eau 7* (Tab). Mogelijk heette deze beek (of nummer 10) de **Dwarse Zijk**. In 1605 is de waternaam al op het bos overgegaan : *den bosch geheeten de dweersche syp rgt. de vallestrate* [= de huidige Boekhoutstraat] (K 16.452, f. 64). – Deze beek, genoemd naar het Boekhout, vloeit langs de grens met Kiezegem

naar de omgeving van de Kwade Poort en mondt verder in de Wingebeek nummer 3.030 uit.

Waterloop [10]: 1821 *Coulant d'eau 8* (Tab). – Deze beek zonder naam begon in 1821 aan de weg genoemd Klipperstraet, vloeit naar het noorden en mondt in de Boekhoutbeek uit.

3.6. DE EKSTERBEEMDENBEEK MET BIJLOOP

Eksterbeemdenbeek [9] of [3.103]: 1884 *Eksterbeemden-beek N° 9* (AW), 1972-1999 *Eksterbeemdenbeek* (k. NGI), 2010 *Eksterbeemdenbeek* (k. Lubbeek). Met algemene benaming **Waterloop**: 1821 *Coulant d'eau 4* (Tab). Idem als **Vloedbeek**: 1605 *tcuijpken rgt. die goeden des commandeurs geheeten die hoeue 1, die vloedbeecke 2* (K 16.452, f. 54). Deze beek ontstaat in Kerkom, vloeit in Binkom langs de Opstal en verder naar Vissenaken om uit te monden in de Velp nummer 3.015 (Kempeneers, 2006, 137).

Weterbeek [12]: 16de eeuw *weterbeeck* (Ulens, 198), 1605 *op deijgensvelt geheeten weeterbeeck, by brampt ... den bogart geheeten de weeterbeeck* (K 16.452, f. 27v en 28v), 1696 kopie 1789 *eenen bempt ... ghenoeempt de welter beeck* (Hoen, 171), 1749 *eenen bempt gelegen tot weterbeke onder Binckom* (SG 221, b. 40). Met de algemene naam **Waterloop**, vertaling van **Vloedgracht**: 1821 *Coulant d'eau 5* (Tab), 1884 *Coulant d'eau N° 12* (AW). – Deze beek ontsprong in 1821 aan het huis van Hendrik Veuchelen (C 237-238, zie kaart 14 en 15) aan het Bramestraatje. Ze vloeit naar Sint-Pieters-Vissenaken, waar ze in de Eksterbeemdenbeek uitmondt. Weter- is een variant van water, zoals in de Weterbeek van Bierbeek en Lovenjoel (Kempeneers, 1983, 58). **Koutergracht**: 1631 *neffens den voorschreuen groenen wech, die cautergracht* (O 5708), 1774 *onder Binckom aende cauter grachte* (K 22.482, p. 1). Wegens de ligging aan de Groenenweg, is de Koutergracht identiek met waterloop 12.

3.7. STILSTAAND WATER

3.7.1. *Wouwers en vijvers*

Wouwer. Circa 1400 betaalde *filius gerardi carpentarii* één denier *de viuario suo iuxta winge* (R 44.677, f. 56v). In 1405 luidt dit item in het Nederlands: *Sone gerert tymmermans van sinen wouwere by winge* (R 44.758, f. 130). Franco of Vranck Gewat betaalde in 1405 2 deniers *vanden wouwere* (R 44.758, f. 130). In 1696 bezat Jan Janssens *eenen wauwer ghelegen tot Binckom op den hulst* (Hoen, 166), overeenkomend met A 138-139 (zie kaart 8). **Vijver.** In 1749 betaalde Jonker de Cuper een cijns voor *een bemdeken gelegen tot hooghbruggen tegens over den vyver* (SG 221). – Wouwer, bijvorm van Nederlands vijver, is een oude ontlening aan Latijn *vivarium* ‘vijver, visvijver’. Meestal wordt de vijver nader bepaald. Het eerste lid verwijst dikwijls naar de ligging.

Hulstwouwer, -vijver: 1605 (bos) *bouen den hulst wauwer rgt. dasvelt* (K 16.452, f. 65v), 1696 *Jan Janssens met den hulst wauwer* (Hoen, 167), 4 feb. 1789 *huys hof block ... rgt. den hulst vyver* (SG 222, nr. 4), overeenkomend met A 138-139 op de Hulst.

Onze-Lieve-Vrouwewouwer, -vijver: 1522 *onse lieve vrouwe wauwer* (Ulens, 150), 1605 (tafel + fabriek) *te roecxberghe rgt. ... onse liuer vrouwen wauwer van Lubbeek* (K 16.452, f. 2), 2 nov. 1720 *drye daghmaelen bosch halff aen die kercke ende halff aen die taeffele alhier aen onse L. Vrouwen vijuer* (SG 220), 1843 *Aqueduc Lieve Vrouw vijver* (ABu, dp 2 nr. 1). – De kerkfabriek bezat perceel A 350, de tafel A 351, grenzend aan de wouwer A 349 langs de Vosselbeek waar de Wingestraat de grens oversteekt (zie kaart 9).

Oosterbondwouwer: ca. 1370 *inuestitus de binckem de viuario dicto oesterbonte* (R 44.678, f. 62v), 1405 *de persoen van binckem van j wouwere geseet oesterbonte* (R 44.759, f. 128), 1605 *te hoechbruggen rgt. ... den oesterbant wauwer* (K 16.452, f. 30v). – Vijver aan de Oosterbondbeek, op B 422 en waarschijnlijk ook een deel van B 406 (zie kaart 13), zo genoemd naar de plaatsnaam Oosterbond.

Uilenkotwouwerken : ca. 1370 *Oliuerus crous de journali terre jacente apud vlencot wouwerken* (R 44.678, f. 63), in 1405 in het Nederlands : *Oliuier croes van j daghmael lants gelegen vlencotwouwere* (R 44.759, f. 128v). – Wouwer aan het Uilenkot, B 423 (kaart 13).

Veervijver : 4 juli 1750 *eenen vyver genaempt den veirevyver* (SG 221). – Verdwenen vijver die grensde aan de huidige Wingestraat in het gehucht Veer.

Soms komen adjectieven als voorbepaling voor.

Kleine Wouwer. Circa 1400 betaalde Arnoldus Hagart (en na hem Henrick Hagarts en Jan Hubrechts) 9,5 deniers voor 3 dagmalen *cum paruo viuario* (R 44.677, f. 56), dus met een kleine wouwer.

Oude wouwer : 1364 *supra antiquum vivarium* (Ulens, 155), 1605 *die bruggerbeeck geleegeen aenden auwen wauwer* (K 16.452, f. 26v), 1640 *sur le bruggevelt, joindant le vieu wauwer* (SH 3, nr. 227). – Vijver aan waterloop 2 op B 248 (zie kaart 10 en 12), later Paddevijver genoemd. Hij staat in tegenstelling tot de **Nieuwe wouwer** : 1605 (Tafel) *lxxv tich [= 75] roijen weijde ... opden nyewenwauwer, op tpanisvelt byden nieuwen wauer* (K 16.452, f. 4 en 32), 1640 *empres le nouüeau wauwer* (SH 3, nr. 240), gesitueerd op het Panisveld.

Paddevijver : 1740 *den ouden wauwer nu den paddevijver* (Ulens, 157), 1821 (waterloop) *passant l'endroit dit paddevijver* (Tab C). – Gesitueerd aan voetpad 60, dus op perceel B 248.

3.7.2. Putten en Kuilen

Steenput : 1605 *1 dachmael lants op den donck geheeten die steenputte* (K 16.452, f. 8), 1640 *sur le donck proche le steenputte* (SH 3, nr. 15). – Steenput op perceel C 259 naast de Groenenweg, nu in Vissenaken Wolfshoekweg genoemd. Put betekent onder meer een gegraven of geboorde kokervormige diepte waarin water opwelt (Van Dale). Een put is echter ook een drassige laagte, zoals in Lommel (Mennen, 1992, 81), bijvoorbeeld ontstaan door ontginning van leem.

Kuipken : 1364 *cuppen* (Ulens, 136), 1605 *tcuijpkken rgt. die goeden des commandeurs geheeten die hoeue 1, die vloetbeecke 2*

(K 16.452, f. 54), 1640 *vng journal de pret appellé le cruypken* (SH 3, nr. 232), 1696 kopie 1789 *drij vierendeelen bempts int cuijpken* (Hoen, 174). – Kleine inzinking aan de Eksterbeemdenbeek, omgeving C 87-88-89 (zie kaart 14).

Kuit : 1614 (kerk) *de helft van een dachmael landts geheeten de cuite daer aff die ander helft toebehoort onse Lieue Vrouwe altaer te kerckom* (Me 4, p. 5). – Kuit is een inzinking in de bodem, bijvoorbeeld veroorzaakt door ontginning. Het Middelnederlands Woordenboek kent het woord in deze betekenis niet. In onze regio komt het echter zeer talrijk voor (Kempeneers, 2004, 132).

3.7.3. Een fontein voor Sint-Rochus

Fontein : 1605 *1 dachmael beempts geleegen bij hoebruggen bijden fonteyn* (K 16.452, f. 2v), 1640 *vng journal de pret gisant a hochbruggen empres la fontaine* (SH 3, nr. 180). – Fontein te situeren bij Hoogbruggen, dus waarschijnlijk niet identiek met de Sint-Rochusfontein.

Sint-Rochusfontein : 1843 (Voetpad 65) *Sentier ... à la fontaine de St Roch, Slubbersweg* (ABu), 1972-1999 *St.-Rochusfontein* (k. NGI). – Fontein aan het uiteinde van de Slubbersweg, in het zuiden van perceel B 297, waar de Fonteinstraat (nu Bloemstraat) uitkomt (zie kaart 12). In 1858 liet burgemeester Norbert Leo Decupere boven de bron een stenen put metselen die iedereen mocht gebruiken. Vooraan werd er aan de onderste rand een blok arduin aangebracht met het opschrift *N.L. Decupere, borgemeester, 1858* (Scheys, 2004, 50; VZavelberg, 2003, 10). Op de steen bovenaan staat *St Rochus Fontein*, maar deze tekst is nauwelijks leesbaar doordat de verf verdwenen is.

3.8. OVERSTEKEN BIJ DE VOORT

(Grote) Helvoort : 1666 *vnum bonarium terre arabilis dictum den grooten helvoert, den Heluoert* (Me 3, p. 2). – Voort uit Germaans **furdu* betekent 'plaats waar men door een water kon gaan' (Van Osta, in DVG). De Helvoort is te situeren aan de plaats waar de Spelthofbeek de Helstraat kruist (zie perceel B 142 op kaart 12, en C 375 op kaart 15).

4. Berg en Dal

4.1. HET RELIËF VAN BINKOM

Binkom is tamelijk heuvelachtig. Er zijn mooie wandelingen te maken. Zie kaart 3. Het hoogste gedeelte, circa 95 meter boven de zeespiegel, vormt de waterscheidingslijn die het dorp in twee delen verdeelt. Deze lijn begint aan de Koudenberg aan de straat nu Keiberg genoemd. Ze gaat oostwaarts verder naar de Molenberg en het Vossel in de omgeving van de Meenselstraat. Door zandontginning is het niveau in het grensgebied tussen Binkom en Glabbeek verlaagd. Het noordelijke en meest heuvelachtige deel maakt 1/3 van het grondgebied uit. Het centrale deel van de gemeente wordt beheerst door de Spelthofbeek. Ze vloeit in de laagte tussen drie opvallende hoogten : de Vlierbekerberg, de Koekelberg en de Rutsenberg. De zuidzijde van het dorp is minder heuvelachtig. Ten zuiden van het Bramersveld helt het landschap zeer langzaam naar de Broekbeek af. Dit is typisch voor een donk.

4.2. HET BERGLANDSCHAP IN HET NOORDEN

Het landschap ten noorden van de waterscheidingslijn vertoont een golvende beweging : de hoogten wisselen af met de dalen van kleine beken. Van west naar oost vinden we : de Roksborg, de hoogte met het Tafelbos, de Vliegenberg en het plateau met het Boekhout.

Roksborg : 1317 *rocsberghe*, 1364 *roxberghe*, *roxenberghe*, 1517 *roxberge* (Ulens, 164). En verder : 1605 (bos) *te roeczberghe rgt. die heerstrate gaende naer aerschot* (K 16.452, f. 2), 1609 *te rocxbergh iuxta communem plateam versus Arschtotum* (Me 2, p. 5), 1631 *te Roxberghen* (Me 1, p. 22), 1640 *proche le roxberghen* (SH 3, nr. 53), 1666 *in campo dicto Roxberghe* (Me 3, p. 11), 1696 kopie 1789 *tot roxberghen* (Hoen, 219), en met verschrijving *te Rousberghen* (Hoen, 230), 1749 *tot Rosbergen rgt. de heirbaen van Thienen op Aerschot* (SG 221), 1750 *op den roxbergh* (Me 7, p. 2), 1778 *Rosenbergh bosch* (k. Ferraris), 26 juli 1791 *op de Roxbergen*

(SG 225, f. 375v). Met latere vervormingen : 1821 *au long du bois dit roosenbergh* (Tab, 2), 1824 *Rousenberg* (k. Voncken, A), 1843 *Bauwenberg* (ABu).

Hoogte van 85 meter tussen waterlopen 4 en 5, in de omgeving van de Wingestraat (kaart 3). In Binkom, zoals elders in onze regio, is *berg* de gewone benaming voor een hoogte. In de meeste gevallen wordt *berg* nader bepaald. Het eerste lid van Roksberg herinnert aan een vroegere eigenaar. Debrabandere (2003, 1044) geeft voor Rock en varianten twee verklaringen : 1. bakernaam van de Germaanse voornaam Rutger, en 2. korte Germaanse voornaam Rocco, uit *hrôk* 'roek, raaf' zoals in de familienaam Roekaerts.

Vliegenberg : 1549 *den vliegenberch tusschen Binckem ende Lubbeeck* (O 279), 1605 (bos) *byde vallestrate ende den vliegenberch rgt. dasvelt, den vliogerberch, op den vliegenberch* (K 16.452, f. 3, 31 en 50), 1633 *opden vliigenberch* (Me 6), 1640 *vng demy bonnier de bois ... joindants le vliigenberch* (SH 3, nr. 9), 3 dec. 1722 *inden vliegen bergh rgt. die vallestraet* (SG 220), 10 nov. 1729 *op den bosch genaempt den Vliegenbergh* (SG 220), 2 juli 1788 *by den vliegenbergh ter plaetse genoempt het gevelt* (SG 225, f. 363), 1821 *les bois dits hovensbosch et vliegeberghe* (Tab, 51). Idem als **Grote Vliegenberg** : 23 mei 1786 *den grooten vliegenbergh, de straete van Binckom naer kiesecom* (SG 225, f. 353).

Hoogte van 77 meter tussen de Parijsstraat en de Boekhoutstraat. Het eerste lid is het bekende insect, maar kan ook een persoonsnaam zijn van dit insect afgeleid (DB, 1277). In Nederland komt Vliegenberg als familienaam voor.

Koudenberg : 1364 *coudenberghe* (Ulens, 116), 1605 *te cauwenberghe bij sinte germaens bosch van thienen* (K 16.452, f. 5v), 1615 *te cauwenberghen rgt. den bornenbos* (Me 5, p. 7), 1631 *ten cauwenberghen iuxta sylvam dictam den bornen bosch* (Me 1, p. 5), 1640 *Laurent kempeneers ... a cauwenberghe* (SH 3, nr. 62), 1666 *in loco dicto te cauwebergh* (Me 3, p. 9), 1696 kopie 1789 *te cauwenbergh onder Binckom* (Hoen, 128), 15 dec. 1725 (bos) *op de caubergh* (SG 220), 1750 *op den cuijenbergh rgt. het froenatsel* (Me 7, p. 4), 1824 *Kauwenberg* (k. Voncken, A). Met vervorming tot **Keiberg** : 17 nov. 1718 (bos) *by den keyebergh* (SG 220), 24 maart

1725 *op den kaijenbergh* (SG 220), 1750 *den quaeden coop op den ceyenbergh* (Me 7, p. 1), 4 nov. 1775 *op den keijenbergh* (SG 225, f. 284). Ook vervormd tot **Kraaienberg**: 1735 *op den Craijenbergh* (R 44.752, f. 2v).

Hoogte van 95 meter in de omgeving van de huidige Keiberg (= straat), vervormd uit Koudenberg. Na syncope of uitstoting van *-d-* in Koudenberg ontstond de vorm Cauwenberg, dialectisch uitgesproken als Kaberg, wat weinig verschilt van Kaaienberg, de dialectische uitspraak van Keiberg. Hierdoor was de vervorming mogelijk.

Molenberg: 1502 *van den molenberge* (Ulens, 144), 1605 *bij theijdeken rgt. den molenberch* (K 16.452, f. 7), 1631 *op den molenberch* (R 44.748, f. 66), 1631 *a monte dicto den muelenberch* (Me 1, p. 6), 1640 *t heydeken, joindants le molenberch* (SH 3, nr. 41), 1750 *joffrouwe Maria Ma[g]dalena de Cupere bepant op haer huijs op den Molenbergh* (Me 7, p. 6), 1843 *Molenberg* (ABu). Idem als **Windmolenberg**: 1696 kopie 1789 *Die kercke van Binckom [= A 311bis] van een daghmael lands ... aenden wintmolen bergh* (Hoen, 193).

Hoogte waarop sedert de 14de eeuw de windmolen stond. Soms vergist de vertaler zich zelf in de beschrijving. In 1640 bezat de prelaat van Tongerlo een dagmaal weide op de Donk, grenzend aan *le molenberch allant de binckum vers dalum* (SH 3, nr. 274). Molenberg is een vergissing voor Molenweg.

4.3. HOOGTEN IN HET CENTRUM

Vlierbekerberg: 1824 *Vlierbeckerberg* (k. Voncken, B1), 1843 *Vleerbeckerberg* (ABu). — Deze hoogte, genoemd naar de bezittingen van de abdij van Vlierbeek, ligt ten zuiden van de Kwade Koop in de omgeving van de Vlierbeekstraat, tussen de waterlopen 1 en 2 (zie kaart 10).

Rutsenberg: 1364 *rixemberch, rixenbergh*, 1515 *rixsenberge* (Ulens, 165), 1605 (bos) *opden rixeberch, opden ricxenberch* (K 16.452, f. 1v en 15v), 1633 *opden Rixenberch* (Me 6), 1640 *bois gisant sur le Rixenberch* (SH 3, nr. 4). Met vervorming: 17 nov. 1718 *den bosch genaempt den Ritsenbergh* (SG 220), 18 dec. 1723

op den bosch genaempt den *Rutsenberghe* (SG 220), 11 mei 1730 op den *rutselbergh* (SG 220), 1749 op den *rutsenberch* (SG 221), 1821 *le bois dit rutsenbergh* (Tab, 42), 1843 *vers la Campagne de Rutsenberg* (ABu, bij weg 27), 1972-1999 *Rutsenberg* (k. NGI). Ook vevormd tot **Brusselberg**: 1843 *Brusselberg* (ABu).

Opvallende hoogte van 82 meter tussen de Brusselstraat en de Langendriesweg, waar de Cubastraat doorheen gaat. Net als de Roksberg bevat de Rutsenberg, uit ouder Rixenberg, een persoonsnaam. Rixen is een afleiding op -so van een Germaanse rik-naam (DB, 1069).

Sandenbergh. Oudste vormen: 1364 *Sondemberch*, *Sondeberch*, *Zandebeg* (Ulens, 201). Omdat de bronnen opgebrand zijn, kan ik de juistheid van deze attestaties niet controleren. Andere oude vormen zijn: 1605 *den sandenberch rgt. die hoelstrate*, (bos) *geheeten den sauwenberch* (K 16.452, f. 6 en 64), 1640 *bois gisant sur le sandenberch* (SH 3, nr. 35). Na uitstoting van de medeklinkers: 11 dec. 1723 *inden saijebergh* (SG 220), 26 nov. 1729 *in den saebergh* (SG 220), 1749 *Dionys Torbeyns van een ravagie op den saeybergh* [= B 374] (SG 221), 27 juni 1763 *seecker daghmael bosch gelegen ontrent de zeybergh* (SG 225, f. 77).

De Sandenberg is een uitloper van de Rutsenberg richting Cubastraat. De oude vormen laten niet toe het toponiem te verklaren als 'zandberg'. Het eerste lid is eerder een persoonsnaam zoals Van Sanden, teruggaand op een zand-toponiem (DB, 1349).

4.4. DE KOEKELBERG AAN HET HAZENBOS

Koekelberg: 1364 *cukelberghe*, *cuckelberghe*, 1524 *cuckelberch* (Ulens, 134), 1605 *te cuckelberghe* (K 16.452, f. 12v), 1609 *opden Ceuckelberch*, *de Cukelberch* (Me 2, p. 2 en 7), 1615 *den kuckelbercht* (Me 5, p. 3), 1631 *den Cuckelberch* (Me 1, p. 3), 1640 *a kuckelberch* (SH 3, nr. 50), 3 dec. 1722 *op den Coeckelbergh* (SG 220). Idem als **Kwickelberg**: 1640 *le kinckelberch* (SH 3, nr. 186), 1749 *op den quickelbergh* (SG 221), 1789 *bosch uyt den quickelberghe* (Hoen, index S), 1821 *le bois dit Kwickelberg* (Tab, 35), 1824 *Kwickelberg* (k. Voncken, C), 1843 *Kwekkelberg* (ABu),

1847 *kwikelberg* (k. De Ruyter, 71), 1972-1999 *Kwikkkelberg* (k. NGI).

De Koekelberg, later vervormd tot Kwikkkelberg, is een hoogte van 80 meter tussen de Boutersemstraat en de Kwikkkelberg(straat). De hoogte loopt verder als Hazenbos. Het eerste lid Koekel- wijst op de ronde vorm van de hoogte.

4.5. DONK ALS ZACHTE HELLING

Donk : 1336 *opte donc in parrochia de vesnaken* (K 10.934bis, f. 81-82), 1532 (land) *aende donck* (O 5431), 1605 *op den Donck* (K 16.452, f. 2), 19 juni 1608 *den donckt* (O 5431), 23 april 1614 *aende donck onder binckum* (O 5431), 1696 *op 't vossenvelt rgt. die donck* (Hoen, 196), 6 dec. 1724 *op den Donck* (SG 220), 1821 *le champ dit den donck* (Tab, 39), 1824 *De Donck* (k. Voncken, C). Gedifferentieerd met hoog en neer. **Hoogdonk** : 1605 *op de hoechreu oft hoechdonck* (K 16.452, f. 60), **Neerdonk** : 1541 *die nederdonck* (To, B 25), 1631 *opden neerdonck oft wolffshoeck* (O 5708). Hoog- en Neerdonk zijn ook in Aarschot bekend.

De Donk, uit Germaans **dunga*, is in Vissenaken de heuvelrug of uitloper tussen de Eksterbeemdenbeek en de Broekbeek. Deze rug begint in Binkom en eindigt aan de Broekbeek in Wever. Vandaar de differentiatie met hoog en neer (Kempeneers, 2006, 146). Over *donk* is al veel geschreven (zie Van Osta, in : DVG). De gangbare omschrijving 'zandige opduiking in moerassig terrein' wordt betwist. Een donk in het door mij onderzochte gebied, is hooiland naast een beek, maar vaak niet hoger dan 1 à 2 meter.

4.6. DELLE, EEN KLEIN DAL

Ter Dellen : 1605 *ter dellen* (K 16.452, f. 3), 14 dec. 1620 *ter dellen* (U 1307), 1640 *vng bonnier de bois gisant a dellen* (SH 3, nr. 312). – Delle is het verkleinwoord van dal, uit Germaans **daljō*, dat zich door i-umlaut en assimilatie ontwikkelde tot *delle*. De delle in Binkom is de vallei waarin waterloop 6 vloeit, tussen het Sint-Germeinsbos en het Bleekbos (zie kaart 9).

5. Bossen, Hagen en Heide

5.1. GEROOIDE BOSSEN

Rode(ken): 1364 *supra roede, supra ruden, supra rodeken*, 1522 *reudeke* (Ulens, 163), 1605 *op de ruede, op de reude* (K 16.452, f. 6 en 20v), 1640 *sur le vosselt joindant ... la ruede* (SH 3, nr. 66), 1666 *in campo dicto de Roije* (Me 3, p. 10), 1696 *op 't Reudeken* (Hoen, 215), 1824 *De Roy* (k. Voncken, A). Met differentiatie **Grote Rode** en **Kleine Rode**: 1502 *cleijn roede, cleyn rode* (Ulens, 123), 1509 *grote rode*, 1545 *grootte roede* (Ulens, 93), 1605 *byde grootte reude* (K 16.452, f. 59), 1605 *opde cleijn roij rgt. ... die vosselstrate* (K 16.452, f. 7v), 1609 *op den grooten ruije, a via pedestri ex binckem versus kiscecom* (Me 2, p. 2), 1609 *opden cleynen ruije* (Me 2, p. 3), 1615 *op den cleijnen ruede rgt. den vossel* (Me 5, p. 4), 14 dec. 1620 *de cleyn reue ende het dachmael opde grootte rue* (U 1307), 1640 *le clauershaghe jdt. la grande et petite reude* (SH 3, nr. 70), 1725 *op de Grootte Reude, op die cleijn Reude* (SG 220).

De Rode is een groot gebied tussen de Parijsstraat, de Meenselstraat en de Hulststraat (zie kaart 8). De Kleine Rode is er een deel van, gelegen aan de weg naar het Vossel. Middelnederlands *rode*, Oudnederlands **rotha*, is land dat door het rooien van bomen voor bebouwing geschikt is gemaakt (Van Osta, in: DVG). Het woord komt uit de Indo-Europese wortel **reudh* met de betekenis 'rooien, ontginnen' (Pokorny, 869).

Kinderrode: 1364 *kinderode, kindereude* (Ulens, 118), ca. 1400 *apud kinderode* (R 44.677, f. 57), 1405 *Goert sone peter ghisels van j vroenten bide kinderode voere sijn woeninge gelegen* (R 44.759, f. 129), ca. 1420 *apud kinderode* (R 44.679, f. 58v), dec. 1539 kopie 1611 *te kinderoede* (K 9427), 1605 *weijde tot kinderoije rgt. den asbosch* (K 16.452, f. 3), 1631 *te kynderroey* (Me 1, p. 23), 1640 (Tafel = A 262 en 262bis) *a kinderode, joindants la table de tierlemont* [= A 263] (SH 3, nr. 10), 1655 *Kinderode* (k. Park), 1666 *te kinderoede* (Me 3, p. 11), 1750 *een dachmael bosch te kinderoede* (Me 7, p. 2).

Gerooid bos in de omgeving van de Coenenbosstraat en de Parijsstraat (zie kaart 8), zo genoemd naar een vroegere eigenaar De Kinder (DB, 684).

Daalkinderrode: 1364 *daelkinderode*, 1520 *daelkinderoy* (Ulens, 69), 1605 *te daelkinderoye rgt. de daelstrate* (K 16.452, f. 13), 1609 *omnes decimas in het dael kinderoy* (Me 2, p. 3), 1614 *te dael kinders roey* (Me 4, p. 4), 1615 (beemd) *te daelkinderroyen rgt. die daelstrate* (Me 5, p. 5), 1631 *tot daelcynderoey* (Me 1, p. 19), 1640 *a daelkinderoye* (SH 3, nr. 86), 1655 *achter dale kinderode* (k. Park), 15 dec. 1725 *tot dael kinderoy* (SG 220), 25 juni 1762 *daelkinderroede* (SG 225, f. 65). Idem als **Nederkinderrode**: 20 juni 1424 *apud locum ulgaliter* [sic] *nuncupatum neder kinderroede* (O 3554, charter 2067).

De Daalkinderrode ligt aan de samenvloeiing van de Vosselbeek en de Binkombeek, omgeving A 229-231 (zie kaart 8). Daal verwijst naar de laagte aldaar. De ligging is duidelijk aan de hand van een attestatie uit 12 juli 1717. Nicolaes Truijens en Maria Borgheneers *gehuijsschen* stellen als onderpand een halve bunder bos [= A 232] *gelegen te daelkinderoy rgt. den taeffelen bosch van Binckum* [= A 238], *die kercke van Binckum* [= A 230] *ende het Gasthuys van Louen* [= A 231] (SG 220).

5.2. OUDE BOSNAMEN MET HOUT

Boekhout: 1364 *boucout*, 1515 *dboechout* (Ulens, 55), 1558 *eenen bempt geleghen aen tboeckhoult* (Me 1, p. 15), 1605 *die straete gaende naer t boeckhaut* (K 16.452, f. 19), 1640 *le boechault* (SH 3, nr. 40), 1725 *eenen bempt aent boeckhaut* (SG 220), 1821 *l'endroit dit Boeckhout* (Tab, 14), 1824 *Boekhaut* (k. Voncken, A), 1843 *Bouckhout* (ABu).

Groot bos tussen de Meenselstraat, de Boekhoutstraat en de gemeente Kiezegem (zie kaart 7). De naam is ook bekend in Langdorp. Hout komt uit Oudnederlands *holt* en ouder Germaans **hulta*, met de betekenis 'hoogstammig bos'. Boekhout is een vaak voorkomende samenstelling, zoals in de gemeentenaam Boekhout (Antwerpen en Limburg), met *boek*, een oudere vorm van *beuk* (Van Osta, in : DVG). Bij het afgraven van de zandlaag

werden twee prehistorische vondsten gedaan: een puntige hamer en een stuk van een maalsteen (Wolfs, 2005/1. p. 25-28).

Eekhout: 15 juni 1398 *supra deechout* (O 5707, charter 1689), 1514 *eekhout* (Ulens, 79), 1605 *Bertelen once als getrauwvt hebben-de maria iacobs ... 1 dachmael op deeckhaut* (K 16.452, f. 15), 1609 *in campo het Eeckhout* (Me 2, p. 1), 1631 *op het eechout* (Me 1, p. 10), 1640 *sur le eechaut contre le dartgat* (SH 3, nr. 133), 1652 *opt Eeckhautd* (O 3555), 1725 (Tafel = B 119) *een halff boender opt d'eechaut rgt. die herbaene* (SG 220), 1749 *op het eekauter* (SG 221), 28 sept. 1768 *lants op het jeck kouter* (SG 225, f. 151), 23 feb. 1768 *op het eeckkauter rgt. den voetwegh naer ste Rochus Cappelle* (SG 225, f. 187), 1821 *le champ dit den eeckkauter* (Tab, 42), 1824 *Eykauter* (k. Voncken, B1), 1843 *Eyk Auter* (ABu), 1847 *Den Eekauter* (k. De Ruyter, 25).

Groot bos tussen de Tiensesteenweg en de Helstraat (zie kaart 12), met *eek*, oude vorm van *eik*. Vanaf de helft van de 18de eeuw wordt het niet meer begrepen hout vervangen door kouter.

5.3. NAMEN MET BOS

5.3.1. *Bos als simplex*

Bos: 1364 *apud buscum* (Ulens, 58), 1405 *vroente te bosce* (R 44.759, f. 129v), 1605 *te bossch* (K 16.452, f. 47v), 1640 *cinq journaulx d' heritaige, tant pret, viüier qu aultrement, nommé le borch, gisants a bossche, joindants le bosdriesch* (SH 3, nr. 73). – Gehucht aan de huidige Waterstraat. Te vergelijken met Bos (nu Bost) in Boutersem en gedeeltelijk in Verrijck: 1515 *te bossche*, enz. (Kempeneers, 2011, 17), en met Bos in Langdorp, 1368 *ten bossche* (Kempeneers, 2011, 59). Zie ook Bosdries. Bosch, uit Germaans **busku*, betekende oorspronkelijk struikgewas.

5.3.2. *Samengestelde bosnamen*

De meeste bosnamen zijn samengesteld. Het eerste lid verwijst naar de ligging, een eigenaar of de begroeiing.

a. *Benoeming naar de ligging*

Eertbos : 1516 *aertsbosch*, 1532 *eertbosch*, *aertbossche* (Martens, 22), 1605 *byden aesbosch bij t velt geheeten den cauter* (K 16.452, f. 12), 1640 *proche le Aersbossche, sur le Aersbossche, empres Aersbossche* (SH 3, nr. 48, 51 en 304), 1678 *ertsbosch* (Ulens, 101). – Groot bos genoemd naar de ligging op de Aard in Binkom en Kerkom. In Kerkom ligt dit bos op A 32-33 en A 44, in Binkom aansluitend op B 78 tot 86 (zie kaart 10). *Eert* is een gepalataliseerde variant van *aert* met de betekenis 'aard' (zoals in Aardgat). Het niet meer begrepen woord werd vervangen door *aerts* > *aers* > *aes*, voorafgegaan door een hypercorrecte *h*-, zodat de volksetymologische vorm *hazen* ontstond. Hazenbos is dan te vergelijken met de Hazenberg in Melkwezer, waar hazen talrijk waren (Kempeneers, 2004, 129).

Hazenbos : 1549 *hasenbosch* (Ulens, 101), 1696 kopie 1789 *lant aent hasenbosch* (Hoen, 229), 1778 *Hasen-bosch* (k. Ferraris), 1821 *le bois dit Haesenbosch* (Tab, 34), 1824 *Hazen Bosch* (k. Voncken, B1), 1843 *Haesenbosch* (ABu). Het Hazenbos werd gedifferentieerd met de adjectieven groot en klein. **Groot Hazenbos** : 1711 *grooten hasenbosch* (Martens, 22), 1762 *seckeren bosch genoempt den grooten haesenbosch in een stuck ten deele gelegen onder Binckom ende kerckom* (SG 225, f. 56). – A 44 in Kerkom, verder in Binkom B 78-86. **Klein Hazenbos** : 1645 *cleynen aesbossch*, 1701 *klynen hasenbosch* (Ulens, 122), 1762 *het goet genoempt den cleynen haesenbosch* (SG 225, f. 56). – A 32-33 in Kerkom. Idem als **Achterste Eertbos** : 1532 *achtersten eertbosch*, *achtersten erdtbossche*, 1679 *achtersten haesenbosch* (Martens, 22).

Beembbos : 24 maart 1725 *op den kaijenbergh onder Binckem rgt. ... den Bemptbosch* (SG 220), 1843 *Bempdbosch* (ABu). – A 384. Idem als Bornebos.

Bornebos : 1549 *beurnenbosch* (Ulens, 57), 1605 *den bornebosch* (K 16.452, f. 25v), 1615 *te cauenerghen rgt. den bornenbos* (Me 5, p. 7), 1631 *ten cauenerghen iuxta sylvam dictam den bornen bosch* (Me 1, p. 5), 1640 *le bornenbossche* (SH 3, nr. 317), 1641 *den Bornebosche* (Jac 648). – A 384 (zie kaart 9). Borne betekent bron. In dit bos ontspringt de Bovenzipp, waterloop nummer 4.

Driesbos : 26 juli 1645 *vier boenderen soo landt als bempdt ... geheeten den driesbosch* (U 1043). — Idem als het Goyensveld op B 244 (kaart 10 en 12). Genoemd naar de Dries, dit is het driehoekig plein aan de Waterstraat.

Kwikkelbergbos : 1750 *op de quickelbergh rgt. ... den quickelbergh bosch* (Me 7, p. 2). — Verdwenen bos op de Kwikkelberg.

Russelbos, Brusselbos : 1824 *Russelbosch* (k. Voncken, B1), 1843 *Brusselbosch* (ABu). — Bos overeenkomend met B 167 op de Rutsenberg (zie kaart 12), met verschrijving van Rutsen > Brussel.

b. Benoeming naar de eigenaar

Soms wordt de eigenaar van het bos genoemd. Circa 1420 lag *eenen bempdecken aen scoemans bosch* (R 44.679, f. 58v). In 1558 lag een beemd van de Kerk en de Tafel [A 20 en A 39] *aen tboeckhoult regenoet des persoens bosch* (Me 1, p. 15). Het bos van de persoon of dorpspastoor komt overeen met A 21 (kaart 8). Zulke eigenaar kan een vast bestanddeel worden. De eigenaar is een particulier, of in veel gevallen een instelling zoals een klooster, de kerk, de armentafel.

Begijnenbos : 1711 *Begynenbosch* (Martens, 23), 1791 *den begynen bosch* (SG 225, f. 397), 1821 *au bois dit begeijnen bosch* (Tab C). — B 44-45 (kaart 10), in Kerkom aansluitend met A 30 waar de Spelthofbeek ontspringt. De naam verwijst naar het Begijnhof van Diest (Martens, 23).

Bleekbos : 1640 *vng bonnier de bois gisant a dellen, appellé le bleckbossche* (SH 3, nr. 312), 1740 *Bleekbosch* (Wauters, 78), 1824 *Bleek-Bosch* (k. Voncken, A), 1843 *Bleekbosch* (ABu). — Bos op A 378 (kaart 9). Bleek of Bleeke is een persoonsnaam, bijnaam die verwijst naar de bleke kleur van een persoon (DB, 134).

Bogaardenbos : 1821 *la partie de terre nommée Bogaerden bosch* (Tab, 48 = weg 71). — B 154 grenzend aan de Brusselstraat en de Cubastraat (kaart 12).

Coenenbos : 1824 *Caenen Bosch* (k. Voncken, A), 1843 *Coenen bosch* (ABu). — Bos op A 262-263-264 (kaart 8 en 9).

Eerkenbos : 1605 *bij roecxberghe tusschen den eerckenbosch* (K 16.452, f. 2v). – Bos bij de Roksberg en de Wingestraat. Eerken is een korte Germaanse erk-naam (DB, 439).

Hovensbos : 1821 *les bois dits hovensbosch et vliegeberghe* (Tab, 51). – Bos boven het Asveld, A 117 (kaart 8). Hovens is een persoonsnaam (DB, 632).

Kerkebos : 1570 *kercke bosch* (Ulens, 117), 15 dec. 1725 *het schaerhaut van den kerckenbosch* (SG 220), 1821 *le bois dit Kercken Bosch* (Tab, 4), 1824 *Kerke-Bosch* (k. Voncken, A), 1843 *au Kerkenbosch* (ABu, bij weg 14). Idem als **Sint-Germaansbos** : 1605 *te cauwenberghe bij sinte germaens bosch van thienen, ter dellen rgt. sinte germaens bosch* (K 16.452, f. 5v en 32). – Bos op A 381-382, eigendom van de Sint-Germanuskerk van Tienen (kaart 9).

Kieffelbos : 1696 kopie 1789 *het Brussel bosch* [verkeerd voor Kieffel] (Hoen, 230), 1768 *den Kieffel Bosch*, 1790 *den kieffel bosch* (O 2492), en verkeerd in 1824 *Kusselen* (k. Voncken, A), 1843 *Kusselen bosch* (ABu). – Bos op A 352-353, genoemd naar de eigenaar. Vergelijk 1696 jonker Kieffvelt (Hoen, 230).

Linterbos : 1740 *linterbosch* (Ulens, 140), 1824 *Linteren Bosch* (k. Voncken, A), 1843 *Linterbosch* (ABu). – Bos op A 376, eertijds eigendom van de abdij Maagdendaal in Oplinter.

Mantelbos : 1605 *xj dachmaelen bosch geheeten den mantelbosch* (K 16.452, f. 62). Idem als **Mantelerenbos** : 1640 *a roxberghen jdt. ... le bois de manteler* (SH 3, nr. 132), 5 juni 1717 *Bosch genaempt den mantelaeren Bosch* (SG 220, nr. 74), 18 sept. 1769 *elf daghmaelen bosch genaempt den mandelaeren bosch* (SG 225, f. 211), 1821 *le bois dit Mantelaerebosch* (Tab C), 1824 *Manteleeren Bosch* (k. Voncken, A), en met verschrijvingen in 1843 *Wautelaerenbosch*, *Manteleerenbosch*, *Montebonenbosch*, *Monteleerenbosch* (ABu). – Groot bos op A 355 en omgeving (kaart 9). Mantel en Manteleer zijn persoonsnamen, verkopers van mantels (DB, 815).

Tafelbos : 1564 *tafelbosche* (Ulens, 177), 1633 *de geschalmde oft geteekende boomen staende opde taeffele bossche* (Me 6), 1646 *de straet van binckem naer taeffel bosch* (RA, f. 213), 12 juli 1717 *te daelkinderoy rgt. den taeffelen bosch van Binckum* (SG 220), 1824

Tafel Bosch (k. Voncken, A), 1843 *au Taefelbosch* (ABu). – Bos van de Armentafel van Binkom op A 237 en A 238, wegens het verschil in oppervlakte onderscheiden met de adjectieven groot en klein. **Groot Tafelbos** : 1633 *opden grooten taeffelen bossche* (Me 6), 2 nov. 1720 *het schaerhaut vanden grooten taeffelen bosch gelegen aen die veltbeke* (SG 220), 1821 *le bois dit Grooten taefelen bosch* (Tab, 23-24), 1847 *Grooten tafelen bosch* (k. De Ruyter, 2). Groot bos op A 237 met een oppervlakte van 6 ha 33 a 90 ca. **Klein Tafelbos** : 1847 *Kleynen Tafelen Bosch* (k. De Ruyter, 1). Klein bos op A 238, groot 68 a 70 ca.

Teckensbos : 1522 *teckensbosch* (Ulens, 179), 1605 *te kinderoije ... den teckensbosch* (K 16.452, f. 59), 14 dec. 1620 *teckensbosch* (U 1307), 1640 *a kinderoije ... teckersbossche* (SH 3, nr. 116), 1696 kopie 1789 *te teckelbosch* (Hoen, 186), 1749 *het groen hassel* [= Vroeneusel!] *rgt. teckens bosch* (SG 221), 27 sept. 1763 *aen het teckens bosch* (SG 225, f. 85), 1821 *au bois dit teckensbosch* (Tab, 57). – Bos op A 334 (kaart 9). De familienaam Teckens is nog bekend in Zuid-Holland (NRF, deel XIII). Vergelijk ook met de naam Teck, een bakernaam afgeleid van Tacco (DB, 1196).

Wittevrouwenbos : 1824 *Witte vrouwen bosch* (k. Voncken, A). – Bos op A 209 grenzend aan de Parijsstraat, in 1722 eigendom van de Wittevrouwen van Tienen (k. Kabbeek, f. 145).

c. Benoeming naar de begroeiing

Asbos : ca. 1400 *den asbosch* (R 44.677, f. 57), 1740 *aschbosch* (Ulens, 42), 1843 *Asbosch* (ABu). – Bos op A 104 (kaart 8). As is te verklaren als Middelnederlands *asch* (MHW), de bekende boomnaam 'es', te vergelijken met de Asweg in Boutersem (Kempeneers, 2011). **Asbos** : 1605 *weijde tot kinderoije rgt. den asbosch, den asschbos* (K 16.452, f. 3 en 30), 1640 *a daelkinderoije ... le Asbossche* (SH 3, nr. 104). – Een weide met dezelfde naam is te situeren in Kinderrode.

Berkenbos : 1824 *Berken Bosch* (k. Voncken, B2), 1843 *Berkebosch, Berkenbosch* (ABu). – Bos ten zuiden van de Nijsselrodestraat, omgeving B 406-407 (kaart 13). Benoeming naar de bekende boomsoort.

Boekhoutbos : 1778 *Bockhout bosch* (k. Ferraris), 1925 *Boekhout bosch* (Ulens). – Idem als het Boekhout, uitgebreid met -bos (kaart 7).

Brembos : 1686 *brembosch* (Ulens, 63), 1824 *Brem Bosch* (k. Voncken, A), 1843 *Brembosch*, *Brumbosch* (ABu). – Bos tussen de Bellestraat en de Schoofstraat, omgeving A 333 (kaart 9). Benoeming naar de begroeiing met brem.

Hazelaarsbos : 1605 *den heseleers bosch* (K 16.452, f. 55v), 14 dec. 1620 *de Crabelbeek beneden den hazeleren bosch* (U 1307). – Bosje met hazelaars te situeren op het Panisveld nabij de Bruggebeek.

Wissenbos : 1821 (*Chemin*) *de Gunningen vers le Wissebosch* (Tab. Vissenaken), 1843 *au Wissenbosch* (ABu, bij weg 32), 1846 *vers le Wissenbosch* (ABu, f. 3), 1925 *Wissenbosch* (Ulens, 200). – Idem als Groot Bos. Wissen zijn plooibare takken van de teenwilg, gebruikt voor het mandenvlechten.

d. Een adjectief als voorbepaling

Groot Bos : 1784 *den grooten Bosch tot Binckom* (K 22.355, p. 63). – Gesitueerd aan de straat van Binkom naar Lubbeek, de huidige Binkomstraat. Niet identiek met **Groot Bos** : 1824 *Grooten Bosch* (k. Voncken, C), 1843 *Grootenbosch* (ABu). – Bos op C 294-296 tussen de Donkweg en de Vossenveldstraat, idem als het Wissenbos.

Nieuwenbos : 1522 *nieuwen bosch* (Ulens, 149), 1605 *den njeuwen bossch, den nauwenbos* (K 16.452, f. 7 en 64), 3 juli 1714 *drij en half sillen bosch genoempt den nieuwenbosch onder binckom rgt. die vallestraete* (U 2529). – Bos in de omgeving van A 10, grenzend aan de huidige Boekhoutstraat.

Halbos, Holbos : 1605 *bosch geheeten den halbosch ... op de hoelstrate* (K 16.452, f. 17v), 1640 *le holbossche gisant sur la hoelstrate* (SH 3, nr. 182), 1740 *holbosch* (Ulens, 107). – Bos op B 374, grenzend aan de Hollestraat, nu Cubastraat genoemd (kaart 12).

5.4. PLANTNAMEN OP -T

Bremt: 13 sept. 1611 *ter plaetsen geheeten den brempt* (K 9427), 1696 kopie 1789 *op den Brempt* (Hoen, 218). – Te situeren in Kinderrode, betekent ‘waar veel brem groeit’. Een plantnaam, uitgebreid met het suffix *-t*, betekent ‘plaats waar de genoemde plant veel voorkomt’.

Braamt: 1364 *brampt* (Ulens, 60), 15 juni 1398 *inter terres henrici de braemt* (O 5707, charter 1689), 1560 *braempt* (Ulens, 60), 1605 *te brampt, opde brempt, opde breempt* (K 16.452, f. 25v, 40 en 42), 3 maart 1616 *ter plaetsen geheeten te brant, ter Braempt* (O 5431), 1640 *a braempt jdt. le bramervelt* (SH 3, nr. 148), 1696 kopie 1789 *ter Brant* (Hoen, 104), ca. 1730 *onder binckum ter braempt* (U 2529), 1749 *tot braemt rgt. het vossevelt* (SG 221, b. 40), 1749 *eenen bosch gelegen op den brempt* (SG 221). – Idem als het Bramerveld, betekent ‘plaats waar veel braamstruiken groeien’. Soms komt voor dit gebied Breemt naast Braamt voor. De korte vorm Brant < Braamt kan bovendien voor verwarring zorgen met Gebrand.

Hulst: 1605 *die strate gaende naer hulst* (K 16.452, f. 21), 1609 *opt hulst* (Me 2, p. 6), 1631 *opden Huelst tot Binckem* (Me 1, p. 22), 1666 *in campo dicto den hulst* (Me 3, p. 11), 16 maart 1669 (beemd) *op den Hulst rgt. die straete naer kiesecum* (U 2529), 15 dec. 1725 *op den hulst twee opgaende albeelen* (SG 220), 1750 *een vijverken op den hulst* (Me 7, p. 3), 1847 *Den hulst* (k. De Ruyter, 7), 1972-1999 *Hulst* (k. NGI). – Bos aan het uiteinde van de Hulststraat, omgeving A 105 (kaart 8). Hulst betekent ‘waar veel hulst groeit’. In Binkom groeide dit toponiem, zoals in Langdorp, uit tot een gehuchtnaam (Kempeneers, 2011, 63).

5.5. HAGEN BESCHUTTEN

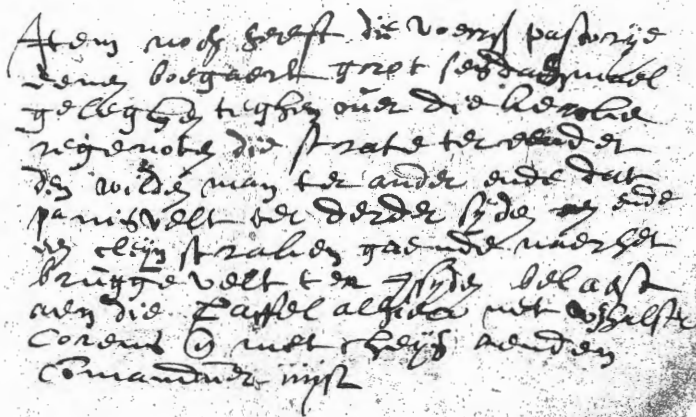
Clauwenhaag: 1605 *inde clauwenshage, te clauwenshage* (K 16.452, f. 15v en 31), 14 dec. 1620 *de clauwershaghe ... tsaemen groot ses dachmaelen* (U 1307). Later vervormd tot **Klavershaag**: 1640 *six journalx de pret nommé le claiershaghe* (SH 3, nr. 70), 1696 kopie 1789 *een stuck soo bempt als bosch ... gheeten die clauers haegh* (Hoen, 208), 1763 *het straectien leijdende*

naer de clavers haege (SG 6439). — Gebied van 6 dagmalen groot in de omgeving van A 73, 78 en 83 (kaart 8), aan het straatje nummer 18 (nu zonder naam), dat begint aan de Meenselstraat tegenover de Sint-Rochuskapel. Clauwens is een persoonsnaam, waarschijnlijk afgeleid van Claus (DB, 251).

Kwikhaag: 1364 *quechaghe* (Ulens, 132), 1567 *quickelhaghe* (K 1356/3, f. 135), 1605 *den quierckhage bosch, byden queckhage* (K 16.452, f. 3 en 6), 1640 *la quechaghe* (SH 3, nr. 62), 1821 *l'endroit dit Kwickhaeg* (Tab, 5). — Haag langs het verdwenen voetpad 53, aan de zuidkant van de percelen B1 en 2. Kwik, Middelnederlands *quic*, *quéc*, betekent 'levendig' (MHW). Het belang van deze haag blijkt uit de verkoopsvoorwaarde in 1567: *de coper ofte cooperen sullen moeten laten staen opde grechten ende canten dleijhoudt, datmen heet quickelhaghe om de voorschreüen bosschen daermede te hermaecken* (K 1356/3, f. 135).

5.6. BLOEIENDE BOOMGAARDEN

Boomgaard: 1605 *Den pastoor van binckem van synen bogaert* (K 16.452, f. 50), 1609 (kerk) *habet hortum seu pomarium* (Me 2, p. 2), 1615 *jtem noch heeft die voerschreüen pastorije eenen boegaert* (Me 5, p. 2), 1631 *item habet predictus pastoratus pomarium* (Me 1, p. 2). — In Binkom kwamen verscheidene boomgaarden voor. De grootste was die van de pastoor, gelegen tegenover de kerk aan de oostkant van de Tiensesteenweg. Tot de boomgaard behoorden de percelen B 186 tot B 189, begrensd door de Wildeman, het straatje naar het Bruggeveld en het Panisveld (kaart 11). Idem als Palmhof en Pastoorshof (zie 9.1). Op B 186g, afgestaan door René Andries, werd feestzaal **Santro** gebouwd.

Item noch heeft die voorschreuen pastorije
eenen boegaert grot ses dachmael
geleghen teghen ouer die kercke
regenoten die strate ter eender
den wilden man ter ander ende dat
panisvelt ter derder sijden ende
een cleijn straken gaende naer het
bruggevelt ter 4 syden belaeft
aen die Tafel alhier met vj [= 6]
halster corens ende met cheijs
aenden commanduer iiii [= 4]
stuyuers.

Hist. document 1. De pastoor bezat in 1615 een boomgaard,
waarop nu feestzaal Santro staat (Me 5, p. 2).

Overzetting :

Item noch heeft die voorschreuen pastorije eenen boegaert grot ses dachmael gelehghen teghen ouer die kercke regenoten die strate ter eender, den wilden man ter ander ende dat panisvelt ter derder sijden ende een cleijn straken gaende naer het bruggevelt ter 4 syden belaeft aen die Tafel alhier met vj [= 6] halster corens ende met cheijs aenden commanduer iiii [= 4] stuyuers.

5.7. HET WIJNGAARDEKEN

Wijngaardeken : 14 dec. 1620 een stuck lants geheeten dwyn-gaerdeken (U 1307), 1666 terre mesure incerte que vinea vocatur (Me 3, p. 1). – Zoals elders in het Hageland, kwamen ook in Binkom wijngaarden voor. Het wijngaardeken van 1620 lag op A 314 (kaart 9). Inwoners zoals Maurits Fol zorgen thans voor de heropleving van de wijnbouw (Scheys, 2004, p. 73).

5.8. HET HEIDEKEN

Heideken : 1364 heideken (Ulens 103), 1605 opt heijdeken rgt. het kerckenblock (K 16.452, f. 25), 14 dec. 1620 dwyn-gaerdeken ... het naeruolgende dachmael geheeten theyken (U 1307), 1640 pour

*vng journal de terre gisant proche t heydeken, sur la petite bruyere
aupres le moulin a vent* (SH 3, nr. 41 en 93), 1740 t'*Heydeken aen
den Wintmolen* (Wauters, 78). — Heide is de algemene benaming
voor uitgestrekte, onbebouwde zandgrond, maar ook voor het
plantengeslacht dat daar veel voorkomt (EWN, II, 403). In Bin-
kom komt het woord slechts één keer voor, als naam voor per-
ceel A 313 (kaart 9).

6. Graslanden

6.1. MALSE BROEKEN

Weiden vormen zich op natuurlijke wijze op de aanslibbingsgronden langs een waterloop. In Binkom maakt het grasland nog geen 6% van de oppervlakte uit. De gebruikte woorden voor grasland zijn broek, beemd, dries, vroente, eusel en weide.

Broek : 1615 *drij vierdel brockts in het brock van binckum* (Me 5, p. 6), 1666 *in palude siue in het brock* (Me 3, p. 12), 1824 *Broek* (k. Voncken, C). – Broek aan de Oosterbond- en Spelthofbeek, omgeving C 309 (kaart 15). Broek, uit Germaans *brōka, is een goede, malse weide langs een beek. In de meeste gevallen wordt *broek* nader bepaald.

Binkomsbroek : 1631 *in palude siue in het Binckem Broeck* (Me 1, p. 18), 1750 *een dachmael maewijde in binckums broek* (Me 7, p. 4). – Idem als het Broek aan de Spelthofbeek.

Butschoorbroek : 1532 *beemd jnt butschoerbroeck* (O 5431), 1605 *int butschoer broeck, int butschoerbroecxken* (K 16.452, f. 10v en 51v), 1640 *vng journal de marret gisant au butschoerbroeck jdt. ... t hollant* (SH 3, nr. 124). – Broek aan de samenvloeiing van de Oosterbondbeek en de Spelthofbeek, omgeving C 300-307 (kaart 15), zo genoemd naar het gehucht Butschoor in Attenrode, nu verkeerd Butschove geschreven (Kempeneers, 2007, 208). Schoor komt uit Germaans *skaurnō ‘moeras’, nog bekend in Hoegaarden. In But(s) schuilt de persoonsnaam *Butso* zoals in Butsel onder Boutersem (Kempeneers, 2011, 18).

Emmenbroek : 1605 (bos) *bij emmenbroeck* (K 16.452, f. 19), 1640 *Les beghines avecq l'hospital de Tillemont pour leur bois* [= A 10], *gisant dans Emmenbroeck* (SH 3, nr. 314), 1696 *kopie 1789 bij het jmmens brouck* (Hoen, 192). – Broek bij waterloop 10, namelijk A 16, 7 en 8 (zie kaart 7). Emmen en Immen komen van de Germaanse voornaam Imma (DB, 435 en 643).

Kortenbroek : ca. 1370 (beemd) *apud cortenbroec* (R 44.678, f. 63), 3 juli 1377 *te cortenbroec* (O 2856, charter 1371), 1405 *henrick coreken van wegen radolf vanden male van j stuc beempts by kortebroec* (R 44.759, f. 128v), ca. 1420 *apud cortenbroec* (R 44.679, f. 58), 6 dec. 1534 *ter plaetsen geheeten Cortenbroeck*

(O 208), 1605 *te corttenbroeck* (K 16.452, f. 6v), 1614 *een bunder bempts geheeten die cortebroeck* (Me 4, p. 6), 1640 *a corttenbroeck* (SH 3, nr. 39), 1696 kopie 1789 *tot Cortenbroeck* (Hoen, 198), 1824 *Korten Broek* (k. Voncken, B1), 1843 *Cortenbrouck, Kortenbroeck, Kortenbergh* (ABu). — Broek waar de Spelthofbeek de Helstraat kruist (B 136-145, zie kaart 12) en verder tussen de Spelthofbeek en de Helstraat waar het Hof te Kortenbroek ligt (kaart 15).

6.2. BEEMD, EEN "BANALE" WEIDE

Beemd, uit *ban-made*, is oorspronkelijk een gemeenschappelijk hooiweide, met *ban* 'rechtsgebied' en *made* 'weide' (EWN, 244). Het is in onze regio het meest gebruikte woord voor redelijk goed grasland. Het bepalend lid in samenstellingen verwijst dikwijls naar de eigenaar (Bellensbeemd), de ligging (Veerbeemd) of een andere eigenschap (Bessembeemd).

6.2.1. Benoeming naar de eigenaar

Bellensbeemd : 1605 *bellensbeempt rgt. ... die bellensstrate* (K 16.452, f. 40v), 1640 *La vefue oyenbrughe pour dix journaulx de pret, appellé le bellensbempt* (SH 3, nr. 192), 1696 kopie 1789 *d'erffghenamen van hoijenbruggen met hunnen bosch ghenaeempt den bellen bempt oft Bosch* (Hoen, 167), 10 jan. 1720 *den bellen bempt* (SG 220), 1722-1764 *bellebempt* (k. Kabbeek, f. 145), 1750 *den bellenbempt* (Me 7, p. 3). — Beemd, later ook bos, op A 140 naast de Parijsstraat (kaart 8). Bellen is een metroniem, afgeleid van de voornaam Amabilia of Sibia (DB, 106).

Kempeneersbeemd : 18 mei 1764 *seecker half boinder bosch genaempt kempeneers bempt*, verkocht door Anna Kempeneers (SG 225, f. 90).

Tafelbeemd : 1564 *tafel bempde* (Ulens, 176), 1725 *den taeffelen bempt* (SG 220). — Beemd van de Armentafel aan de Opstal.

Tarisbeemd : 1605 *eenen beempt geheeten Taris beempt* (K 16.452, f. 65), 1640 *cinq journaulx de pret nommé le pret taris* (SH 3, nr. 130), 1740 *Thorisbempt* (Ulens, 181). — Beemd van de abdij van Sint-Geertruiden, volgens Ulens gelegen aan het

Kortenbroek. *Taris/Thoris* is een persoonsnaam, korte vorm van *Hectoris* of *Victoris* (DB, 1217).

6.2.2. Benoeming naar de ligging

Bramerbeemden : 1605 *inde bramerbeempden* (K 16.452, f. 8v), 1749 *in de braemberbemden* (SG 221, b. 40). – Beemden aan de zuidkant van de Spelthofbeek in het Bramerveld (kaart 15).

Butschoorbeemden : 1522 *butschoerbemde* (Ulens, 65), 1605 *in de butschoerbempden* (K 16.452, f. 11v), 1640 *le chemin allant vers les butschoerbemden* (SH 3, nr. 149). – Beemden aan de Spelthofbeek nabij het gehucht Butschoor in Attenrode.

Diesterbeemden : 1605 *in deysterbeempden* (K 16.452, f. 9), met verschrijving in 1735 *inden Distelbempt* (R 44.752, f. 4). – Beemden aan Vloedbeek nummer 11, vgl. Diesterveld.

Schaaikerbeemden : 1419 *scaeywijker beemde*, 1502 *scaeykerbeemde* (Ulens, 168), 1605 *in de schaijckerbempde* (K 16.452, f. 45), 1616 *inde schaekerbempden* (Jac 693, p. 76), 1725 *jnde schaekerbempden* (SG 220), 4 juli 1750 *in de schaeckelbemptden rgt. het schaeckelvelt* (SG 221). – Beemden aan de Eksterbeemdenbeek (kaart 14), zo genoemd naar het gehucht Schadewijk. Door verkorting van Schadewijkerbeemden ontstond Schaaikerbeemden.

Veerbeemden : 1605 *in de veerbeempden rgt. die strate gaende naer gemp* (K 16.452, f. 43), 1640 *cinq journalx de pret gisants es verre bemden* (SH 3, nr. 137). – Beemden in het gehucht Veer, langs de Bruggebeek, omgeving B 212-213 (zie kaart 10).

6.2.3. Andere voorbepalingen

Eksterbeemden : 1605 *in dexsterbeempden* (K 16.452, f. 24), 1640 *vng journal de pret, gisant es exsterbemden* (SH 3, nr. 315). – Beemden naast de Eksterbeemdenbeek.

Kruisbeemden : 1605 *die cruijsbempden ... de strate gaende naerden boschdries* (K 16.452, f. 14), 1615 *tot veer onder binckum rgt. ... die cruijsbeemden* (Me 5, p. 7), 14 dec. 1620 *de cruyzbempden* (U 1307), 1631 *in Binckem tot Veer ... die cruyzbemden* (Me 1, p. 5), 1640 *a verre, empres le moulin a vent, jdt. ... les cruyzbemden*

(SH 3, nr. 155), 11 dec. 1723 *inde cruijs bempden* (SG 220). – Beemden in de omgeving van de huidige Waterstraat, zo genoemd wegens het kruisvormige patroon van deze straat.

Ossenbeemd : 1646 *de ossenbemt* (Ulens, 155), 1696 kopie 1789 *d'erfghenamen hendrick jonart met den Ossenbempt* (Hoen, 182), 4 juli 1750 *in den ossenbeempt* (SG 221). – Waarschijnlijk de beemd aan de Vosselbeek A 255 (kaart 8), geschikt voor het laten weiden van ossen.

6.2.4. Bepalende adjectieven

Grote Beemd : 1696 kopie 1789 *te cortenbroek ... aenden grooten bempt* (Hoen, 201). – Beemd van 2 ha 74 a 40 ca op C 362, aan de zuidkant van de Spelthofbeek (kaart 15).

Oudenbeemd : 1549 (bos) *geheeten den ouden bempt, den ouden bossch* (O 279), 1605 *te roecxberghen byden auwen beempt* (K16.452, f. 15). – Bos grenzend aan de weg naar Lubbeek, nu Binkomstraat genoemd. Beemd is soms een verschrijving voor bos.

6.3. SCHRALE DRIESEN

Dries : 1733 *dries* (Ulens, 78), 13 maart 1792 *weijde geheeten den Dries* (SG 226, f. 13v). – Dries(ch) is geen afleiding van drie, zoals lang is gemeend, maar behoort bij een Indo-Europese wortel **treu-* 'wrijven' of 'vermoeien, uitputten'. Een dries liet men tijdelijk rusten, waarna begroeiing met gras en onkruid volgde. Daar vooral de minst vruchtbare gronden lang als *dries* bleven liggen, kreeg het woord secundair de betekenis van schrale weide, soms ook van dorpsplein (Van Osta, in : DVG). Zulk dorpsplein vinden we onder meer in Glabbeek en Binkom. Dikwijls is dries een deel van een samenstelling.

Bosdries : 1605 *de strate gaende naerden boschdries* (K 16.452, f. 14), 14 dec. 1620 *de cruyssstraat naerden boschdries* (U 1307), 1640 *le borcht ... a bossche, joindants le bosdriesch* (SH 3, nr. 73), 1696 kopie 1789 *op den Bosch dries* (Hoen, 133), 1725 *een Block gelegen aenden Boschdries* (SG 220). – Driehoekig plein waar de

Waterstraat op de Meenselstraat uitkomt, zo genoemd naar het gehucht Bos (kaart 12).

Bramerdries : 1532 *aende donck rgt. den braempder driesch* (O 5431), 13 maart 1623 *te Brampt rgt. Bramersdriesch* (O 5431), 1640 *a braempt jdt. le bramerdriessche* (SH 3, nr. 167). – Weiden langs de Spelthofbeek op het Bramerveld.

Groenendries : 1741 *naer den groenen driesch* (SG 224, nr. 6), 1821 *l'endroit dit groenendries* (Tab, 11), 1972 *Groene Dries* (k. NGI). – Dries, ook gehucht, tussen de Groenendries(straat), en de Donkweg (kaart 15).

Kinderrodedries, verkort tot **Kinderendries** : 1605 *den kinderoije dries* (K 16.452, f. 59v), 1640 *a kinderode jdt... les kinderen driessche* (SH 3, nr. 57), 15 dec. 1725 *op den kinderen dries* (SG 220), 1749 *tot kinderroede rgt. den kinderendries* (SG 221), 1843 *au Kinderendries* (ABu, bij weg 10). – Weiden in Kinderode.

Krekeldries : 1640 *deux bonniers de pret nommez le kryckeldriesch, dans le krekeldriessche* (SH 3, nr. 108 en 111), 31 jan. 1671 *den krekeldries* (O 2112), 1676 *twee boenderen bempts geheeten den kryckeldriessche* (O 2112, los blad), 30 juni 1702 *seker Rauwagie genaempt den krekeldries* (SG 227), 1778 *in den krijckeldries* (O 2112), 1821 *le champ dit Kreijkeldries* (Tab, 49), 1824 *Kreukelen Driesch* (k. Voncken, B2), 1999 *Krekeldries* (k. NGI). – Zeer grote weide waar krekels voorkwamen op B 333 (kaart 12), tussen de huidige Bloemstraat en de Krekeldries(straat). Petrus Vaes, licentiaat in de rechten en Heilige-Geestmeester van de parochie van Sint-Geertruiden, was getrouwd met Anna Maria Rauvoet. Het echtpaar verkreeg de Krekeldries van de erfgenamen van Adriaen Rauvoet, die Anna's broeder was. Op 31 januari 1671 leenden Petrus Vaes en zijn vrouw 600 en 208 guldens, en stelden de Krekeldries als onderpand. Indien deze hypotheek onvoldoende zou zijn, kon de rentmeester beslag leggen op een halve bunder land, gelegen bij hun huis *ontrent de wintmolen tot boischot onder heyst den Berg* (O 2112). In 1750 was de Krekeldries eigendom van de H. Geest van Sint-Geertruiden in Leuven (O 2112, nr. 83-84; Hoen, nr. 135-136).

Langendries : 1824 *Langen Driesch* (k. Voncken, B2). – Dries op B 393-394 en omgeving (kaart 12 en 13).

Molendries : 1750 *den molendries* (Me 7, p. 5). – Het open plein nabij de Windmolen op A 316 (kaart 9).

Rooidries : 5 juni 1537 *den roydriesch* (U 2529), 1605 *byder plaetse geheeten den roeijdriesch, den roydries* (K 16.452, f. 1v en 21v), 14 dec. 1620 *den royendriesch* (U 1307), 1640 *le ruedendriesch* (SH 3, nr. 86). – Groot perceel weide op A 23, grenzend aan de Boekhoutstraat (kaart 8). Rooi is een afleiding van Rode of Rot.

Scheidries : 1605 *den bossch geheeten den scheidries* (K 16.452, f. 64), 1640 *le scheydriessche* (SH 3, nr. 286). – Te situeren aan de Boekhoutbeek, grenzend aan de huidige Boekhoutstraat.

Teckensdries : 1364 *teckendriesch* (Ulens, 180), 1605 *te kinderoey rgt. ... den teckensdries, dries geheeten den teckendries* (K 16.452, f. 31v en 34), 14 dec. 1620 *een stuck bempts ... geheeten den teeckendriesch* (U 1307), 1640 *a kinderoye jdt. le teckensdriessche* (SH 3, nr. 72). – Dries naast het Teckensbos, grenzend aan waterloop nummer 4 (kaart 9).

6.4. VROENTE EN EUSEL

Vroente(n) : ca. 1370 *dominus abbas de vliederbeke de vj bonariis cum tribus jurnalibus dictis vroenden* (R 44.678, f. 62v), 1405 *der Abdt van vlierbeke van vj boenders ende iij daghmaelen vroenten* (R 44.759, f. 128), 1605 *I dachmael bogaerts oft beempt ... by der vroente* (K 16.452 f. 2), 1640 *vne piece de pasture gisant a hoochbruggen en la vruente* (SH 3, nr. 79), 1697 *tot hoech bruggen ontrent den vrunt* (K 2313, b. 33), 1821 *le champ dit den Vroend* (Tab, 45), 1824 *Fruent* (k. Voncken, B2).

Groot gemeenschappelijk weiland tussen de huidige Sint-Rochusstraat, de Brusselstraat en de Bloemstraat (kaart 12). In de 14de eeuw werden delen van de Vroente verhuurd aan de abt van Vlierbeek en aan de pastoor van Binkom. Vroente is een afleiding van *vroon*, *vroen* met de betekenis 'van de heer' en vandaar 'openbaar'. Vroenten werden later privébezit. Ook op andere plaatsen waren vroenten. Circa 1400 betaalde Geert

Wittebolle een denier aan de hertog voor een deel vroenten voor zijn huis nabij de kerk : *Gerardus wittebolle de parte vroenten ante mansionem suam iuxta ecclesiam* (R 44.677, f. 57). Willem Kokart betaalde een obel voor de vroenten waar hij bomen mocht planten en snoeien : *de waris [= vroenten] ante mansionem suam quod potest ibidem arbores plantare et defalcare* (R 44.677, f. 57v). Een vroente lag ook op de Hulst nabij de huidige Boekhoutstraat : 1609 *opt hulst iuxta ... de vroent* (Me 2, p. 6).

Vroeneusel : 1364 *vroeneussel* (Ulens, 193), 1605 *een groot stuck weyde ... te roecxberge geheeten t vroen eeusele* (K 16.452, f. 24v), 1640 *le froenusel* (SH 3, nr. 273), 1696 kopie 1789 *inden vronsele* (Hoen, 132), 1749 *het groen hassel* (SG 221), 1750 *het froenatsel, het froenetsel* (Me 7, p. 4 en 6), 1843 *Groenassel, Groenen hasselt* (ABu). – Gemeenschappelijke weide waar dieren mochten grazen, gelegen op A 323 (kaart 9). Eusel is een weide van minder goede kwaliteit. Het is een afleiding met het achtervoegsel *-sel* van *eeuwen* ‘voederen, afgrazen’. Rond 1640 waren de erfgenamen van Henry Wellens eigenaars van de Vroeneusel. Ze werden opgevolgd door Peeter Cluckers (SH 3, nr. 273) en daarna door *de confrerie van de zielen binnen thienen* (Hoen, 132; SG 221).

6.5. JONGE WEIDEN

Belleweide : 1821 *le bois dit belleweyde* (Tab, 54), 1824 *Belle Weyde* (k. Voncken, A). – Idem als Bellensbeemd A 140 (kaart 8). Samenstellingen met weide zijn meestal jongere toponiemen.

Kostersweide : 1821 *l'endroit dit Kostersweijde* (Tab, 27 en 52). – Weide van de koster op A 142 (kaart 8). Vergelijk met **Kosterij** : 29 nov. 1731 *de costerije* (SG 220).

Lange weide : 1750 *de lange wijde* (Me 7, p. 2), 1784 *de lange-weije* (U 2529), 1821 *lange weijde* (Tab C), 1843 *Lange Eynde* (ABu). – Lange weide op B 169-170 langs de Spelthofbeek (kaart 12).

Spelthofweide : 1821 *la prairie dite Speldhofweijde* (Tab, 6 en 38). – Weide op B 74 (kaart 10).

7. Akkerland

7.1. HOEVE ALS LANDMAAT

Hoeve : 1605 *die goeden des commandeurs geheeten die hoeue* (K 16.452, f. 54), 1640 *les biens du commandeur nommé die hoeue* (SH 3, nr. 232), 1696 kopie 1789 *op de hove rgt. de commanderije van Chantrijn* (Hoen, 127), 1725 *een dachmael [= C 106] opde hoeue* (SG 220), 1824 *De Hoef* (k. Voncken, C), 1847 (Armentafel = C 106) *De hoeve* (k. De Ruyter, 59). – Hoeve is het gebied in de omgeving van C 102-108 (kaart 14). Het woord *hoeve* wordt dikwijls verward met *hof* in de huidige betekenis van boerderij. De primaire betekenis van Middelnederlands *hoeve*, *hove*, *hoef*, Oudnederlands **hova*, is oppervlakte land nodig voor het onderhoud van een gezin (Van Osta, in : DVG). Uit die primaire betekenis ontwikkelde zich die van 'landmaat, stuk grond' (EWN, 443). In Attenrode varieerde de grootte van de hoeven van 3 tot 9 bunders (Kempeneers, 2007, 239). In 1614 is de Opstal in Binkom *groot twee bunder* (Me 4, p. 18).

Klavershoeve : 1686 *clavershoeve* (Ulens, 121), 12 juli 1717 *het dreffstraetken naer die clauers hoeue* (SG 220). – Oppervlakte land toebehorend aan Clauwens, cf. Clauwenshaag onder 5.5.

7.2. KOUTER

Kouter : 1605 *op den cauter rgt. ... den wech gaende naer thienen* (K 16.452, f. 7), 19 nov. 1607 *op den couter onder binckem* (O 5431), 1609 *in den Couther* (Me 2, p. 2), 1660 *op den cauter rgt. den kuckelberch* (O 3555), 11 juni 1768 *op den cauter regenoiiten de doelstraete* (SG 230, f. 100), 1821 *le champ dit den Cauter* (Tab, 6), 1824 *Den Kauter* (k. Voncken, B1). – Veld tussen de Kwikkelberg(straat) en de Boutersemstraat, B 87-90 en C 1-6 (kaart 10 en 14). Kouter, uit Latijn *cultura*, duidt gronden aan die al bebouwd werden tijdens de Frankische landname.

7.3. HET OPEN VELD

Veld is een geheel van percelen akker- en weiland gelegen tussen hoofdwegen. Deze velden kregen een voorbepaling, die verwijst naar een vroegere eigenaar (Goyensveld), de ligging nabij een merkpunt (Molenveld), de begroeiing (Asveld).

7.3.1. Benoeming naar de bezitter

Goyensveld : 1824 *Goyens Veld* (k. Voncken, B1). – B 243-244, eigendom van geneesheer Goyens, tussen Meenselstraat en Waterstraat (kaart 10 en 12).

Herenveld : 4 juli 1750 *op het heerenvelt* (SG 221), 1824 *Heere Veld* (k. Voncken, B1). – Naam voor het grote perceel B 77 (kaart 10), eigendom van de heer van Binkom.

Monaertsveld : 1605 *een stuck bosch ... geheeten monaertsvelt* (K 16.452, f. 65), 1614 *het monincx velt* (Me 4, p. 17). – Veld op de Koudenberg, naast het Sint-Germaansbos (kaart 9).

Tafelveld : 1824 *Tafel Veld* (k. Voncken, C), 1847 *Tafele veld* (k. De Ruyter, 44). – Veld tussen de Tiensesteenweg, de Groenendries en het Donkstraatje (nu Vossenveldstraat). De percelen C 214, 217-218, 230, 234-235 en 248, waren eigendom van de Armentafel van Binkom (kaart 14 en 15).

Vlierbeekveld : 1843 *Fleerbeek veld* (ABu). – B 30-31 en omgeving waar de abdij van Vlierbeek al in de 14de eeuw gronden bezat. Idem als Vlierbekerberg (kaart 10).

7.3.2. Benoeming naar de ligging

Bekerveld : 1534 *het bekervelt* (O 208), 1605 *by tbeckevelt* (K 16.452, f. 47), 9 sept. 1723 *het bekeruelt* (SG 220). – Veld nabij de Oosterbondbeek op B 381 (kaart 13).

Binkomveld : 1824 *Binkom Veld* (k. Voncken, B2). – Veld op B 421-430, tussen de huidige Meenselstraat en de Nijsselderstraat (kaart 13).

Bosveld : 1605 *bijden nieuwen wauwer rgt. ... het bosvelt* (K 16.452, f. 23). – Veld bij het gehucht Bos.

Bruggeveld : 1520 *bruggenvelt* (Ulens, 64), 1605 *tbruggenvelt, opt brugge velt, opt bruggervelt* (K 16.452, f. 2v, 4v en 19), *naer het*

brugge velt (Me 5, p. 2), 6 dec. 1724 *opt Bruggen velt* (SG 220), 10 sept. 1764 *op het Bruggenvelt rgt. het paenhuysvelt* (SG 225, f. 109), 1821 *la campagne dite bruggeveld* (Tab, 30), 1824 *Brugge Veld* (k. Voncken, B1). — Veld tussen de Tiensesteenweg en de Schoolstraat, B 190-211 (kaart 10-11).

Butschoorveld: 1364 *butscorvelt*, 1515 *butskoervelt* (Ulens, 65), 1605 *opt butschoervelt* (K 16.452, f. 2v), 1660 *butschoervelt* (K 4558), 1696 kopie 1789 *het putser velt* [sic!] (Hoen, 110), ca. 1730 *opt butschuervelt* (U 2529). Met verschrijving ook **Butselveld**: 1634 *butselvelt* (Ulens, 65), 24 maart 1725 *opt Butselvelt* (SG 220). — Veld nabij het gehucht Butschoor in Attenrode, vervormd tot Butsel wegens de nabijheid van het gehucht Hoog- en Neerbutsel.

Diesterveld: 1534 *die straete gaende vanden diestersche velde totter vloedbeke* (O 208), 1605 *opt distervelt* (K 16.452, f. 9), 1640 *sur le diesteruelt* (SH 3, nr. 131), 19 dec. 1739 *die straete gaende naert velt geheeten distervelde* (U 2529). — Veld naast de weg gaande naar Diest, tussen Bloemstraat en Nijsselrodestraat en de waterloop 11.

Eindeveld: 1605 *opt eyndevelt* (K 16.452, f. 44v), 1640 *le den-deuelt* (SH 3, nr. 159), 1696 kopie 1789 *op t d'ende velt* (Hoen, 67). — Genoemd naar de ligging op het Einde (zie daar).

Evenborneveld: 1364 *evenbornevelt* (Ulens, 84), 1605 *opt euenbornevelt ... rgt. die cromstrate* (K 16.452, f. 12), 1640 *sur le eue[r]borne velt ... le c[r]umstrate* (SH 3, nr. 21), sept. 1764 *op het Evenbornevelt* (SG 225, f. 99v). Met latere vervormingen: 1696 kopie 1789 *het hemel velt* (Hoen, 223), ca. 1730 *het eemervelt* (U 2529), 1749 *op het haemers velt* (SG 221), 1824 *Hamelen Veld* (k. Voncken, C), 1843 *Hemelveld, Hemelenveld, Kemelveld* (ABu). — Veld ten zuiden van de Eksterbeemdenbeek, C 37-39 en C 46-56 (zie kaart 14), zich verder uitstrekkend in Kerkom waar de Kromstraat gelegen was. Het eerste lid *Evenborne* verwijst naar een bron van een zekere Even (DB, 445). De oude vorm van Averbode heeft de vormwijziging zeker beïnvloed. Vergelijk 1640 *Le prelat d'Everborne* (SH 3, nr. 310).

Gribberveld: 1605 *tende rgt. het grubbervelt ... de strate van aerschot naer thienen* (K 16.452, f. 14), 1614 *opt Gribberevelt*

(Me 4, p. 3), 1640 *sur le gruveruelt jdt. le ruisseau* (SH 3, nr. 191). – Idem als het Tafelveld. Gribber verwijst mogelijk naar waterloop 12.

Hoogbruggeveld : 1505 *hoogbrugger velt* (Ulens, 111), 1519 *istraetken vander hoochbruggen velt nae binckem gaende* (SG 7607, f. 34), 1534 *tot op hogebrugge velt* (O 208), 1605 *opt hoebruggenvelt* (K 16.452, f. 13), 1640 *a hoochbruggen champ* (SH 3, nr. 126), 14 feb. 1698 *op hoijbrugge velt* (U 2529), 7 mei 1731 *op het hoijbruggen veldt* (U 2529, f. 31), 1843 *Hoogbruggeveld* (ABu). – Veld tussen de Langendriesweg en de Oosterbondbeek, omgeving B 388 (kaart 13).

Kinderrodeveld : 1364 *kinderode velt* (Ulens, 119), 1605 (bos) *opt kinderoij velt* (K 16.452, f. 12v), 13 sept. 1611 *opt kinderoeveldt* (K 9427), 1640 *la ruelle allant vers kinderoyeuelt* (SH 3, nr. 300), 1666 *te kinderoode velt* (Me 3, p. 12). Verkort tot **Kinderveld** : 1549 *kinderveldt* (Ulens, 119), 1824 *Kinder Veld* (k. Voncken, A), 1847 *Kinderen Veld* (k. De Ruyter, 3). Idem als Kinderrode.

Molenveld : ca. 1370 *supra molenuelt* (R 44.678, f. 55), 1605 *in dexsterbeempden rgt. tmolenvelt* (K 16.452 f. 48), 1640 *sur le molenuelt* (SH 3, nr. 16), 1642 *het meulevelt* (Jac 693, p. 16-17), 1750 *op het molevelt* (Me 7, p. 4), 1824 *Molen Veld* (k. Voncken, C). Idem als **Groot Molenveld** : 1532 *groot molenvelt* (Ulens, 92), 1605 *tgroot molenvelt* (K 16.452, f. 4v), 1666 *in campo dicto het groet moevelvt* (Me 3, p. 10), ca. 1730 *onder binckum opt groot meulenvelt* (U 2529). – Groot veld ten westen van de Eksterbeemdenbeek, zich verder uitstrekkend in Kerkom en Vissenaken (kaart 14), zo genoemd naar de molen op de Velp.

Nijsenrodeveld : 1605 *het nijsenroij velt* (K 16.452, f. 33v). – Veld bij het gehucht Nijsenrode onder Meensel. Vgl. 1332 *bona de nysenrode* (R 44.677, f. 12v). Nijsenrode, uit oorspronkelijk IJsenrode, is een samenstelling van Isan + rode 'gerooid bos van Isan' (Kempeneers, 2007, 208).

Panisveld : 1418 *panisvelt* (Ulens, 156), 1605 *opt panisvelt rgt. tbruggenvelt* (K 16.452 f. 2v), 14 dec. 1620 *opt pannisuelt* (U 1307), 1631 *het panis velt, op het pannis velt* (Me 1, p. 2 en 4), 1666 *het panisvelt* (Me 3, p. 8), 1725 *opt panisvelt* (SG 220), 10 sept. 1764 *op het Bruggenvelt rgt. het paenhuyvelt* (SG 225,

f. 109). — Veld gelegen achter het Paanhuis (zie Wildeman), ten noorden van de Brusselstraat (kaart 10).

Schaaikerveld : 1504 *scaeyckervelt* (Ulens, 169), 1605 *opt schaijckervelt, opt scheijckervelt* (K 16.452, f. 4 en 5), 1616 *t'schakeraveelt* (Jac 693, p. 76), 1640 *sur le schakeruelt* (SH 3, nr. 14), 1696 kopie 1789 *op 't schaijckervelt, op scaeijskervelt* (Hoen, 31 en 35), 1725 *opt schaeckeruelt* (SG 220). Vervormd tot **Schakelveld** : 4 juli 1750 *op schaeckelvelt* (SG 221), 1821 *la campagne dite Schaeckelveld* (Tab, 9), 1824 *Schakel Veld* (k. Voncken, C), 1847 *scha(e)kelveld* (k. De Ruyter, 64). — Veld tussen de Tiensesteenweg en de Schakelveldstraat, C 142-143 en omgeving (kaart 14). Schaaiker is een verkorting van Schadewijker, adjectief afgeleid van het gehucht Schadewijk onder Kerkom. Vgl. ca. 1370 *Johannis de scadewijch, apud scadewijch* (R 44.678, f. 57; f. 58v).

7.3.3. Benoeming naar de begroeiing

Asveld : 1515 *dasvelt* (Ulens, 43), 1605 *opt asvelt* (K 16.452, f. 3v), 1640 *sur le dasuelt* (SH 3, nr. 11), 1696 *op't d'asvelt* (Hoen, 195), 16 okt. 1719 *den bosch genaempt het aschvelt* (SG 220), 7 nov. 1754 *op 't asvelt* (U 880), 1821 *le champ dit dasveld* (Tab, 51). — Veld in de omgeving van het Astveldstraatje. As is de boomnaam es, cf. Asbos.

Bessemveld : 1605 *het bessim velt* (K 16.452, f. 6), 1640 *le bessemuelt* (SH 3, nr. 321), 1824 *Bessen Veld* (k. Voncken, B1), 1843 *Bessemveld* (ABu). — Veld op B 28-29 en omgeving (kaart 10). Wellicht groeiden hier struiken waarvan het hout geschikt was om bezems te maken.

Boekveld : 1520 *dboecvelt* (Ulens, 56), 1640 *la rue allant vers t boechuelt* (SH 3, nr. 296). — Verkorting van Boekhoutveld. Boek = beuk.

Bramersveld : 1502 *bramervelt* (Ulens, 61), 1605 *opt bramervelt* (K 16.452, f. 7v), 1640 *sur le brameruelt* (SH 3, nr. 24), 1660 *opt braemervelt gelegen rgt. butschoervelt* (K 4558), 1723 *int Bramers velt* (K 4556ter), 1764 *op het bramisvelt* K 4556bis), 11 juni 1768 *het braemersvelt* (SG 230, f. 100), 1796-1799 *op 't bramers velt onder binkom* (K 4556bis), 1821 *la campagne dite braemersveld*

(Tab, 12), 1847 *Bramis veld* (k. De Ruyter, 34). – Groot veld, idem als de Braamt, tussen de Groenendries en de Spelthofbeek (kaart 15).

Heideveld : 1605 *bij theijdeken rgt. den molenberch ... het heijdenvelt* (K 16.452, f. 7), 1640 *l'heydeüelt* (SH 3, nr. 41), 1696 kopie 1789 *achter het heijvelt inden vronsele* [= Vroeneusel] (Hoen, 132). – Idem als het Heideken A 313 (kaart 9).

7.3.4. Benoeming naar een diernaam

Eksterveld : 1631 *op het extervelt* (O 5708), ook in Vissenaken, 1537 *t'dexterveldt* (Kempeneers, 2006, 180). – Veld aan de Eksterbeemdenbeek, benoeming naar de aanwezige vogels.

Ganzenveld : 1631 *opt gansenvelt ... die cautergracht* (O 5708), 1663 *gansenvelt* (Ulens, 86). – Niet gelokaliseerd.

Krekerveld : 1843 *Kreukelenveld* (ABu). – Veld gelegen bij de Krekeldries.

Vliegenveld : 10 nov. 1729 *in t asvelt bij het Vliegenvelt* (SG 220). – Idem als Vliegenberg.

Vossenveld : 1364 *vosvelt*, 1549 *vossenvelt* (Ulens, 192), 1605 *opt vosvelt rgt. den donck* (K 16.452, f. 8v), 1 maart 1616 *t vossenvelt* (O 5431), 1640 *sur le donck jdt. le vosüelt* (SH 3, nr. 275), 10 dec. 1702 *op het vossenvelt onder Binckum* (SG 227), 1749 *tot braemt rgt. het vossevelt* (SG 221, b. 40), 1847 *Vosse veld* (k. De Ruyter, 39). – Veld tussen de Groenendries en het Donkstraatje, nu Vossenveldstraat genoemd, C 245-246 en omgeving (kaart 15). Genoemd naar de aanwezigheid van vossen.

7.3.5. Benoeming naar andere eigenschappen

Eigensveld : 1364 *eygensvelt* (Ulens, 86), 1605 *opt eigensuelt* (K 16.452, f. 5), 1614 *opt ijgels velt* (Me 4, p. 4). Later vervormd tot **Eikensveld** : 1615 *op het eekens velt* (Me 5, p. 3), 1640 *sur le deyckensüelt, sur le dayckensüelt* (SH 3, nr. 19 en 26), 1666 *het eekvelt* (Me 3, p. 8), 1696 kopie 1789 *op deyckens velt* (Hoen, 9), 22 maart 1721 *opt eyckenuelt* (SG 220), 24 maart 1725 *opt eyckens velt* (SG 220), 11 juni 1768 *op het eyckens velt* (SG 230, f. 100), 1821 *le champ dit eijckensveld* (Tab, 40), 1824 *Eyckens Veld*

(k. Voncken, ap). – Veld tussen de Tiensesteenweg en de Groenendries(straat), C 176-215 (kaart 14). Eigen was een vrij erf dat van niemand afhankelijk was, een niet-leenroerig goed, ook bekend in Orsmaal (Kempeneers, 2004, 108). Het niet meer begrepen woord veranderde in de boomnaam eiken.

Potaardeveld : 1824 *Pot Aarde veld* (k. Voncken, B1), 1843 *Potaerdeveld* (ABu). – Veld tussen de Bloemstraat (nu Sint-Rochusstraat) en de Brusselstraat, ten zuiden van de Waterstraat, omgeving B 272 (kaart 12). Benoeming naar de grondsoort.

7.4. EEN AANEENGESLOTEN BLOK

Blok : 1605 *in tblock teijnde* (K 16.452, f. 27), 17 jan. 1722 *op het block aen die kerck* (SG 220). – Blok is het voornaamste woord voor een door heggen of houtkanten ingesloten perceel. Dikwijls wordt blok nader bepaald.

Bremblok : 1753 *het bremblock groot een boinder* (SG 221), 1821 *le champ dit bremblock* (Tab, 42). – Blok met brem begroeid op B 259-260 (kaart 12).

Gebrand Blok : 1696 kopie 1789 *het ghebrant block* (Hoen, 63). Idem als het **Gebrand** : 1714 *het gebrandt* (U 2529), 9 maart 1792 *op het gebrand, het verbrandt* (SG 226, f. 6 en 12), 1821 *l'endroit dit het gebrand* (Tab, 20 en 46). – C 391 en de verdere omgeving, deel van het Bramerveld (kaart 15). Ook bekend in Sint-Margriet-Houtem. Vgl. ook met het Verbrand Blok in Boutersem (Kempeneers, 2011, 56).

Kerkeblok : 1418 *kercken bloke* (Ulens, 117), 1605 *opt heijdeken rgt. het kerckenblock* (K 16.452, f. 25), 1843 *Kerkeblock* (ABu). – Perceel A 315, eigendom van de kerk, ten noorden van de Windmolen (kaart 9).

Kruisblok : 1605 *cruijsblock* (K 16.452, f. 35), 14 dec. 1620 *het cruijsblock groot bat dan ses dachmalen* (U 1307), 1640 *le cruijsblock* (SH 3, nr. 97), 1696 kopie 1789 *het cruijsblock* (Hoen, 133). – B 296 gelegen aan de huidige Waterstraat (kaart 12).

Slubbensblok : 1640 *slubbens block* (Ulens, 174), 1725 *het sleubbers Block met een weycken* (SG 220), 1749 *slubbensblock* (SG 221). – Dit blok hoorde in 1725 *half aende kercke ende half*

aende taeffel, en kan dus overeenkomen met A 311 en A 311bis (kaart 9).

7.5. ROT IS NAT WEILAND

Lauwenrot : 1364 *Laurenrot* (?), 1505 *Lauwe rot* (Ulens, 53), 1605 *opt lauwenrot* (K 16.452, f. 19v en 20). Later vervormd tot **Blauwe Rot** : 1640 *sur le blauwenrot, sur le blaurot* (SH 3, nr. 74 en 83), 16 maart 1669 (beemd) *het blourotte* (U 2529), 25 mei 1773 *het velt genaemt het blauwrot* (SG 225, f. 277v), 5 juni 1794 *in het blauwrot rgt. de gemeijnte tegens de baene* (SG 226, f. 55v), 1824 *Blauwe Rotte* (k. Voncken, A). Gedifferentieerd met de adjectieven groot en klein. **Groot Blauwrot** : 1640 *sur le grand blaurot* (SH 3, nr. 89). **Klein Blauwrot** : 1640 *sur le petit blauwerot* (SH 3, nr. 105). — Weiland tussen de Boekhoutstraat, de Hulststraat en de Meenselstraat, A 35-40 en omgeving (kaart 8). Rot, niet te verwarren met rode, gaat terug op de Indo-Europese wortel **reud-* 'stukscheuren' (Pokorny, 869) en betekent : ruige weide aan een waterloop. De oudste vorm uit 1364 is niet meer te controleren. Het eerste lid is waarschijnlijk de persoonsnaam Lauwen, verkort uit de heiligennaam Laurentius (DB, 737). De naam, vervormd tot Blauwe Rot, werd mogelijk beïnvloed door de begroeiing met blauwachtige bloemen.

Groot Rot : 20 juni 1424 *ad locum teutonice dictum tgroet rot* (O 3554, charter 2067), 5 juni 1537 *tgroot rot* (U 2529), 1605 *op het groot rot* (K 16.452, f. 6v), 13 sept. 1611 *opt velt geheeten tgroet rot* (K 9427), 1631 *in campo dicto het groet Roet* (Me 1, p. 19), 1655 *t'groot rot* (k. Park), 1702 *op groot Rot* (RA, f. 28), 26 aug. 1765 *op het groot Rot rgt. de vossel* (SG 225, f. 115). — Idem als Blauw Rot.

Ooienrot : 1605 *opt butchoer velt rgt. ... het oijenrot* (K 16.452, f. 27), 1609 *versus het oyenroth* (Me 2, p. 1), 1640 *le champ nommé oyenrot, le oienrot* (SH 3, nr. 25 en 46), 1652 *opt oijenrot* (O 3555). — Met grote waarschijnlijkheid te situeren op C 376 nabij de Spelthofbeek en het Kortebroek (kaart 15). Het eerste lid is een persoonsnaam, zelf afgeleid van Middelnederlands *ooye, oye*, 'nat weiland aan een rivier' (DB, 923).

7.6. ANDERE SPECIFIEKE BENAMINGEN

Borcht : 14 dec. 1620 *de borcht metten wouwere* (U 1307), 1640 *le borcht* (SH 3, nr. 73). – Geeraerd van Vileers, professor in de medicijnen aan de Leuvense Universiteit, weduwnaar van Dorothea Roels, verkocht op 14 december 1620 aan Vranck Rauvoet *soene wylen Vranckx* en aan zijn huisvrouw Jozina Lemmens een aantal eigendommen. Deze bestonden onder andere uit *de borcht metten wouwere*, met een bosken en een stuk weide beneden de genoemde vijver *daer de beesten jn gaen drincken*. Deze vijver komt overeen met B 270 ten zuiden van de huidige Waterstraat. Bovendien kreeg Rauvoet *een boogaerden ende maybempt*, alsmede een stuk weide *geheeten den hazeleren bosch*, samen meer dan 2,5 bunders groot (U 1307).

Item lesdicts pour cinqs journaux
 d'heritage tant pret, viurier
 qu'aultrement nomme le borcht,
 gisants a bossche, jointants
 le bosdriesch d vn costé, les
 heritiers Jan Nys du second,
 eulx mesmes de deux aultres costez

Hist. document 2. De Borcht gelegen in het gehucht Bos in 1640.
 Fragment uit het cijnsboek van Chantrijn (serie H 3, nr. 73).

Overzetting :

Item lesdicts [= de genoemden, namelijk de erfgenamen van Vranck Rauvoet] pour cinqs journaux d'heritage, tant pret, viurier qu'aultrement nomme le borcht, gisants a bossche, jointants le bosdriesch d vn costé, les heritiers Jan Nys du second, eulx mesmes de deux aultres costez.

Borcht, uit borg of burg uitgebreid met een lokatief-t, was oorspronkelijk een versterking. Het toponiem was ook in Wever bekend (Kempeneers, 2007, 207). De Borcht komt overeen met

de hoeve Truyens op B 267 en volgende, Waterstraat 9. De hoeve was in 1821 eigendom van Jan Truyens. Rond 1865 is hij opgevolgd door Carolus Truyens, een landbouwer uit Attenrode-Wever. De huidige eigenaars zijn Pieter Timmermans en Anna Torbeyns.

Braak : 27 mei 1794 *uijgeroijden bosch genaemt de Braeck* (SG 226, f. 49v). – Braak is tijdelijk onbebouwd liggend land, een ablaurende vorm bij het werkwoord breken (EWN, 367-368).

Crets : 1605 *inde crets rgt. deuenbornevelt* (K 16.452, f. 44v), 1696 kopie 1789 *te crets onder Binckom* (Hoen, 124). – Omgeving Opstal, verder onbekend. Crets is een persoonsnaam (DB, 705).

Edeken : 1646 *deedeken* (Ulens, 79), 1676 *inden crijckeldries ... het Edeken* (O 2112), 1696 kopie 1789 *het Edeken* (Hoen, 136), ca. 1770 *het edeken* (O 2112, plan). – Komt overeen met de percelen B 324-325, grenzend aan de Krekeldries (kaart 13). Edeken, verkort uit Eegdeken, is een driehoekig stuk land, te vergelijken met een eg.

Einde : 15 juni 1398 *ad locum dictum tende* (O 5707, charter 1689), ca. 1400 *de ende* (R 44.677, f. 57), 7 jan. 1548 *ter plaetsen geheeten eynden* (K 9427), 1605 *bij eijnden rgt. ... die strate gaende naerden obstal* (K 16.452, f. 28), 1640 *a eynde* (SH 3, nr. 56), 1696 kopie 1789 *huys ende hoff teijnden* (Hoen, 172). – Gehucht gelegen in de omgeving van de verdwenen Eikstraat, nu aan het begin van de Bronstraat. Einde betekent letterlijk 'op het einde van het dorp'.

Everspit : 1364 *everspet* (Ulens, 85), 1615 *op het eeckhaut ... rgt. het euerspit* (Me 5, p. 9), 1631 *op het eechout ... het euerspit* (Me 1, p. 10). – Het Everspit op het Eekhout is te lezen als "everspit", een braadspit voor een everzwijn. Het woord verwijst naar het lange perceel van B 122 tussen B 118 en B119 (zie kaart 12).

Gevelle : 1364 *ghevelle* (Ulens, 88), 1605 *tot kinderoije rgt die strate gaende naer t geuelle* (K 16.452, f. 3v), 1640 *apres tgeüel* (SH 3, nr. 10), 24 sept. 1687 *het gevelle* (O 5229), 2 juli 1788 *het gevelt* (SG 225, f. 363), 1824 *Het Geveld* (k. Voncken, A), 1843 *Het Geval, Geveld* (ABu). – Gevelle is het afhellend gebied aan water-

loop 4, A 260 en omgeving (kaart 9). Vgl. met Duits Gefälle 'afhang, helling'.

Hazemond : 17 juni 1772 *seker blockcken genaempt den haesemont* (SG 225, f. 249). – Niet gelokaliseerd. Ook bekend in Langdorp (Kempeneers, 2011, 105). Hazemond is misschien een persoonsnaam, bijnaam voor iemand met een hazenlip (DB, 559).

Holland : 1605 *die goeden des commandeurs geheeten hollant* (K 16.452, f. 11v), 1640 *t hollant* (SH 3, nr. 124), 21 feb. 1792 *in het holland ontrent den Donck* (SG 226, f. 4), 1821 *l'endroit dit holland* (Tab, 58). – Weiden gelegen aan de samenvloeiing van de Spelthofbeek en de Oosterbondbeek, C 304-309 (kaart 15).

Hoogbrugge : ca. 1370 *apud hoebruggen* (R 44.678, f. 63), 3 juli 1377 *ter hobruggen* (O 2856, charter 1371), ca. 1420 *apud hoebruggen* (R 44.679, f. 57v), 1605 *tot hoebruggen* (K 16.452, f. 1v), 1614 *tot hoochbrugge* (Me 4, p. 2), 1697 *tot hoech brugghen* (K 2313, b. 33), 1749 *tot hooghbruggen* (SG 221), 1821 *l'endroit dit hoogbrugge* (Tab, 14). – Veld genoemd naar de brug aan de kruising van de Hoogbruggestraat (nu Bloemstraat) en de beek.

Horik : 1696 kopie 1789 *huijs ende hoff ... op den horick* (Hoen, 154). – Middelnederlands *horic* betekent hoek (MHW, 258).

Kaailandekens : 1663 *caylant* (Ulens, 113), 30 nov. 1755 *het keylandeken* (SG 225, f. 84), 3 dec. 1762 *op de kaeylandekens* (SG 225, f. 73). – Door Ulens gesitueerd op B 247 tegenover de Paddenwouwer (kaart 12).

Kwadenkoop : 1514 *quaden coop* (Ulens, 131), 1631 *den quaden coop* (Me 1, p. 3), 1666 *den quaden coop* (Me 3, p. 8), 1750 *den quaeden coop op den ceyenbergh* (Me 7, p. 1), 1824 *Kwaden koop* (k. Voncken, B1), 1843 *Kwaeden Kop, Kwaeden Koop* (ABu), 1925 *Kwaden Kop* (Volksmond, Ulens, 131). – Eertijds onvruchtbaar en verlaten perceel van de kerk, later vruchtbaar gemaakt, op B 2 (kaart 10). In 1631 beschreef de pastoor deze grond als volgt : (kerk) *habet vnum bonnarium quondam incultum et desertum nunc arrabile dictum vulgo den quaden coop* (Me 1, p. 3).

Oosterbond : 1364 *Oesterbont* (Ulens, p. 61), ca. 1370 *de viuario dicto oesterbonte* (R 44.678, f. 62v), ca. 1420 *apud oesterbonte* (R 44.679, f. 57v), 1534 *vanden oisterbont* (O 208), 1605 *den oesterbant* (K 16.452, f. 10v), 9 sept. 1723 *aenden oosterbant* (SG 220), 1821 *la campagne dite oostrabauw* (Tab, 26). — Naam voor de vijver of de streek aan de grens met Attenrode aan weg 25 (zie kaart 13). Ooster betekent 'oostelijk gelegen', maar bont blijft onduidelijk, misschien te verklaren als bundel in de zin van samenvloeiing.

Opstal : 1614 *inden opstal* (Me 4, p. 18), 1696 kopie 1789 *den opstal* (Hoen, 223), 1821 (waterloop 9) *passant par l'endroit dit opperstal* (Tab C). — Omgeving C 57bis (kaart 14), in 1614 een hoeve-naam, twee bunders groot (Me 4, p. 18). In Kuntich en Zoutleeuw is de opstal een oplopende berm aan een waterloop. Dit is ook in Binkom het geval.

Uilenkot : 1364 *ulencot* (Ulens, 183), ca. 1420 *aen dulecot* (R 44.679, f. 58), 1605 *ten ulencot/vijlencot* (K 16.452, f. 1v), 1640 *au Vlencot, duylencot* (SH 3, nr. 90 en 115), 20 nov. 1717 *den taefelenbosch vant vuylencot* (SG 220), 1784 (bos) *ten uijlencot* (K 22.355, p. 65), 5 juni 1794 *het uijlenkot* (SG 226, f. 63v). — B 425 en omgeving bij de Nijsselrodestraat (weg 25) en de Oosterbondbeek (kaart 13). Uilenkot is een ironische naamgeving voor laag gelegen, nat weiland, ook bekend in Vissenaken en Wever.

Veer : 1364 *apud vere* (Ulens, 187), ca. 1370 (windmolen) *site ten vere* (R 44.678, f. 62v), ca. 1420 *ten vere* (R 44.679, f. 57v), 1605 *bij veere* (K 16.452, f. 28v), 1609 *in loco te veer* (Me 2, p. 3), 1640 *a verre, empres le moulin a vent* (SH 3, nr. 155), 1749 *tot veer onder Binckom bij den wintmolen* (SG 221). — Veer is te situeren tussen de Molenberg, de Tiensesteenweg en de Krabbenbeek (kaart 10). "Ten Vere" stond de eerste windmolen. *Veer* is te verklaren uit Germaans **ferho* 'steeneik', zoals in de gemeentenaam Veerle (Van Osta, in: DVG). Ten Vere betekent dan 'bij de steeneik'.

Vierbunders : ca 1730 *de vier bunderen* (U 2529), 1824 *De Vier Bunders* (k. Voncken, B1). — B 171, grenzend aan de Brusselstraat (kaart 10 en 12). Benoeming naar de grootte.

Vierdeschoof : 1549 *vierden schoof* (Ulens, 189), 1631 (kerk) *den vierden schoeff* (Me 1, p. 4), 1750 (pastorije van Binckum) *treckt vijf gulden van jan de ronde bepant op den vierden scoof groot een bunder* (Me 7, p. 6), 1824 *Vierde Schoof* (k. Voncken, A). – Perceel A 312 en 310bis (kaart 9). Dit land was in 1686 belast met de vierde schoof aan de pastoor van Binkom, zo blijkt uit het opgebrande register P 180 folio 12 (Ulens, 189).

Vogelroede : 4 nov. 1772 *aen de vogelroede* (SG 225, f. 247). – Gesitueerd aan de weg naar Leuven, de huidige Binkomstraat. Vogelroede is lijmroede voor het vangen van vogels (MHW).

Vossel : 1502 *vossel* (Ulens, 192), 1605 *bij t vossele ... die straete gaende naer t boeckhaut* (K 16.452, f. 19), 14 dec. 1620 (bos) *aende vossel* (U 1307), 1750 *op den vossel* (Me 7, p. 3), 1821 *l'endroit dit den Vossel* (Tab, 16), 1972-1999 *Vossel* (k. NGI). – Gelegen tussen het Boekhout en de Vosselstraat, nu Meenselstraat genoemd, omgeving A 13 (kaart 7). In 1542 liet Pauwel Roels de straat met bomen beplanten (U 1307). Vossel, uit voshol, was in Schaffen bekend (Claes, in : Naamk. 1992, 133), evenals in Tienen (Kempeneers, 1987, 71).

Wamerschot : 1682 *t wamerschot* (U 2308), 13 okt. 1704 *t' wamerschot* (U 2308), 1736 *eenen bosch van dry bunderen gemeynlyk genoemt het wamerschot* (U 2308), 4 april 1743 *Wamerschot* (U 2308). – Op 6 maart 1627 lag een beemd van 3 bunders in één stuk in Kiezekom, Winge en Binkom. Deze werd ten erfoijns uitgegeven aan Peeter Goolis, zoon van wijlen Jacob Goolis en Elisabeth Flericx. De beemd bleef ongebruikt liggen en werd daarom in 1682 in bos omgezet. In 1743 hoorde het bos langs de huidige Boekhoutstraat toe aan het Collegie van Atrecht binnen Leuven. Op 4 april verkocht de president van het Collegie, Lambertus Dejenesse, *eene quantiteit Boomen soo die in coopen gheteeckent ende gehamelt staen* (U 2308).

Woutermanneken : 1551 *wautermanneken* (Ulens, 197), 1605 *het watermenneken* (K 16.452, f. 19v), 1640 *deux bonniers de terre nommez le watermanneken* (SH 3, nr. 110), 1671 *den krekeldries ... het woutermanneken west* (O 2112), 1696 kopie 1789 *het Wautermanneken* (Hoen, 135), ca. 1770 *het waetermanneken* (O 2112, plan), 1778 *het wautermanneken* (O 2112). – Perceel

B 301, grenzend aan de Krekeldries (kaart 12). Wouterman is een afleiding van de voornaam Wouter (DB, 1338).

Zilvermijn : 1750 *wyde genompt de silver mijne* (Me 7, p. 2), 1821 *l'endroit dit silvermijn* (Tab, 25). — Gebied tussen de samenvloeiing van de Vossel- en de Binkombeek, A 225-230 (kaart 8). Zilvermijn is identiek met Zilverberg (MHW), volgens Wauters (p. 78) "sans doute" zo genoemd omdat hier oude munten werden gevonden.

8. Kerkelijke gebouwen

8.1. EEN KERK VOOR SINT-JAN

Kerk (van Binkom) : 1146 *ecclesie in Beinchem* (TW, Erens), ca. 1400 *iegen die kerke* (R 44.677, f. 57), 1502 kopie 1785 *ecclesia Binckensis* (Bets, 1873, 233), 1605 *teghen ouer de kercke van binc-kem* (K 16.452, f. 15v), 12 juli 1717 *die kercke van Binckum* (SG 220). Soms wordt de patroonheilige **Sint-Jan de Doper** genoemd : 1631 *Ecclesia Sancti Joannis Baptiste* (Mechelen, reg. 160), 31 december 1776 bij de oprichting van de broederschap van het Heilig Sacrament : *Erectio confraternitatis Sancti Sacramenti in Parochiis ... S. Joannis Baptistae in Binckem* (Mechelen, reg. 53 f. 112), 2003 *De kerk van Sint-Jan-de-Doper* (Halflants, 2003). – In de archiefstukken spreekt men gewoonlijk van de kerk, veelal met toevoeging van de dorpsnaam. De feestdag van Johannes de Doper valt op 24 juni (Sanctus, 170). De kerk staat op B 62 en is 3 a 90 ca groot (legger Popp, zie kaart 11).

Kerkhof (van Binkom) : 1364 *juxta atrium* (Ulens, 44), 1605 *een paenhuys teghen ouer die kerckhoff van binckem* (K 16.452, f. 22v), 1749 *een block achter het kerckhof* (SG 221, b. 40). – Het kerkhof ligt rond de kerk met het kadasternummer B 63a (ca. 1865). Het is 18 a 50 ca groot.

De oudste vermelding van de kerk dateert van 1146 (zie 2.1). Voor een uitgebreide kerkgeschiedenis zie Halflants e.a. *De kerk van Sint-Jan-de-Doper*. De kleine Romaanse kerk werd na 1218 vergroot met de nog bestaande westertoren. Architect Louis Felix Alexander Van Arenbergh bouwde de huidige kerk in 1874-1875. In de buitenmuur van het dodenhuisje, achteraan op het kerkhof, zijn twee interessante grafstenen ingemetseld. Rechts vinden we de steen van proost Ferdinandus Jacobus de Cupere en links die van pastoor Petrus Ralis met een interessant jaartalvers. De oplossing van de teksten staat in deel 4 van *Binkom, een eigen verleden*, blz. 126-129. Zie ook in de kerkhofmuur tegen de Tiensesteenweg de gedenksteen voor E.H. Jacobus Ferdinandus Mellaerts, de medestichter van de Belgische Boerenbond (o.c., 132).

8.2. DE SINT-ROCHUSKAPEL

Heilig Huis : 1609 *theyligen huijs* (Me 2, p. 2). – Oude benaming voor een kleine kapel, vergelijk met het Heilig Huisken op een ouden stok, waaruit de gehuchtnaam Oudenstok in Langdorp ontstond (Kempeneers, 2011, 128-129). Volgens Wauters (1882, 86-87) was de kapel eerst toegewijd aan Sint-Job. Ze was volgens de overlevering in 1882 zeker 350 jaar geleden gebouwd, dus rond 1532. De kapel stond op een driehoekige dries met kadasternummer B 300 (zie kaart 12).

Kapel van Sint-Rochus : 1666 *iuxta Sacellum sancti Rochi* (Me 3, p. 10), 1750 *bij de Capelle van sinte rochus* (Me 7, p. 6), 1794 *capelle van St Rochus* (SG 223, nr. 17), 1972-1999 *Kapel H. Rochus* (k. NGI). Met voorop geplaatste heiligennaam **Sint-Rochuskapel** : 1655 *S. Rochus capelle* (k. Park), 12 juli 1717 *aen ste Rochus Cappelle* (SG 220), 28 sept. 1768 *den voetwegh naer ste Rochuscapelle* (SG 225, f. 151). Op 5 februari 1794 legde Jan Joris Smolders als kapelmeester zijn rekeningen voor, *ten huijse van ende herberghe* van Peeter van Gramberen (SG 223, nr. 17). Voor een gedetailleerde studie van de Sint-Rochuskapel verwijs ik naar de uitgave van G. Vanzavelberg, *De Sint-Rochuskapel te Binkom*. De kapel werd vergroot in 1637. Er kwam een nieuwe kapel in 1899-1900 omwille van de verbreding van de Meenselstraat. Deze kapel werd vervangen door een nieuwe. De wijding had plaats op 15 november 1960. Na 1858 legde burgemeester Norbert Leo Decupere een parkje aan, met sierstruiken en hagen als afsluiting. Merkwaardig is de **Grot** toegewijd aan O.L.Vrouw van Lourdes, aangelegd in 1895 en plechtig ingewijd op de eerste zondag van mei 1896. Voor deze gelegenheid verscheen een *Litanie ter eere van Onze Lieve Vrouw van Lourdes. Op eene bijzondere wijze vereerd in de grot te Binckom*. Na 1901 kwam er ook een ommeegang met kapelletjes van de 7 weeën van Maria.

Kapel van O.L.Vrouw. Tegen het huis nr. 48, hoek Meenselstraat en Waterstraat (kad. B 293), staat een eenvoudige kapel met het beeld van O.L.Vrouw (Scheys, 2004, p. 51). De kapel staat al aangeduid op de kaart van het NGI in 1970.

8.3. DE PASTORIE VAN BINKOM

Voor een gedetailleerde studie van de Pastorie verwijs ik naar Jacques Halfnants, Kris Scheys en Godelieve Vanzavelberg, *De pastorie te Binkom en de geestelijkheid van en te Binkom*.

Pastoreel Huis : 1598 *domus pastoralis* (Vis), 1785 *het pastoreel huys van Binkom* (KP 2865). Idem als **Pastorie van Binkom** : 1605 *de pastorijs van binckem* (K 16.452, f. 15v), 1615 *pastorijs van binckum* (Me 5, p. 1), 1640 *la pastoirie de binckum* (SH 3, nr. 307), 24 maart 1725 *de pastorye van Binckem* (SG 220).

De Pastorie staat op B 70 (3 a 40 ca groot), met hierachter een tuin B 72 (10 a 10 ca) en een boomgaard B 73 (7 a 60). Aan de zuidkant ligt nog een boomgaard B 71 met een oppervlakte van 4 a 20 (zie kaart 11). Het gebouw werd enkele keren herbouwd. De visitatie van 1598 vermeldt dat de pastorie langzaam is ingevallen. In 1603 is het huis zelfs helemaal ingestort : 1603 *domus pastoralis plane corruit* (Vis). Pastoor Adrianus Salomons kwam in 1608 naar Binkom en herbouwde de pastorie in 1609 : *Primo [pastoratus] habet domum cum horto ex aduerso Ecclesie magnitudinis vnus diurnalis aut circiter que domus edificata seu potius [= veeleer, liever] reedificata est per Dominum Adrianum Salomonis ibidem pastorem anno millesimo sexcentesimo nono* (Me 2, p. 1).

*Reditus Ecclesie seu Pastoratus
de Binckem*

*Primo habet domum cum horto ex aduerso
Ecclesie magnitudinis vnus diurnalis aut circiter
que domus edificata seu potius reedificata
est per Do. Adrianum Salomonis ibidem
pastorem a^o om la^{mo} sexcentesimo nono*

Hist. document 3. Fragment uit het rekeningenboek van de kerk in 1609 met vermelding van de herbouwde pastorie (Me 2).

Het huis met de tuin stond tegenover de kerk, was ongeveer een dagmaal groot en werd door de pastoor gebouwd, of liever

herbouwd, in 1609. In 1615 schrijft de pastoor zelf over de plaats tegenover de kerk, waar *iertijs huijs ende hooff* was : *anno 1609 soe hebbe ic daer een huijs doen opstellen dat mij ghecoest heeft hondert ende Lxxij Rinsguldens ix stuyuers mier als min* [173 guldens en 9 stuivers]. En anno 1615 : *soe hebbe ic daer ghestelt stalen ende een schuerre ende heeft mij ghecoest hondert ende xix gullens xij stuyuers iij quart* [119 guldens 12 stuivers 3 kwart] (Me 5, p. 2). Deze pastorie was maar klein, want in 1631 lezen we : *Domus pastoralis est parua* (Mech., reg. 160).

In een brief van circa 1710 maakte pastoor Joannes H. Croes zijn beklag over de toestand van zijn huis, dat in de periode 1701-1704 was afgebrand. In 1710 was de pastorie *als een cot*. Croes besteedde 400 gulden aan het timmerwerk (Halfflants e.a., 2003, p. 2-3). In 1750 bij de opsomming van de goederen van de kerk begint de pastoor met : *Eerst ende vooral syne huys gebouwt Anno 1735* (Me 7, p. 1). Toch schreef pastoor Henricus Fredericus De Middell op 9 april 1781 in zijn supplicatie ... *dat sijn pastoreel huijs was seer slecht, de vensters van den ouden tijdt, sluijtende met een schuijcken de colommen daer in sijnde, waggelende, ende soo daenigh, dat men gemakelijk daer door conde, ende de slachvensters ook gansch slecht ende rot, dat hij hadde den alderslechsten ende pereijkelensten trap om boven te gaen alwaer hij niet en hadde als eenen solder, uijtgenomen dat tegens de soldervensters soo van voor als van achter was gemaekt een clijn camerken dat den muer tegens het dack van het gene alwaer den suppliant was slaepende, gansch rot was soo daeniglich, dat het water vant dack daer door penetreerde, dat den backhoven geheel in den grondt was liggende, sijnen houtstal van leem ende met stroeij bedeckt ook al gansch rot, dat de metserije van den put van gelijken daeghelijkx in viel, dat den suppliant de thiende heffers van sijne parochie (dewelcke waeren die van t' Order van Maltha ende die Prelaeten der Abdijen van ste Geertruiden tot Loven ende van Vlierbeecke) verschijde keeren daerover hadde gesproken ende versocht van hem te besorghen een decent ende behoorelijk huijs dat sij alle wel wisten ende kenden de slechte gesteltenisse* (K 2454).

Het vervolg is bekend. Op 19 januari 1788 gaf de Raad van Brabant aan de tiendeheffers en de commandeur van Malta de

opdracht om een nieuw pastoreel huis te bouwen. De abdijen van Sint-Geertruiden en van Vlierbeek moesten ook hun aandeel leveren.

8.4. DE TAFEL VAN DE HEILIGE GEEST

De Tafel van de Heilige Geest was onder verscheidene namen bekend : ca. 1400 *de tafele van binkem*, *Mensa sancti spiritus in binkeem* (R 44.677, f. 56 en 56v), 1405 *de tafele sheijlich geest van binckeem* (R 44.759, f. 128v), 1609 *a mensa pauperum de binckem* (Me 2, p. 4), 11 feb. 1722 *den H. Geest van Binckum* (SG 220).

Tafelhuis : 1569 *de tafelhuys van binckem* (SA 7854, f. 316v), 1605 *de taeffel oft heijlich geest van binckem van huys ende hoff* (K 16.452, f. 1), 1640 *La table de Binckum pour vng heritaige, sur lequel solloit auoir maison* (SH 3, nr. 1). – Op de hoek van de Tiensesteenweg (nr. 90) en de Kerkstraat, kadasternummer B 66-67, stond het Tafelhuis (kaart 11). In 1605 waren het *2 diüersche gronden geweest*, die toebehoorden aan de Tafel en aan de Schutters (K 16.452, f. 1).

Tafelhof : 1517 *tafelhof* (Ulens, 178), ook bekend als **Tafelwinning** : 11 feb. 1722 *aen die taefel wininge* (SG 220). Gelegen in de omgeving van de Groenendries. In 1635 was dit pand eigendom van de barones van Meldert, de weduwe van Oyenbrugge. Tafelmeester Jan Van den Hove kocht de hoeve voor de Armentafel (Wolfs, 2008, p. 17). Op 8 maart 1721 huurde Mattijs Paesmans het *pachthof der tafel, huys hoff competerende die taeffele alhier met weijden landen groot ontrent vier bunderen* (SG 220).

Lazarushuis : 1612 *Lauzerus huys* (Ulens, 138). – In 1516 kreeg *die lazaresse vrouwe in aelmoese iv stuyuers* (P 179, f. 9), en in 1570 ontving Catlijn Corffs *de lasers vrouwe* 4 1/2 halsters koren (P 42, f. 141) en een voorschoot van 4 1/2 stuivers (P 173, f. 15). Een lazarij voor melaatsen stond meestal op een uithoek van de gemeente, op een eigendom van de kerk of de armentafel. Volgens Ulens was de lazarij gelegen op de Keiberg. Omdat het volledige parochiearchief opgebrand is, kon ik de gegevens niet aanvullen.

9. Burgerlijke bouwwerken

9.1. NAMEN MET HOF

Middelnederlands *hof* heeft verscheidene betekenissen : 1) omheinde plaats zoals in kerkhof; 2) een tuin bij een woonhuis; 3) boerderij met bijhorende grond; 4) woning van aanzienlijken, herenhuis (Van Osta, in : DVG).

Daalhof : 1605 *den daelhoff* (K 16.452, f. 13v). – Een halve bunder boomgaard in Daalkinderrode, grenzend aan de straat in twee zijden.

Drogenhof : 1740 *droogen hoff* (Ulens, 78), 1843 *Droogen hof* (ABu). – In 1843 gebruikt voor het verdwenen voetpad 79 dat liep naar de boerderij van Peeter Theys op C 198.

Florushof : 1690 *florus hoff* (Ulens, 86), 1725 *een block florus hoff* (SG 220), 1749 *florus hof* (SG 221). – In 1749 hof van 6 dagmalen groot, eigendom van Matthys vander Vorst.

Friessenhof : 1843 *Friessenhof* (ABu, dp 5, nr. 1). – Gesitueerd bij de brug waar de Oosterbondbeek de Helstraat kruist, op de grens met Attenrode.

Nieuwenhof : 1685 *nieuwen hof* (Ulens, 149), 1786 *nieuw hof* (k. Op. Onderstand). – Boerderij op B 376-379 (kaart 12), in 1821 eigendom van Peeter Scheys. Helstraat 33.

Oudenhof : 1605 *een stuck weyde te corttenbroeck geheeten den arden hoff* (K 16.452, f. 10v). – In 1605 eigendom van de erfgenamen van Gielis vanden Hove.

Palmhof : 1689 *palmhoff* (Ulens, 157), 1749 *een weijde geheeten den palmhof* (SG 221, b. 40). **Pastoorshof** : 1605 *den pastors hoff* (K 16.452, f. 22v). – Idem als de boomgaard van de pastoor op B 186-189 (zie 5.6). Als zwart goed gekocht door apotheker Hubert Joseph Goelens uit Tienen, die het nog bezat in 1843. René Andries, huidige eigenaar van het huis ernaast, Tiensesteenweg 63, heeft op een dak de naam Palmhof met zwarte pannen aangebracht.

Pluegershof : 15 juni 1398 (weide) *aende pluegherssen hoff* (O 5707, charter 1689). – De naam verwijst naar de eigenaar

Reinier Pluegere circa 1400, die zijn huis had geërfd van Henrick Pluegere (R 44.677, f. 57).

Schuttershof : 1640 *le jardin des tireurs* (SH 3, nr. 1). Zie verder bij Schuttershuis.

Smeyershof : 1605 *een boender bogaerts geheeten smeijers hoff* (K 16.452, f. 72), 1696 kopie 1789 *smeijere hoff* (Hoen, 179). – Gesitueerd in Kinderrode aan het Bielenstraatken. Het hoorde in 1605 toe aan Huijbrecht van Sumaij, daarna aan de erfgenamen van Christiaen Lemmens.

Spelthof : 1569 *den spelthoff* (SA 7854, f. 316v), 1605 *den spelthoff* (K 16.452, f. 1), 1750 *den spelthof* (Me 7, p. 1). – Grote weide op B 74, eigendom van de heren van Santrijn (kaart 10 en 11). Spelt is een soort grove tarwe.

Vincboenshof : 1560 *vincboens hoff* (Ulens, 189). – Deze boerderij lag op de Hulst en grensde aan het Asbos. Circa 1400 was het eigendom van Jan Vincbone, die werd opgevolgd door Jacob (R 44.677, f. 57). Vincbone : bijnaam voor iemand met dunne benen (DB, 1272).

9.2. GROTE PACHTHOVEN

9.2.1. *Het Hof te Kortenbroek*

Hof te Kortenbroek : 6 dec. 1534 *een woeninghe ... ter plaetsen geheeten Cortenbroeck* (Me 4, p. 6), 30 aug. 1614 *thoff te Corttenbroeck* (O 208), 1786 *t cortenbroeck hof* (k. Op. Onderstand), 1824 *T'hof Kortenbroek* (k. Voncken, ap), 1884 *t hof Kortebroek ferme* (AW). – Boerderij op C 365-370 aan de zuidkant van de huidige Helstraat, net tegenover het begin van de Langendriesweg (kaart 15). De geschiedenis van dit pachthof hangt samen met de genealogie van Geleys en Vanden Hove. Gegevens over de stamboom van Jan Gelys of Geleys vond ik op een los blad (O 5431). Uiterst links staat Jan Gelys met zijn echtgenote Elizabeth van Thinen. Jan overleed in 1534 (O 208). Matheus Geleys, *zone wylen Jans Geleys*, had op 6 december 1534 na de dood van zijn vader Jannen Geleys het volle leen ontvangen. De overdracht gebeurde op plechtige wijze in het leenhof van de heren van Chantrain in Binkom. Het leen bestond in

1534 onder meer uit *een woeninghe metten huysen, houen, waten, weyden ende allen anderen zyne toebehoirtten*, gelegen in de parochie van Binkom *ter plaetsen geheeten Cortenbroeck* met een oppervlakte van 6,5 dagmalen. Hierbij hoorden ook 10,5 bunders en 48 roeden, *zoe winnende landt zoe weyde*. Van Jan Gelys kunnen we vermoeden dat hij geboren werd rond 1475. Hij had 5 kinderen : de gemelde Matheus en verder Anthonis, Peeter, Jan (II) en Willem Gelys.

Matheus Gelys was getrouwd met Elizabet Peeters. Hij had 2 kinderen : Jan III en Elizabet Gelys. Jan III had ook 2 kinderen : Matheus II en Elizabet. Deze Elizabet trouwde met Gielis vanden Hove die meier werd in Binkom. Ik vond in een *specificatie vanden gelde*, gegeven op de bruiloft, dat het huwelijk plaats vond op 5 augustus 1590 (O 5431, inventaris). De nakomeling was Jan vanden Hove. Deze was secretaris van Binkom. Op 30 augustus 1614 droeg Jan vanden Hove met behoorlijke vertijdenisse op : *een huijs met eenen vijûer staende tot Binckum voorschreuen genoempt thoff te Corttenbroeck* (O 208). Hij deed dit voor hem zelf en voor Marie de Haze *sijne huijsvrouw*, wonende in Leuven. Jan vanden Hove verkreeg in 1631 de toelating om een windmolen op te richten (zie daar). Hij overleed in 1656. Voor de verdere genealogie verwijs ik naar het artikel van Cyriel Wolfs (2008, p. 14-26).

9.2.2. Het Pachthof van Chantrijn

Chantrijn : ca. 1400 *iegen die kerke daermen geet te commendoirs wert* (R 44.677, f. 57), 1420 *Santraey* (Ulens, 67), 13 sept. 1502 *venerabilis dominus Egidius Nansnyders, commendator domus seu villae de Binckom* (Bets, 1873, 232), 6 dec. 1534 *mijns heeren van Chantraine jn zijnen leenhoe tot Binckem* (Me 4, p. 6), 19 nov. 1607 *die goeden der heeren van Santreyn* (O 5431), 1609 *commendator de Chantraine* (Me 2, p. 5), 1 maart 1616 *lodewyck meersmans meyer des hoffs van Chantraine* (O 5431), 1616 *duyts Orden van Santreyn* (Me, map Binkom), 1631 *inter bona commendatoris de Chantrijne* (Me 1, p. 1), 1696 *Die Commanderij van Chanterijn* (Hoen, 3), 1725 *chantrain, die commanderije* (SG 220), ca 1730 *Santreyn* (U 2529), 18 jan. 1782 *den heere commandeur*

van Malta (K 2454), 1784 *chantrijn, chantroij* (U 2529), 1824 *Santroj* (k. Voncken, B), 1882 *Ferme Wera, jadis de Chantraine* (Wauters, 78).

In 1218 verkregen de Hospitaalridders van Walsberg in Wommersom (TW, 1040) de rechten op de kerk van Binkom. De bezittingen die sinds 1146 aan de abdij van Tongerlo behoorden, gingen eveneens naar de ridders. Ze bouwden in Binkom een leenhof, maar een juiste datum is niet bekend. Dit leenhof stond ten westen van de kerk met de kadastrumnummers B 54 tot B 61 (kaart 10 en 11) en is thans een grote boomgaard die al jaren eigendom is van de familie Nackaerts. De commanderie hing later af van Chantraine bij Geldenaken. Chantraine evolueerde in de volksmond tot Santro. Dit huis behoorde tot het baljuwschap van Avalterre. In een register van 1364 dat in 1940 is opgebrand, stonden in hoofdstuk 27 de eigendommen in Binkom opgesomd (Malta, 769). In 1739 bestond de commanderie uit een woonhuis in baksteen, bedekt met stro, een zeer oude kapel, een brouwerij en een ingangspoort bekroond met een duiventil. In het jaar VIII van de Franse Republiek (1799-1800) kocht Jan Baptist Godtseel het pachthof en 40 bunders land en weiden voor 516.000 ponden. De hoeve verdween volledig rond 1890 (Ulens, 30).

In 1821 hoorden de panden B 54 tot B 61 toe aan Petrus Franciscus Vangramberen. Het pachthof stond op B 57. Het hele domein had een oppervlakte van 2 ha 28 a 70 ca. In 1843 was het voormalige pachthof Santro in het bezit van de weduwe van Louis Vangramberen en rond 1865 van Maria Theresia, Edouardus en Antonia Wera.

9.2.3. *Het Kasteel als Oase*

Hof te Binkom : 1421 *thof te binckem metten huysen, houn, panhuysen* (O 268, Ch 2040). **Kasteel** : 1882 *Château ou Villa De Tiège* (Wauters, 78), in de volksmond Den Ties genoemd. **Oase** : 1971 *rusthuis Oase* (GR 27 juli 1971), 1972 *Tehuis Oase Rusthuis* (k. NGI), 2002 *Home Oase* (Halflants, 2002).

Achter de kerk lag het middeleeuwse Hof van de Heren van Binkom. Voor de namen van de adellijke figuren verwijs ik naar

het werk van A. Wauters (1882, 82-84). Het pachthof lag op B 49. Hiertoe hoorden ook de omliggende percelen B 42-43, 46-47-48, 50 tot 53, 77-78, enz. (kaart 10). Een bekende eigenaar was Louis Vanden Berghe de Binckom. In een lijvig dossier, getiteld *Billet van Emploij in forme van Thoon* uit 1782-1784, komt Vanden Berghe ter sprake, wegens het onterecht gebruik van een adellijke titel (Jac 698). Zoals uit de documenten blijkt, was Vanden Berghe de nazaat van de herbergier in het Hert te Tienen. Het conflict over de adeldom van Vanden Berghe sleepte lang aan. Het duurde tot in 1822 voor de familie zich adellijk mocht noemen. Paul Frans Lodewijk Vanden Berghe de Binckum, geboren in Tienen in 1770, verkreeg op 2 juni 1822 een diploma dat van hem een ridder maakte (Kempeneers, in : ESB 2011, 78-80). De familie verarmde en verkocht het kasteel in Binkom omstreeks 1860 aan Jan Elooi De Tiège, aannemer van Openbare Werken. Deze verving het kasteel door een groot rechthoekig herenhuis. In augustus 1977 kwam het gebouw, toen al een seniorenverblijf, in handen van de heer Camberlin. Hij liet het woonhuis restaureren tot Home Oase (Halflants, 2002). In 2011 wordt volop gebouwd aan een groter complex dat voorziet in 98 bedden.

9.2.4. *Andere boerderijen*

Hoeve Swillen : kadasternummer C 211-213, Groenendries 14 (vroeger 12). Jozef Empsen verkocht de hoeve in 1998 aan Vincent Vandendael. In de gevel is een steen ingemetseld met het opschrift : AN.NO / 18.08. / G.S. / E.V.H. De initialen verwijzen naar Guilliam Swillen die met (Anna Maria) Elisabeth Van Hemelen in Wever trouwde op 29 juni 1800. Guilliam werd in Binkom geboren op 31 augustus 1770, als zoon van Antoon Swillen (overleden 5 november 1793, 56 jaar oud) en Elisabeth Pittevils uit Sint-Pieters-Vissenaken. Elisabeth Van Hemelen werd in Wever geboren op 23 februari 1770, als dochter van Hendrik Van Hemelen (uit Tielt) en Joanna Tutenel (uit Loksbergen). In 1796 woonde dit echtpaar al 38 jaar in Wever.

Hoeve Theys : kadasternummer C 336, Groenendries 9 (vroeger 11), hoorde in 1843 toe aan de weduwe van Peeter Thijs/

Theys. De huidige eigenaar is Roger Theys. In de lemen schuur wordt een ruitvormige gevelsteen bewaard met de datum 1883.

Hoeve Truyens : Waterstraat 9. Zie bij Borch 7.6.

Hoeve Veuchelen : kadastrummer C 236-238, Groenen-dries 11 (vroeger 13), hoorde in 1821 toe aan Henri Veuchelen. De huidige eigenaar (2011) is Michel Veuchelen.

Hoeve Wera : kadastrummer C 372-375 (kaart 15), Hel-straat 28, in 1821 eigendom van landbouwer Jacobus Wera. In 2011 woont hier dierenarts Geert Vanderheyden.

9.3. HET SCHUTTERS HUIS

Schuttershuis : 1725 *dat die schutters op hunnen pandt een huys mogen op setten* (SG 220), 29 nov. 1731 *een huijs met een behoerl. caemer welcke caemer sal syn tot gerieff van de voors. gulde* (SG 220). – De schutters worden al vermeld in 1443 : Janne de Hodemakers en Henricke Noytens traden toen op als *momboeren vander gulden vanden hantboge te binckem* (SA 7338, f. 387v). Het Schuttershuis maakte deel uit van het Tafelhuis (B 66-67, zie 8.4). Nog in 1725 was er sprake van *het blocxken aende kercke gelegen synde aende taeffel ende aende schutters* (SG 220). Er werd toen afgesproken dat de schutters op hun pand een huis mochten zetten. Dat gebeurde niet. Op 29 november 1731 gaven de schepenen en mombers van de Tafel het erf uit aan Jan Anthoen van Stockstraete. Deze moest aan de Tafel en de Sint-Sebastiaans-gilde een jaarlijkse rente betalen. Bovendien werd hij belast met het bouwen van een *huijs met een behoerlycke caemer*, die moest dienen *tot gerieff van de voorschreven gulde*. Dezelfde kamer moest verder ook dienen voor een school, zolang als de acceptant of een erfgenaam *de costerye* zou bezitten. Het bedoelde *huijs ende caemer* moest gebouwd zijn *tegens St jansmisse*, dit is 24 juni 1733 (SG 220).

Op 2 maart 1768 kwam er een proces tussen *den hooftman, Coninck Dekens ende andere confrers van den Edelen handtboogh gulde van ste sebastiaen* en de genoemde Jan Anthoen van Stockstraeten (SG 230, f. 105). Peeter Scheys was toen hoofdman en Jacobus Ferdinandus De Cuper koning van de gilde. De gedaagde had op hun erf *seekere huijs caemer schuere stallinge* ge-

bouwd, waarvan de gilde altijd gebruik had gemaakt om te vergaderen en te feesten. Op 22 januari 1768 had zich het onvoorstelbare voorgedaan: Van Stockstraete had *de vermetenthydt* gehad om aan de confreres de toegang tot het schuttershuis te verbieden, *jae den deure voor hun toegedaen (seggende hier uyt myn huys, hier meer geenen toeback meer geroekt nochte geene reeckeninge meer gedaen)* (SG 230, f. 105). Nog op 23 mei 1770 was het proces tussen *de confrereers van den hantboghe gulde van ste Sebastiaen der heerelyckhydt van Binckom* en Joannes Anthonius van Stockstraeten *onbeslist hangende* (SG 6764).

9.4. LEVEN IN DE BROUWERIJ

Paanhuis: 1421 *thof te binckem metten huysen, hounen, panhuysen* (O 268, Ch 2040). – Paanhuis is in onze regio het gewone woord voor een brouwerij, gewoonlijk zo een 30 ca groot. De bedoelde brouwerij stond bij het Kasteel, nu Home Oase.

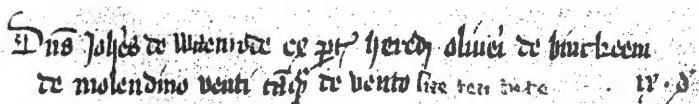
Banpaanhuis: 1696 kopie 1789 *het Banpaenhuijs vande heere van Binckom* (Hoen, 210). – Hoek Tiensesteenweg en Brusselstraat, B 175-177.

Paanhuis: 1605 *een paenhuys teghen ouer die kerckhoff van binckem* (K 16.452, f. 22v), idem als de **Wildeman**: 1607 *den Wildeman* (SA 7884, f. 9v), 1615 *den wilden man* (Me 5, p. 2), later **Withuis** genoemd: 1631 *bona Arnoldi van Wassennouen nunc het wythuys, olim den wyldenman nuncupatam* (Me 1, p. 2), 1640 *L'homme sauuaige* (SH 3, nr. 237), 1696 kopie 1789 *huijs ende hoff ... geheeten het withuys* (Hoen, na 234). – Het Paanhuis of de Wildeman komt oorspronkelijk overeen met B 178 tot 185 (kaart 11), dus het blok tussen de Pastoorshof (nu feestzaal Santro), het Panisveld en de Brusselstraat. Dit grote pand werd later gesplitst. Voor 1600 was de Wildeman eigendom van Thomas Lambierts. Na hem kwam Jan van Soutelande, advocaat in de Grote Raad van Mechelen. In 1607 was het *sekere huysinghe metten stalle backhuys boomgaert ... geheeten den Wildeman* (SA 7884, f. 9v) en in 1620 *een brouwcamme genoempt den wildenman metten broughereck [= brouwgereedschap], hoff ende andere toebehoorten groot omtrent een boender ... gelegen tusschen syne grechten tot binckem opde plaetse, toebehorend aan Aerdt van*

Wassenhouen ende Helena de Pauw *gehuyschen* (SA 8247, f. 437). In 1640 vond ik als eigenaars de erfgenamen van Simon Tilli en vervolgens Matteijs Taes (SH 3, nr. 237; SA 8263, f. 519v). Deze betaalde een erfelijke rente van 9 rिंगgulden *op huys ende hoff ... geheeten het withuys*. Voor de jaren 1712 tot 1723 werd de cijns betaald door Jan Taes. De herberg met kadastro-nummer B 178-179-180, Tiensesteenweg 65 naast de Brusselstraat, was oorspronkelijk een deel van de Wildeman. Een gevelsteen draagt het opschrift Anno 1789 1989. In 1821 hoorde dit pand toe aan de weduwe van Charles Vanderwaeren en in 1843-1865 aan Jacobus Ferdinandus Lemmens, herbergier te Binkom.

9.5. DAAR, BIJ DE WINDMOLEN

Windmolen 1 : ca. 1370 *de molendino venti* (R 44.678, f. 62v), 1405 *vander windmolen ten vere* (R 44.759, f. 130). – De eerste windmolen stond ‘ten Vere’, ongeveer op dezelfde plaats als de tweede windmolen. Rond 1350 betaalde Olivier van Binckeem aan de hertog 9 deniers voor het gebruik van de wind. Daarna werd deze belasting betaald door de *geruen* of erfgenamen van Olivier en rond 1400 door heer Jan van Waenrode ((R 44.678, f. 62v; R 44.677, f. 56; R 44.759, f. 130). Circa 1420 en 1430 gebeurde de betaling door heer Jacob vter Liemingen (R 44.679, f. 57v; R 44.680, f. 29v).

Dns Johannes de Waenrode ex parte heredum oliuieri de binckeem
de molendino venti tamquam de vento site ten vere . . . 17. d.

Hist. document 4. Fragment uit de rekenkamers circa 1370
over de windmolen, gelegen Ten Vere (R 44.678, f. 62v).

Overzetting :

Dominus Johannes de Waenrode ex parte heredum oliuieri de binckeem de molendino venti tamquam de vento [site ten vere] – ix deniers.

Windmolen 2 : 1631 *eenen wintmoelen* (R 44.748, f. 66), 1640 *proche le moulin a vent* (SH 3, nr. 20), 1655 *Wintmolen* (k. Park), 1749 *tot veer onder Binckom bij den wintmolen* (SG 221). – Verdwenen windmolen op A 316 (kaart 9), op de plaats waar zich thans de Ford-garage van Berghen bevindt. In 1631 kreeg Jan Vanden Hove de toestemming om *te moegen erigeren tot binckem op den molenberch eenen wintmoelen*. *Zo voer den berch als windt* moest hij jaarlijks aan de hertog betalen : 10 pond arthois en 6 kapuinen (R 44.748, f. 66). Vanden Hove betaalde de helft en Jan Dauwe de andere helft (R 44.750, nr. 266). Na de dood van Dauwe werd de tweede helft voldaan door Joanna en Barbara Dauwe, die in 1701 nog vermeld worden als *begijnkens op het cleijn begijnhoff binnen Louen*. De begijntjes betaalden de cijns niet enkel voor de windmolen, maar ook voor *een huijsken met een hoffken daer aen gelegen daer den molder in woont* (R 44.751, nr. 266).

Molenaar Hieronimus Geens was in 1775 weduwnaar. Zijn vrouw Anna De Raemaecker overleed op 1 december 1775, 34 jaar oud. Hieronimus hertrouwde met Maria Ludovica De Cupere op 29 januari 1777. Hij zelf overleed op 1 november 1783, 44 jaar oud. Maria Ludovica hertrouwde met Guilielmus Raeijmaekers uit Lovenjoel op 7 november 1784 (Hermans, 2000). In 1843 hoorde de molen toe aan de kinderen van Peeter Geens en rond 1865 aan molenaar Guillelmus Bernardus Lemmens. In 1914 werd Alfons Lemmens verplicht om de molen in brand te steken.

9.6. BRUGGEN

Aqueduc : 1843 *Aqueduc Lieve Vrouw vijver* (ABu, dp 2 nr. 1). – Brug waar de Wingestraat de beek kruist. De oude naam was **Eertbrug** : 1605 *inde eerbrugge* (K 16.452, f. 54v), 1640 *le ertbrugge* (SH 3, nr. 250). De brugbenaming ging over op het omliggende perceel A 345 (kaart 9). Eert betekent aard, cf. Eertbos.

Spelthofbrug : 1843 *Pont Spel[t]hofbrug* (ABu, dp 6, nr. 28). – Brug waar de Spelthofbeek de Tiensesteenweg kruist.

Werabrug : 1843 *Pont de Wera* (ABu, dp 5, nr. 37). – Kruising van de Spelthofbeek en de Helstraat aan het pachthof van Wera C 374, Helstraat 28.

10. Wegen en Voetpaden

10.1. ALGEMEEN

Naast samengestelde namen van het type *Bornestraatken* en *Hoolstraat* bestaan veel oude wegbenamingen uit een omschrijving. Deze beantwoordt aan de formule "weg komende van A en gaande naar B": 1549 *die straete ghaende van Binckem naer Lubbeeck* (O 279). Soms wordt het beginpunt weggelaten. De formule wordt dan "weg naar B": 1730 *de baen loopende naer Aerschot* (U 2529). Is het eindpunt een gemeente- of gehuchtnaam, dan kan deze als adjectief vóór de soortnaam worden geplaatst: 1750 *de arschotse bane* (Me 7, p. 6). Algemene benamingen komen talrijk voor. De ligging moet blijken uit de context.

Gemene straat: 3 juli 1377 *de ghemeyn strate ... te cortenbroec* (O 2856, charter 1371).

Heerstraat: 1605 *die heerstrate gaende naer aerschot* (K 16.452, f. 2), of **Heerbaan**: 1725 *opt eyckens velt rgt. die herbaene* (SG 220). — Oorspronkelijk een weg voor het *heer*, uit Germaans **harja* 'leger'. Met heerstraat, heerbaan wordt een grote, oude weg bedoeld.

's-Herenstraat: ca. 1400 *apud hoebruggen rgt. sheeren strate* (R 44.677, f. 56), 1640 *le chemin du seigneur* (SH 3, nr. 1). — De "straat des heren" is de algemene benaming van elke openbare weg. Zeldzaam is **'s-Hertogenstraat**: ca. 1400 *supra stratam domini ducis* (R 44.677, f. 57v), 1405 *op shertoghen strate van brabant* (R 44.759, f. 129v), met dezelfde betekenis als 's-Herenstraat.

Plaats: 1613 *op de plaetse* (SA 7888, f. 104), 29 nov. 1731 *die plaetse voor het kerckhoff* (SG 220). — In 1971 werd Plaats vervangen door Tiensesteenweg, Schoolstraat, Vlierbeekstraat, Kasteelstraat en Brusselstraat (GR 27 juli 1971).

Aardgat: 1605 *op deeckhaut bij daertgat* (K 16.452, f. 15), 22 april 1794 *het aertgat genaemt het uijlenkot* (SG 226, f. 65v). — Gat is een toegangswegje tot de *aard*, dit is een gebied gelegen tussen hoofdwegen.

10.2. DE HOOFDADERS VAN BINKOM

10.2.1. *Van Tienen naar Aarschot [1]*

Tiensesteenweg. De belangrijkste weg is de huidige Tiensesteenweg, de voortzetting van de Aarschotsesteenweg in Vissenaken en Tienen. Hij werd aangelegd vanaf 1848 en loopt van de hoek Withuisstraat-Albertvest in Tienen, aan de H. Hartkerk, naar Sint-Pieters-Vissenaken, en verder in Binkom naar Sint-Joris-Winge. In de oudste attestaties wordt de weg omschreven: 1850 *la route de Tirlemont à Aerschot*, 1931 *den steenweg van Aerschot* (Kempeneers, 2006, 229-230). In Binkom heette de weg in 1865 *Route de Tirlemont à Aerschot* (k. Popp), in 1884 *Route de Winghe St Georges à Tirlemont* (AW), en later *Groenendries*, *Plaats* en *Molenberg*. Deze namen werden in 1971 vervangen door Tiensesteenweg (GR 27 juli 1971).

Eikestraat: 1364 *Eygelstrate* (?) (Ulens, 80), 1605 *deygenstrate* (K 16.452, f. 4), 1725 *d'eyckestraete* (SG 220), 1843 *Eykestraet* (ABu), 1971 *Eikestraat* (GR 27 juli 1971). – Het eerste deel van de weg naar Aarschot werd genoemd naar het Eigen (cf. Eigensveld, 7.3.5), later vervormd tot Eiken. **Eksterbeemdenstraat**: 1977 *Eksterbeemden* (GR 18 juli 1977), 2010 *Eksterbeemdenstraat* (k. Lubbeek). Het is een restant van de oude weg. Het tweede deel is een voetpad tussen Bronstraat en Boutersemstraat, zonder naam.

Doelstraat: 1651 *doelstraete* (Ulens, 73), 1750 *op de doelstraet* (Me 7, p. 2), 1843 *Doelstraet* (ABu). – Dit gedeelte van de oude weg nummer 1 verdween na de aanleg van de Tiensesteenweg.

Clapperstraat: 1696 kopie 1789 *ontrent die plaetse rgt. die Clapstraete, die Clapperstraet* (Hoen, 209-210). – Het steile gedeelte van de Tiensesteenweg voor men de kerk bereikt, omgeving Spelthof B 74. Clapper is een persoonsnaam, met de betekenis 'babbelaar, kletser' (DB, 686).

Plaatsstraat: 1843 *Plaetsstraet* (ABu). – Dit gedeelte in de omgeving van de kerk is grotendeels opgegaan in de Tiensesteenweg.

Wingestraat: 1843 (*Chemin de*) *Winghe* (ABu), later *Molenberg* genoemd, in 1971 vervangen door *Wingestraat* vanaf de

Tiensesteenweg tot aan de grens met Sint-Joris-Winge (GR 27 juli 1971).

In de meeste oude attestaties komen omschrijvingen voor, met begin- en eindpunt Tienen en Aarschot : 1605 *die gemeijn strate naer aerschot, die heerstrate gaende van thienen naer aerschot* (K 16.452, f. 2v en 9), 1655 *Herbaen van Aerscot op Tienen* (k. Park), 24 maart 1725 *die baene van thienen naer Aerschot* (SG 220). Zeldzaam is de naam met vooropgeplaatst adjectief : 1750 *de arschotse bane* (Me 7, p. 6), 1843 *Aerschotsche baen* (ABu).

10.2.2. Van Binkom naar Lubbeek [2]

Lenenbergstraat : 1821 *Leenenberghstraet* (Tab C), 1843 *Leenebergstraet* (ABu). – Weg van de Wingestraat naar Lubbeek, zo genoemd naar het kasteel Lenenberg. Later **Molenberg** genoemd en in 1971 gewijzigd in **Lubbeekstraat** (GR 27 juli 1971), in 1977 nogmaals gewijzigd in **Binkomstraat** (GR 18 juli 1977). Oude attestaties zijn omschrijvingen, met begin- en eindpunt Binkom en Lubbeek : 1549 *die straete ghaende van Binckem naer Lubbeek* (O 279), 1824 *Weg van Lubbeek naar Binckom* (k. Voncken, A). Met eindpunt Leuven : 1605 *de gemeijn strate gaende naer Louen* (K 16.452, f. 3). Met vooropgeplaatst adjectief : 1770 *de Lovensche baen* (SG 230, f. 132v).

10.2.3. Van Binkom naar Kerkom [3]

Boutersemstraat : naam in 1971 gegeven aan weg 3, terwijl Kwikkelberg bleef bestaan voor weg 36 (GR 27 juli 1971). Oude attestaties nemen als eindpunt Schaaik (uit ouder Schadewijk) in Kerkom : 1605 *den wech gaende van binckem naer schaijck* (K 16.452, f. 12v). Meestal is het merkpunt Kerkom : 1605 *de strate gaende naer kerckum* (K 16.452, f. 41v), 1824 *Weg van Kerkom naar Binckom* (k. Voncken, ap).

10.2.4. Van Binkom naar Kiezegem [4, 9]

Meenselstraat [9, 4]. De huidige Meenselstraat begint aan de Tiensesteenweg als weg 9 en voegt zich dan bij weg 4 tot aan de grens met Kiezegem. Oude benamingen waren Kleine Molen-

bergstraat, Molenbergstraat, Kapelstraat, Vosselstraat en Boekhoutstraat (zie kaart 4). In 1971 verdween de naam Molenberg. In de plaats kwamen: Tiensesteenweg, Lubbeekstraat (weg 2), Wingestraat (weg 1 vanaf Tiensesteenweg tot aan de grens met Sint-Joris-Winge), Keiberg (weg 19), Bellestraat (weg 17), Molenstraat (weg 9 van aan de Tiensesteenweg tot aan weg 4), en Meenselstraat (weg 4 vanaf de Tiensesteenweg tot aan de grens met Meensel) (GR 27 juli 1971).

Molenberg [eerste deel van 4]. In 1977 werd Molenstraat omgedoopt tot Molenberg (GR 18 juli 1977). Dit is het eerste deel van weg 4, dus het noordelijke deel van de driehoek gevormd door de huidige Tiensesteenweg, Molenberg en Meenselstraat. De rest van weg 4 werd, samen met weg 9 (het zuidelijke deel van de driehoek), de Meenselstraat.

Kleine Molenbergstraat: 1843 *Kleynmolenbergstraet* (ABu). – Weg 9, de korte straat tussen weg 1 (Wingestraat) en weg 4 (huidige Meenselstraat), nu beschouwd als het eerste deel van de Meenselstraat.

Kapelstraat: 1686 *capellestraet* (Ulens, 114), 1824 *Kapelle Straat* (k. Voncken, A), 1843 *Kappelstraet* (ABu). Zo genoemd naar het gehucht Kapel nabij de Sint-Rochusstraat. Nu Meenselstraat.

Vosselstraat: 1605 *die vosselstrate* (K 16.452, f. 7v), 1666 *plateam dictam den vossel* (Me 3, p. 13), 1824 *Vossel Straat* (k. Voncken, A, B2), 1843 *Vosselstraet* (ABu). Nu deel van de Meenselstraat. Voorheen ook met een omschrijving: 1605 *de strate gaende naer tvossel* (K 16.452, f. 21).

Boekhoutstraat: 1824 *Boukhaut Straat* (k. Voncken, A), 1843 *Boeckhoutstraet* (ABu). – De huidige Meenselstraat aan de grens met Meensel. Algemeen waren ook omschrijvingen: 1605 *bij t vossle rgt. die straete gaende naer t boeckhaut, die strate gaende naer diest* (K 16.452, f. 19 en 29), 5 juni 1794 *de gemeijnte ofte baene van Kiesegem op thienen* (SG 226, f. 63v).

10.2.5. Van Binkom naar Attenrode [5]

Helstraat: 1965 *Helstraat* (k. Binkom), 1971 *Helstraat* (GR 27 juli 1971). – Straat van aan de oude weg naar Aarschot, langs

het Kortebroek naar Attenrode. Voorheen **Hondstraatken** : 1605 *opt doijenrot rgt. ... het hontstraetken* (K 16.452, f. 8v), 1640 *le honsstraetken* (SH 3, nr. 145), 1652 *opt oijenrot rgt. het haudtstraetken* (O 3555). **Kortebroekstraat** : 1824 *Korten Broek straat* (k. Voncken, B1 en C), 1843 *Kortebroekstraet* (ABu). Met een omschrijving : 1605 *die strate gaende van binckem naer weuere* (K 16.452, f. 11), 1749 *de straete leydende naer attenrode* (SG 221, b. 40).

10.2.6. *De weg naar de Kwadepoort* [6]

Parijsstraat : 8 maart 1774 *de parye straete* (SG 225, f. 251 en 253v), 6 mei 1778 *de pary straete* (SG 225, f. 291), 1821 *Parijsstraet* (Tab, 19), 1843 *Parysstraet* (ABu), 1965 *Parijsstraat* (k. Binkom). – Deze straat loopt van de Meenselstraat noordwaarts richting Sint-Joris-Winge. Het eerste lid *parij* is mogelijk een variant van de groente prei, later vervormd tot *Parijs*. De vervorming is beïnvloed door Van Parijs die in de omgeving woonde. Idem als **Kinderendries** : 1843 *Kinderendries* (ABu). In oudere attestaties komen omschrijvingen voor : 1605 *de strate gaende naer kinderoey* (K 16.452, f. 20v). **Kwadepoortstraat** : 1843 *Kwaedepoort straet* (ABu). – Verdwenen deel van weg 6 aan de grens met Sint-Joris-Winge, zo genoemd naar de Kwadepoort Hoeve (k. NGI). De oude naam was **Pulstraat** : 1613 *de pulstrate* (SA 7888, f. 103v).

10.3. ANDERE BELANGRIJKE WEGEN

10.3.1. *Van Helstraat naar Meenselstraat* [7]

Weg 7 heeft thans 3 namen : **Cubastraat**, **Bloemstraat** en **Krekeldries**. **Cubastraat** : 1971 *Cubastraat* (k. Binkom). – Straat in het verlengde van de Helstraat tot aan de Brusselstraat. Zo genoemd naar de Cuba, volgens Ulens (1925, p. 68) naam voor vochtige grond, omdat de koper Baptist Mellaerts hem schertsenderwijze altijd “mijne Cuba of het eiland Cuba” noemde. Voorheen **Potaardestraat** : 1843 *Potaerde straet* (ABu).

Bloemstraat : 1971 *Bloemstraat* (GR 27 juli 1971). – Vervangt Kapel voor weg 8 en het deel van weg 7 vanaf weg 26 tot Uilekotstraat. Niet identiek met de vroegere Bloemstraat nr. 24!

Krekeldries : 1977 *Uilekotstraat wordt Krekeldries* (GR 18 juli 1977), voorheen **Uilekotstraat**, 1843 *Uyllekotstraet* (ABu). In 1971 verving Uilekotstraat de naam Kapel voor weg 7 vanaf weg 8 tot weg 4 (GR 27 juli 1971), maar in 1977 werd deze naam zelf vervangen door Krekeldries.

Oude naamgeving. **Hoolstraat** : 1605 *opden ricxenberch rgt. die hoelstrate* (K 16.452, f. 16), 1614 *de hoelstraete* (Me 4, p. 12), 1749 *de holstraete* (SG 221). Idem als **Hoogbruggestraat** : 1605 *die hoechbruggen strate* (K 16.452, f. 21v), 1843 *Hoogbruggestraet* (ABu). Ook met omschrijvingen : 1605 *bij hoebruggen rgt. de strate gaende van hoechbruggen naer diest* (K 16.452, f. 20).

10.3.2. De straat naar de Sint-Rochusborn [8]

Bloemstraat : 1971 *Bloemstraat* (GR 27 juli 1971). – De huidige Bloemstraat is een deel van weg 7, doorlopend naar weg 8, dit is de weg naar de bron of fontein van Sint-Rochus. De oude naam was **Bornestraat(ken)** : 1605 *het bornestraetken, de bornestraet* (K 16.452, f. 12 en 20), 1676 *die bun straet, die bornestraet* (O 2112), ca. 1770 *het boustraecken* (O 2112, plan), 1778 *de Baunstraet, het bonnestraecken* (O 2112). Ook **Fonteinstraat** : 1824 *Fontyn straat* (k. Voncken, B2). **Krekeldriesstraat** : 1843 *Krykeldriesstraet* (ABu). – Zo genoemd omdat de straat langs de Krekeldries B 333 loopt.

10.3.3. De Hulststraat [10]

Hulststraat : 1824 *Hulst Straat* (k. Voncken, A), 1843 *Hulststraet* (ABu), 1965 *Hulst* (k. Binkom), 2010 *Hulststraat* (k. Lubbeek). – Verbinding tussen de Meenselstraat en de Parijsstraat doorheen de Hulst. Het eerste deel heette **Klippelstraat** : 1821 *le chemin dit Klipperstraet* (Tab, 21), 1843 *Klippelstraet* (ABu). Het eerste lid is een persoonsnaam, vgl. in 1652 *Jan Cluppels* (O 3555).

10.3.4. De Boekhoutstraat [11]

Boekhoutstraat : 2010 *Boekhoutstraat* (k. Lubbeek). – Deze straat loopt van de Parijsstraat langs het Boekhout naar de Kwadepoort. Tijdelijk en verkeerd ook **Vossel** : 1965 *Vossel* (k. Binkom), 1971 *Vossel blijft voor weg 11* (GR 27 juli 1971). De oude naam was **Vallestraat** : 1364 *valkestraete* (?) (Ulens, 185), 5 juni 1537 *de vallerstrate* (U 2529), 1605 *byde vallestrate ende den vliegenberch* (K 16.452, f. 3), 6 maart 1627 *de valstraete* (U 2308), 1666 *den hulst ... de vallestraete* (Me 3, p. 11), 1749 *de taefel van thienen* [= A 120] *rgt. ... de vallestraete* (SG 221). De oudste vorm van 1364 is niet meer te controleren. Het eerste lid *Val* komt vermoedelijk uit Latijn *vallis* ‘vallei, dal’ zoals in de gemeentenaam Val-Meer (Mennen, in DVG). Recenter is **Wamerschotsestraat** : 1843 *Waermerschotsche straet* (ABu).

10.4. SECUNDAIRE WEGEN IN HET NOORDEN

Astveldstraatje [12] : 1843 *Astveld straetje* (ABu). – Hiervan bestaat nog het begin, zonder naam.

Hulststraatje [13] : 1843 *Hulsstraetje* (ABu). – Verdwenen straatje van de Hulststraat naar de Beek aan de Kustersweide.

Zilverstraatje [14] : 1843 *Zilverstraetje* (ABu). – Nog bestaande weg, maar zonder naam, aan het uiteinde van de Parijsstraat, zo genoemd naar de Zilvermijn. De oude naam was **Daalstraat** : 1549 *daelstraet* (Ulens, 70), 1605 (bos) *opt kinderoij velt rgt. die daelstrate* (K 16.452, f. 12v).

Tafelbosweg [15] : 2010 *Tafelbosweg* (k. Lubbeek), voorheen **Tafelstraatje** : 1843 *Taefelen straetje* (ABu). – Straatje van de Parijsstraat naar het grote bos van de Armentafel A 237 (zie kaart 8). Met een omschrijving in 1725 *het straetken leydende naer den taeffelen Bosch* (SG 220).

Coenenbosstraat [16] : 2010 *Coenenbosstraat* (k. Lubbeek). Voorheen **Losgat** : 1824 *Losgat* (k. Voncken, A) en **Ossenbeemdstraatje** : 1843 *Ossenbempd straetje* (ABu). Met omschrijvingen : 1605 *tot kinderoije rgt. ... die strate gaende naer t geuelle* (K 16.452, f. 3v).

Bellestraat [17]: 1605 *het bilenstraetken, het bielen straetken, die bellensstrate* (K 16.452, f. 14v, 24v en 40v), 1609 *het billemstraetken* (Me 2, p. 5), 1631 *te Roxberghen ... het Bielenstraetken* (Me 1, p. 22), 1640 *t bilenstraetken, le willenstraetken, le willemstraetken* (SH 3, nr. 187, 278 en 291), 1749 *het bulenstraetke* (SG 221), 1750 *het beele straeken* (Me 7, p. 2), 22 nov. 1781 *het bilenstraetken* (SG 225, f. 325), 1821 *Beele straetje* (Tab, 2), 1824 *Biele straatje* (k. Voncken, A), 1843 *Bellestraetje* (ABu). — In 1971 verving Bellestraat de naam Molenberg voor weg 17 (GR 27 juli 1971). Beelen of Bielen is een metroniem, afgeleid van Isabele of Mabelie (DB, 102). De oude Bielenstraat verbond de Coenenbosstraat met de Wingestraat. De verbinding is thans verbroken.

Klavershaagstraatje [18]: 1843 *Klavershaeg straetje* (ABu). Met omschrijvingen: 14 dec. 1620 *den drift naer de Clauwers haghe* (U 1307), 1763 *het straectien leijdende naer de clavers haege* (SG 6439). — Nog bestaande zijweg van de Meenselstraat naar de Clauwenshaag (zie 5.5), maar zonder naam.

Keiberg(straat) [19]: 1843 *Keybergstraet* (ABu). — In 1971 verving Keiberg de naam Molenberg voor weg 19 (GR 27 juli 1971). Het tweede deel van deze straat heette **Kwadenkoopstraat**: 1843 *Kwaedenkoop straet* (ABu). Met omschrijvingen: 1605 *de strate gaende naer Louen* (K 16.452, f. 5v), 1824 *Weg van Lubbeek naar Binckom* (k. Voncken, A).

Vlierbeekstraat [20]: 1971 *Vlierbeekstraat* (GR 27 juli 1971), vervangt Plaats, zo genoemd naar eigendommen van de abdij van Vlierbeek. Voorheen **Bessemstraatje**: 1843 *Bessem straetje* (ABu), straat tussen de Keiberg(straat) en de Tiensesteenweg. Niet te verwarren met weg 23 (Brusselstraat).

Schoolstraat [21]: 1971 *Schoolstraat* (GR 27 juli 1971). Vervangt Plaats. Voorheen **Mariastraatje**: 1843 *Maria straetje* (ABu), straatje van de Tiensesteenweg naar het Bruggeveld (kaart 11). Met een omschrijving: 1605 *de strate gaende naer tbruggervelt* (K 16.452, f. 50), 1749 *het straetken leijdende naer het bruggenvelt* (SG 221).

Waterstraat [22]: 1971 *Waterstraat* (GR 27 juli 1971), vervangt Kapel voor weg 22. Voorheen **Boskensstraatje**: 1843 *Boskens straetje* (ABu). Straatje van de Meenselstraat naar de

boerderij Truyens in het gehucht Bos. Met een omschrijving : 1605 *de strate gaende naerden boschdries* (K 16.452, f. 14), 14 dec. 1620 *de cruysstraat naerden boschdries* (U 1307).

Brusselstraatje [23]: 1843 *Brusselstraatje* (ABu), 1971 *Brusselstraat* (GR 27 juli 1971). Vervangt Plaats en Kapel. Straat van Tiensesteenweg naar de Cubastraat. De oude naam was **Bessemstraatken** of **Bossenstraatken**: 1605 *ibessem straetken* (K 16.452, f. 22v), 1613 *het bossenstraetken* (SA 7888, f. 104), 1640 *le besemstraetken* (SH 3, nr. 238), niet te verwarren met weg 20! Idem als **Klein Hoolstraatken**: 1605 *T Cleijn hoel straetken* (K 16.452, f. 15v).

Sint-Rochusstraat [24]: 1977 *Kapel wordt Sint-Rochusstraat* (GR 18 juli 1977). – Verbinding tussen de Brusselstraat en de Meenselstraat aan de Sint-Rochuskapel. Met een omschrijving : 1773 *Straete van Sinte rochuscappelle naer hoeijbrugge* (O 2087). De oude naam was **Bloemstraat**: 1640 *sur la blomme straete* (SH 3, nr. 153), 1725 *een Block aende Blomstraete* (SG 220), 1824 *Bloem straat* (k. Voncken, B1), nu gebruikt voor weg 8 en een deel van weg 7.

Nijsselrodestraat [25]: 2010 *Nijsselrodestraat* (k. Lubbeek), oostelijke zijweg van de Krekeldries, zo genoemd naar het gehucht Nijssenrode. Voorheen **Uilekotstraatje**: 1843 *Uyllekotstraetje* (ABu). Met een omschrijving : 1605 *int vijlencot ... rgt. den wech gaende naerden oosterbant* (K 16.452, f. 33), 5 juni 1794 *het uijlenkot ... den uijtwegh van de Bosschen* (SG 226, f. 63v).

Langendriesweg [26]: 2010 *Langendriesweg* (k. Lubbeek). – Weg tussen de Helstraat en de Bloemstraat, voorheen **Hoogbruggeveldweg**: 1843 *Hoogbruggenveldweg* (ABu).

Rutsenbergweg [27]: 1843 *Rutsenbergweg* (ABu). – Westelijke zijweg van de Cubastraat, nog bestaande, maar zonder naam.

10.5. SECUNDAIRE WEGEN IN HET ZUIDEN

Groenendries [28]: 1965 *Groenendries* (k. Binkom). – Weg van de Tiensesteenweg naar de Helstraat. De naam bleef in 1971 enkel behouden voor weg 28 (GR 27 juli 1971). Voorheen **Bramestraatje**: 1715 *Bramerstraetken* (Ulens, 61), 1821

Braemersstraetje (Tab, 10), 1843 *Braemestraetje* (ABu). Of met een omschrijving : 1605 *de strate gaende naer brampt* (K 16.452, f. 25v).

Bramerweg [29] : 2010 *Bramerweg* (k. Lubbeek). Voorheen **Braemestraatveld** : 1843 *Braemestraetveld* (ABu). – Oostelijke zijstraat van de Groenendries.

Donkweg [30] : 2010 *Donkweg* (k. Lubbeek). Voorheen **Tomstraatje** : 1843 *Tom straetje* (ABu). – Oostelijke zijweg van de Groenendries. Over een tomme in Binkom heb ik niets gevonden. Het eerste lid verwijst eerder naar een persoonsnaam Tom, verkorting van Thomas (DB, 1205). Oudere benamingen zijn omschrijvingen, zoals in 1741 *het straetken leijdende van Butschoeren broeck naer den groenen driesch* (SG 224, nr. 6).

Vossenveldstraat [31] : 2010 *Vossenveldstraat* (k. Lubbeek). Voorheen **Donkstraatje [31]** : 1604 *donckstraetke* (Ulens, 74), 1843 *Donck straetje* (ABu). – Verbindingsweg tussen de Donkweg en de Wolfshoekweg op de grens met Vissenaken.

Wolfshoekweg [32] : 1846 *Wolfshoek weg* (ABu Vissenaken, f. 3), 1990 *Wolfshoekweg* (Lijst Tienen). – Oostelijke zijweg van de huidige Aarschotsesteenweg naar Butschoor onder Wever. Let wel : de verbinding met Butschoor is verbroken. Op de kaart van Binkom is deze weg niet aangeduid. De oude naam was **Groenenweg** : 1631 *neffens den groenen wech* (O 5708), 1843 *Groenenweg* (ABu), meestal omschreven : 1605 *den groenen wech nae butschor* (K 16.452, f. 9v), of *den wech gaende naer butschore* (o.c.).

Bronstraat [33] : 1971 *Bronstraat* (GR 27 juli 1971), vervangt Groenendries voor weg 33. Voorheen **Bonnekensstraatje** : 1843 *Bonnekensstraetje* (ABu). – Westelijke zijweg van de Tiensesteenweg naar het Molenveld. Een oude naam is **Opstal** : 1605 *die strate geheeten den opstal* (K 16.452, f. 23v), 1824 *Weg den Opstal* (k. Voncken, C). Met een omschrijving : 1605 *de strate gaende van binckem naer bijuoerden* (K 16.452, f. 49v).

Schakelveld(straat) [34] : 1843 *Schakelveld* (ABu), 1971 *Schakelveldstraat* (GR 27 juli 1971). – Vervangt Groenendries

voor weg 34, die de verbinding vormt tussen de Bronstraat en de Boutersemstraat.

Laermansstraatje [35]: 1843 *Laermans straetje* (ABu). – Nu zuidelijk zijwegje van de Boutersemstraat, maar zonder naam. Petrus Franciscus Laermans woonde in het huis op C 160 (kaart 14).

Kerkstraat [36]: 1971 *Kerkstraat* (k. Binkom). – Straat aan de zuidkant van de kerk. Deze straat liep verder naar de huidige Boutersemstraat en had twee namen. **Kwikkelberg(street)**: 1843 *Kwikkelberg straet* (ABu), 1965 *Kwikkelberg* (k. Binkom). Kwikkelberg is sedert 1971 de naam voor de weg tussen de Kasteelstraat en de Boutersemstraat. **Langehaagstraat**: 1843 *Langehaeg straet* (ABu). Nu Kwikkelberg.

10.6. DE VOETPADEN IN BINKOM

Boekhoutweg [37]: 1843 [*Sentier de*] *Boeckhout* (ABu). – Een klein deel tegen de grens met Meensel is nog origineel.

Meenselweg [38]: 1843 [*Sentier*] *De Meensel* (ABu). – Verdwenen.

Nesselrodeveldweg [39]: 1843 [*Sentier*] *Nesselrode veld* (ABu). – Nog voor de helft bestaande op grondgebied Attenrode-Wever.

Blijckaerts Zeep [40]: 1843 *Blyckaerts seep* (ABu). – Verdwenen.

Kwakkeweg [41]: 1843 *Kwakkeweg* (ABu). – Nog enkel het begin bestaat.

Ruitersweg [42]: 1843 *Ruyters weg* (ABu). – Verdwenen.

Vliegenbergweg [43]: 1843 [*Sentier de*] *Vliegenberg* (ABu). – Verdwenen.

Kostersweideweg [44]: 1843 [*Sentier de*] *Kostersweyde* (ABu). – Verdwenen.

Koeiweg [45]: 1843 *Den Koeyweg* (ABu). – Het begin bestaat nog aan de Parijsstraat.

Clutskensweg [46]: 1843 *Clutskens weg* (ABu). – Genoemd naar Pierre Cluts op A 165 (kaart 8). Verdwenen.

Slekkenweg [47]: 1843 *Slekken weg* (ABu). – Verdwenen.

Belleweideweg [48]: 1843 *Belleweyde weg* (ABu). – Verdwenen.

Vierdeschoofweg [49]: 1843 [*Sentier du*] *Vierde Schoof* (ABu). – Verdwenen.

Tekkensweg [50]: 1843 *Tekkensweg* (ABu). – Nu Schoofstraat (k. Lubbeek) en een nieuw gedeelte.

Mantelerenweg [51]: 1843 *Manteleerenweg* (ABu). – Verdwenen.

Lubbeekweg [52]: 1843 [*Sentier*] *De Lubbeek* (ABu). – Nu voetpad zonder naam.

Kwikhaagweg [53]: 1843 [*Sentier de*] *Kwikhaeg* (ABu). – Verdwenen.

Heidenweg [54]: 1843 *Heydenweg* (ABu). – Verdwenen.

Spelthofweg [55]: 1843 *Spelthofweg* (ABu). – Nu Kasteelstraat: 1971 *Kasteelstraat* (GR 27 juli 1971). Vervangt Plaats.

Hazenbosweg [56]: 1843 *Haesenboschweg* (ABu). – In het verlengde van de Kerkstraat, nu verdwenen.

Kwikkelsbergweg [57]: 1843 *Kwikkelsbergweg* (ABu). – Verdwenen.

Kouterweg [58]: 1843 *Kauterweg* (ABu). – Hiervan bestaat nog een klein deel, de rest is samengevallen met de Tiensesteenweg.

Tweebundersweg [59]: 1843 *Tweebundersweg* (ABu). – Verdwenen.

Kapelweg [60]: 1843 *Kappelweg* (ABu). – Bestaat nog gedeeltelijk.

Tienseweg [61]: 1843 *Thiensche weg* (ABu). – Zeer lang voetpad. Nog bestaande aan de zuidkant van de Brusselstraat, de rest is verdwenen. Met omschrijvingen: 1732 *den voetwegh leydende naer thienen* (SG 220).

Vierbundersweg [62]: 1843 *Vierbunderweg* (ABu). – Verdwenen.

Truyensweg [63]: 1843 *Truyensweg* (ABu). – Weg van het huis van Jan Tuyens naar de Brusselstraat. Bestaat nog gedeeltelijk.

Brouwersweg [64]: 1843 *Brouwersweg* (ABu). – Bestaat nog gedeeltelijk.

Slubbersweg [65]: 1843 *Slubbersweg* (ABu). – Nu een terreinscheur.

Krekelendriesweg [66]: 1843 *Krekelendriesweg* (ABu). – Verdwenen.

Blauwkotveldweg [67]: 1843 [*Sentier du*] *Blauwkotveld* (ABu). – Verdwenen. Cf. Blauwrot.

Kerkeblokweg [68]: 1843 [*Sentier du*] *Kerkeblock* (ABu). – Verdwenen.

Beekweg [69]: 1843 *Beekweg* (ABu). – Aan het begin blijft een stukje over.

Vroenteweg [70]: 1843 *Vrundweg* (ABu). – Verdwenen.

Sandenbergweg [71]: 1843 *Seydebergweg* (ABu). – Verdwenen.

Gebrandweg [72]: 1843 *Gebrandweg* (ABu). – Verdwenen.

Hoogbruggeweg [73]: 1843 *Hoogbruggeweg* (ABu). – Verdwenen.

Helleweg [74]: 1843 *Helle weg* (ABu). – Verdwenen.

Eekhouterweg [75]: 1843 *Eccauter Weg* (ABu). – Verdwenen.

Eikenveldweg [76]: 1843 [*Sentier du*] *Eykenweg veld* (ABu). – Verdwenen.

Hoefweg [77]: 1843 *Hoefweg* (ABu). – Verdwenen.

Molenveldweg [78]: 1843 *Molenveldweg* (ABu). – Bestaat nog gedeeltelijk als verlenging van de Bronstraat.

Drogenhofweg [79]: 1843 [*Sentier du*] *Droogen hof* (ABu). – Verdwenen.

Kerkweg [80]: 1843 [*Sentier*] *De l'Eglise* (ABu). – Verdwenen.

11. Illustraties

Fig. 1-2. Boven : De hoeve van Guiliam Swillen, Groenendries 14, in 2011.
Onder : De gevelsteen met datum 1808.

Fig. 3. Kerk van Binkom. De westertoren werd gebouwd na 1218.

Fig. 4. De Sint-Rochuskapel langs de Meenselstraat.

Fig. 5. De Pastorie uit 1789 tegenover het Kerkhof.

Fig. 6. Het dodenhuisje met twee ingebouwde grafstenen.

Fig. 7. De huidige Waterstraat gaf toegang tot de Borch.

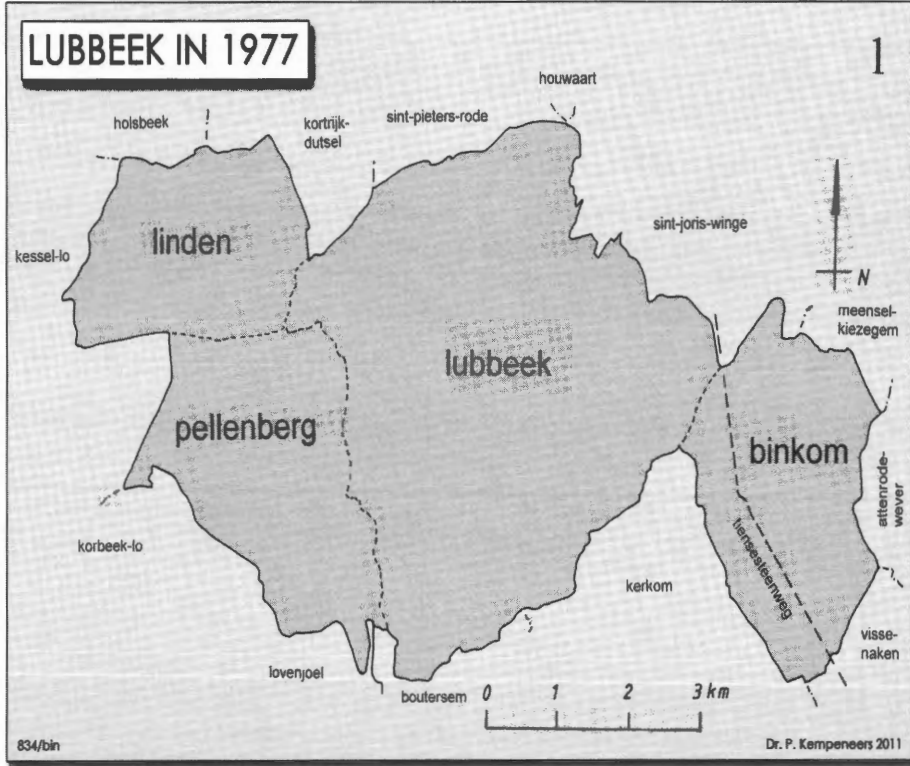
Fig. 8. Velden aan de Waterstraat
met in de verte de vallei van de Krabbenbeek.

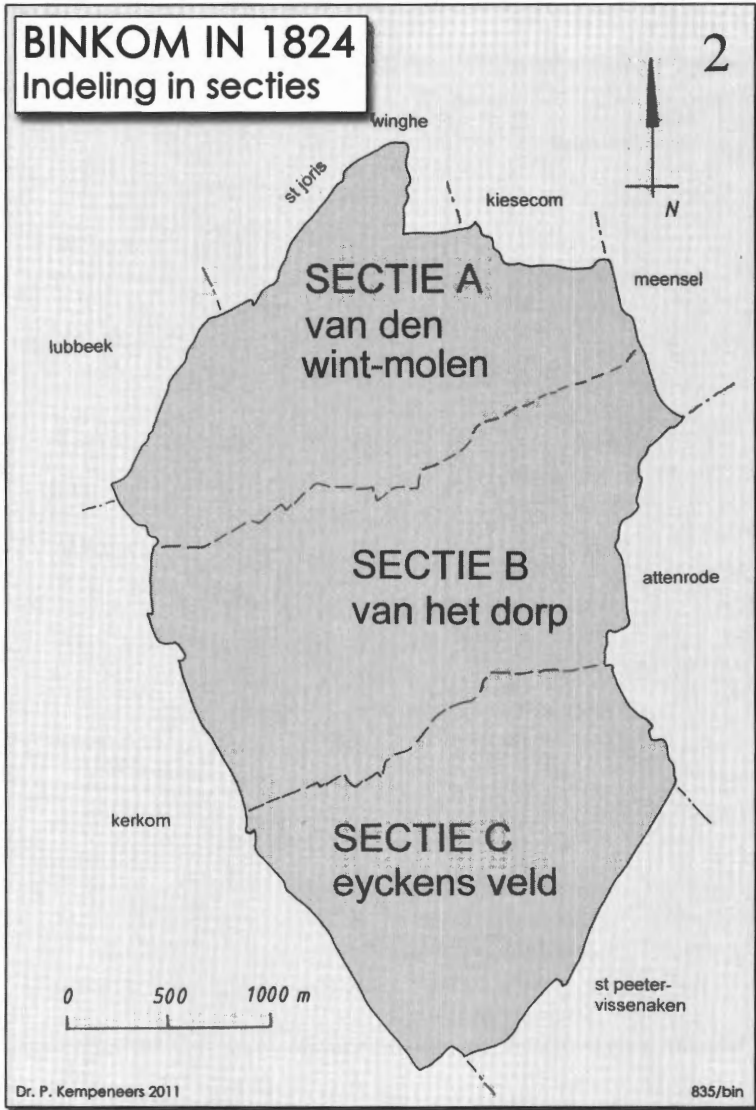
Fig. 9. De opvallende hoogte van de Molenberg.

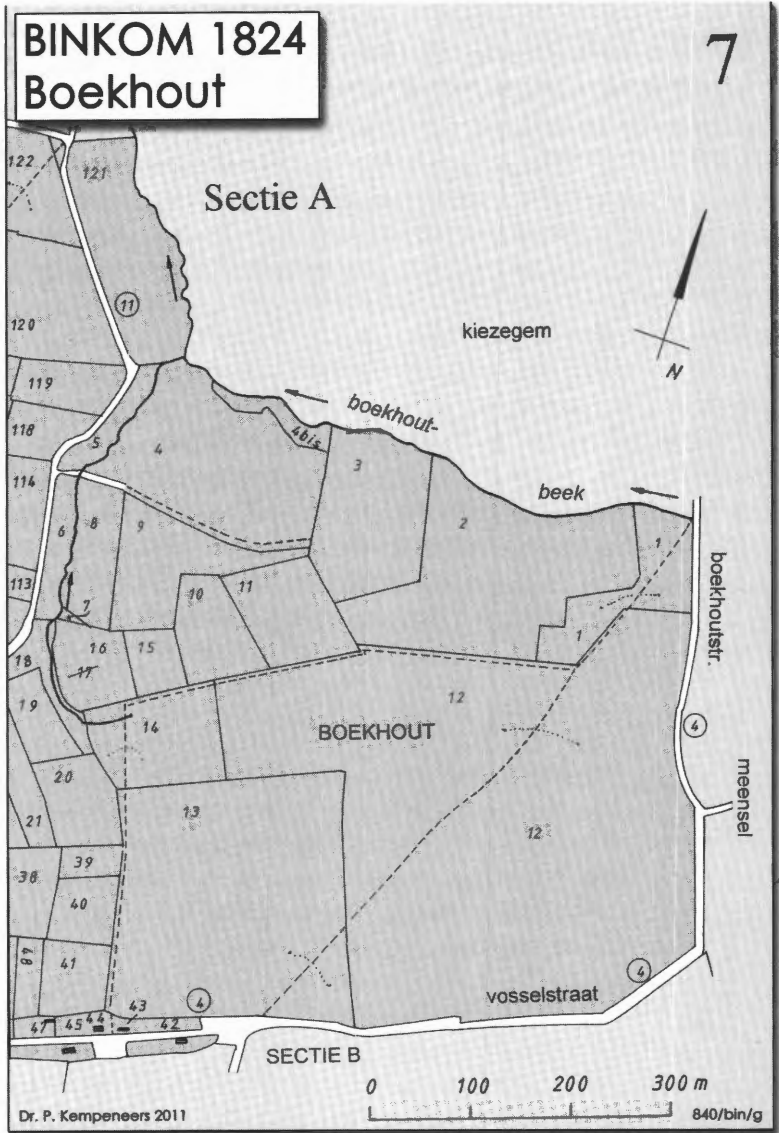
Fig. 10. Vooraan de Meenselstraat, achteraan de Molenberg
aan de Ford-garage Berghen, waarop de windmolen stond.

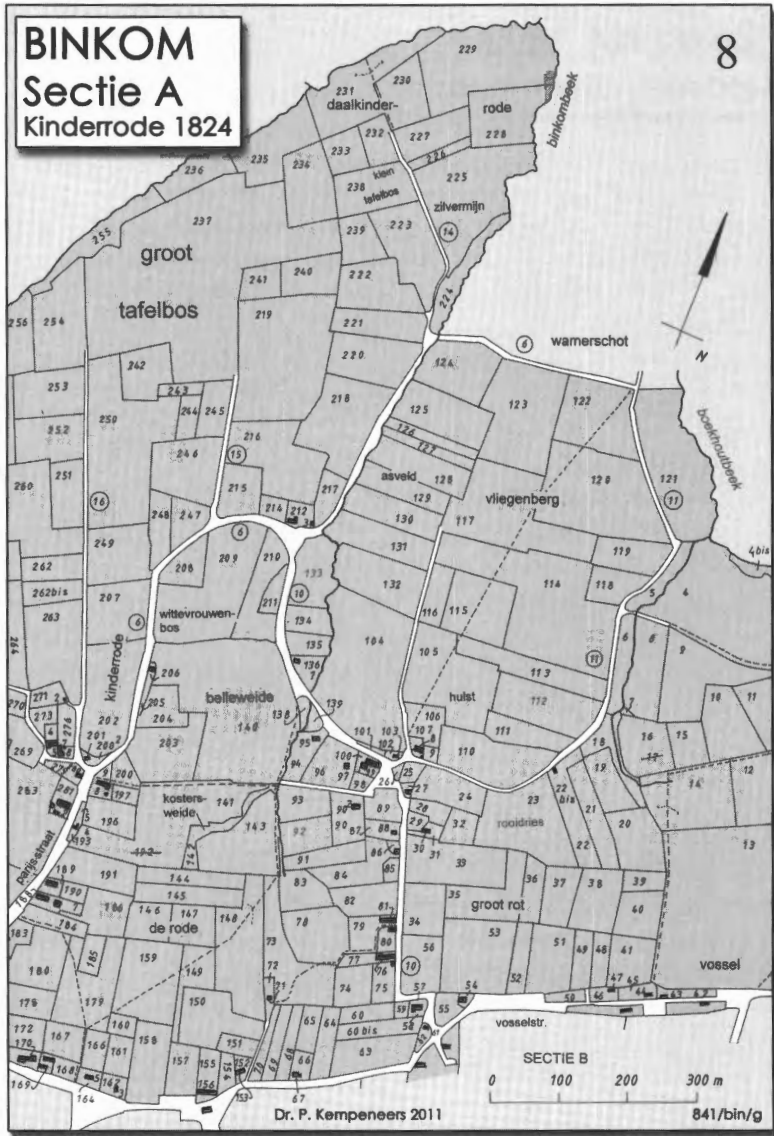
Kaart 1. De fusiegemeente Lubbeek in 1977.

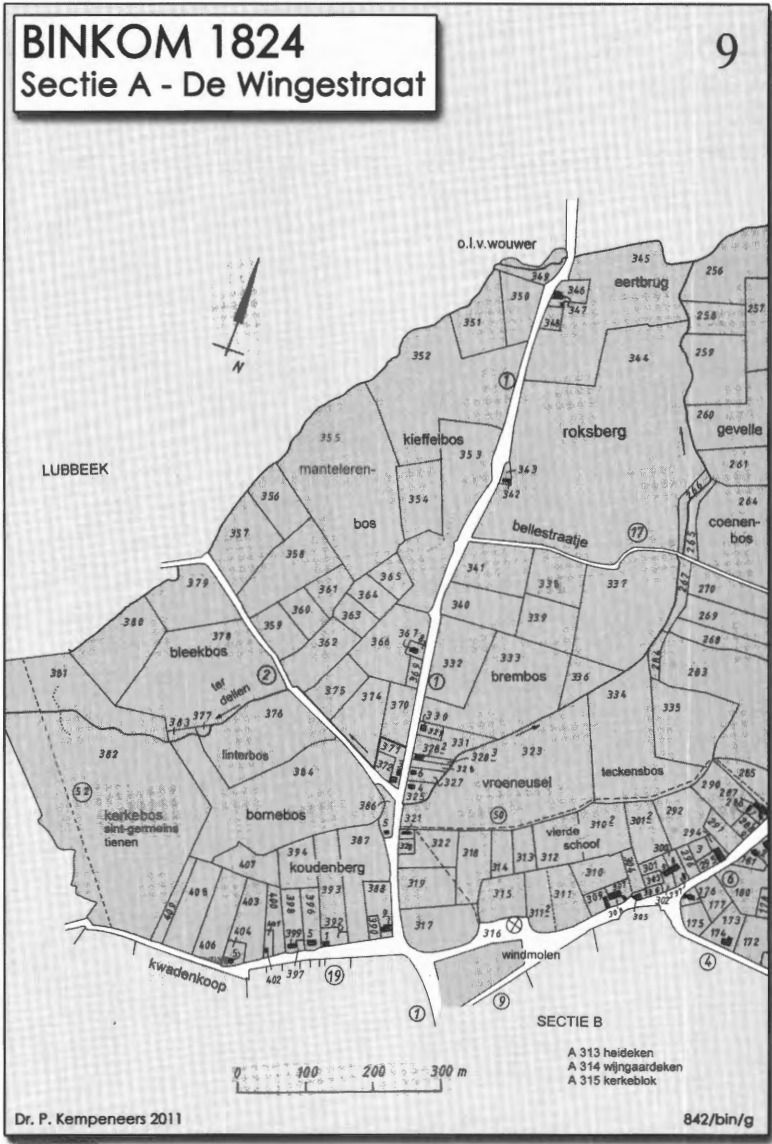
Kaart 2. Binkom in 1824. Indeling in secties.

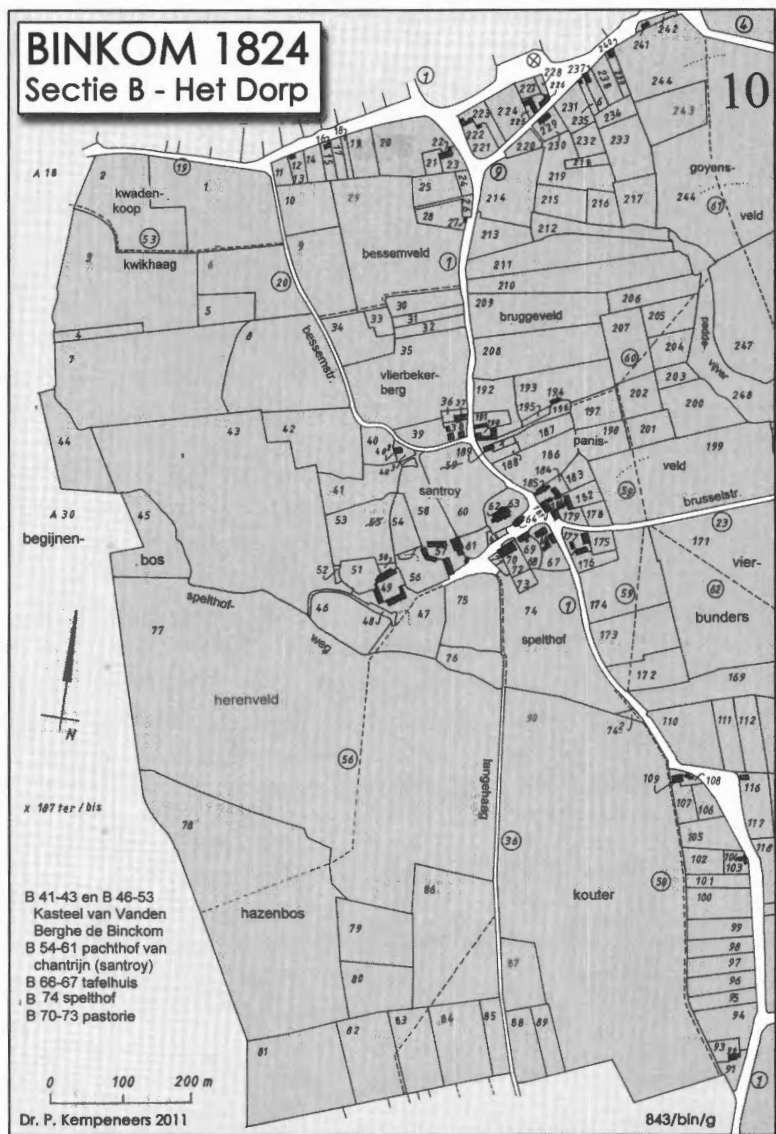
Kaart 7. Sectie A. Boekhout in 1824.

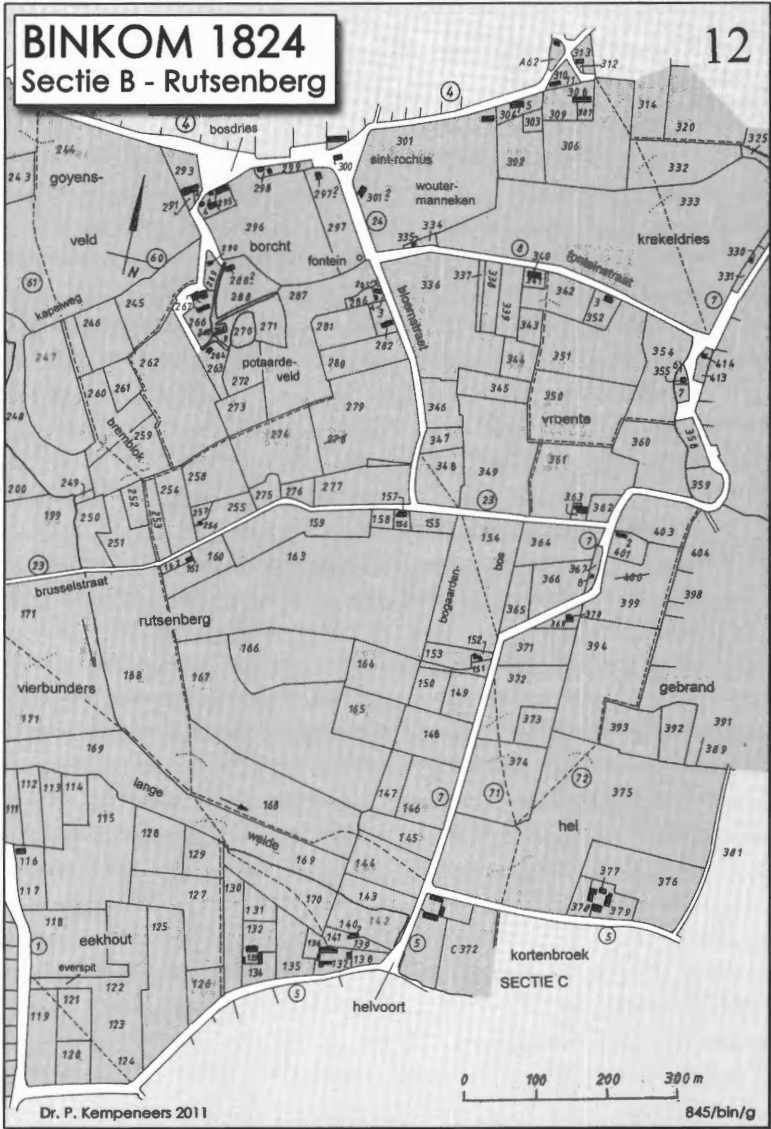
Kaart 8. Sectie A. Kinderrode in 1824.

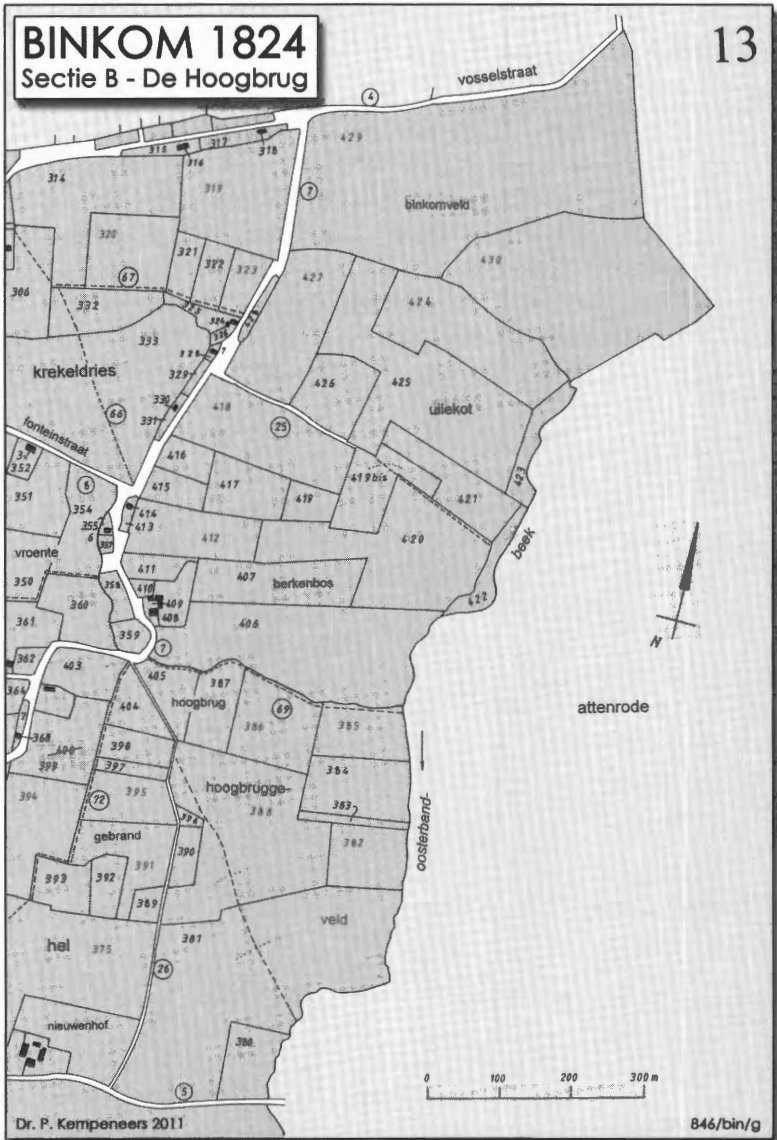
Kaart 9. Sectie A. De Wingestraat in 1824.

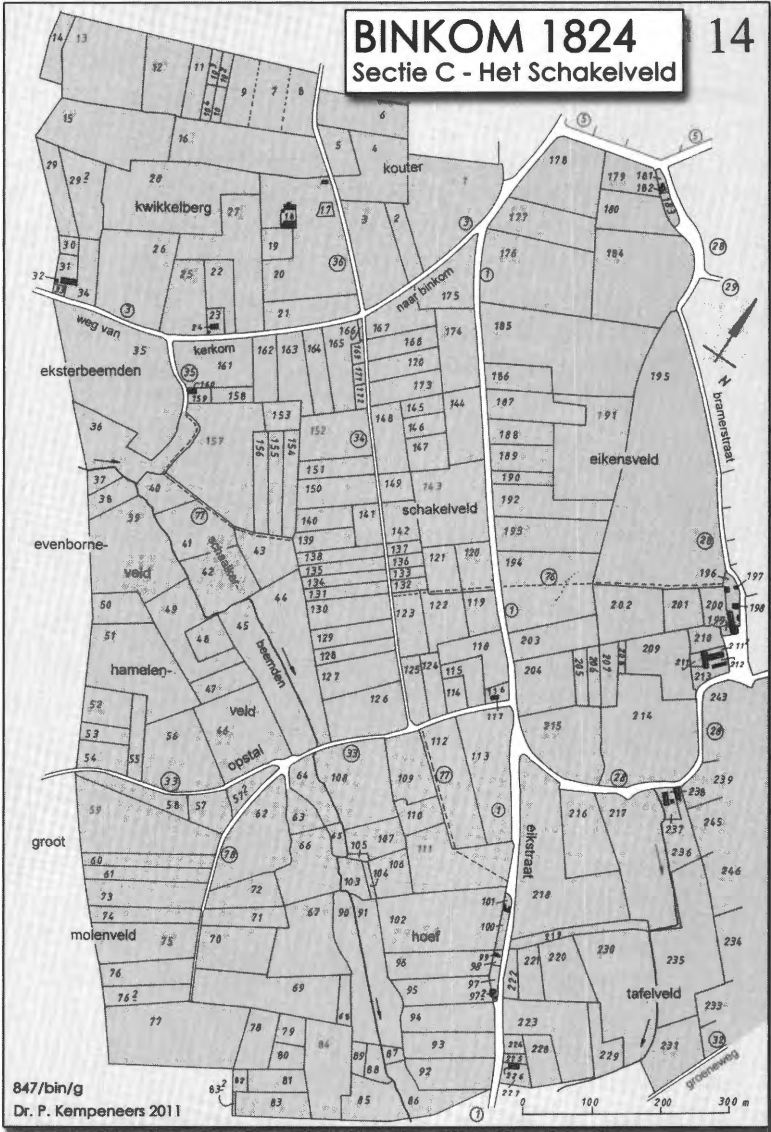
Kaart 10. Sectie B. Het Dorp in 1824.

Kaart 12. Sectie B. De Rutsenberg in 1824.

Kaart 13. Sectie B. De Hoogbrug in 1824.

Kaart 14. Sectie C. Het Schakelveld in 1824.

13. Bibliografie

13.1. AFKORTINGEN

ABu	Atlas der Buurtwegen, Wegenatlas
AT	Armentafel Tienen
AW	Atlas der Waterlopen
DB	Debrabandere, Woordenboek van Familienamen
DS	Dossier straatnamen
DVG	De Vlaamse Gemeentenamen.
ESB	Eigen Schoon en de Brabander
EWN	Etymologisch woordenboek van het Nederlands
f.	folio
Gem.	Gemeente
GR	Beslissing Gemeenteraad
Hand.	Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie
HHD	Hagelands Historisch Documentatiecentrum (1992). Tienen.
Hoer	Hoer en Cartils, zie Lubbeek, Pierlet.
jdt.	joindant, idem als regenoten
k.	kaart.
K	Kerkarchief van Vlaams-Brabant
KCTD	Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie
KP	Kaarten en Plans
LHT	Lubbeekse Historische Tijdingen
LM	Liber mense sancti spiritus thenensis (1340)
Me	Mechelen Aartsbisschoppelijk Archief
Med.	Mededelingen
mfm	Microfilm
MHW	Middelnederlands Handwoordenboek (zie Verdam)
Naamk.	Naamkunde
NGI	Nationaal Geografisch Instituut
NRF	Nederlands Repertorium van Familienamen
O	Openbare Onderstand Leuven
p.	pagina
P	Pastorie Binkom
R	Rekenkamers Brussel
RA	Rekeningen van de Armentafel (Tienen)
rgt.	regenoten (grenzend aan)
SA	Stadsarchief Leuven
SG	Schepengriffies
Tab.	Tableau des chemins/rivières. Zie Leuven, Provincie.
Top.	Toponymica
TW	Gyseling, Toponymisch Woordenboek.
U	Universiteit Leuven

v verso
Vis Visitatieverslagen (Mechelen)

13.2. ONUITGEGEVEN BRONNEN

Bergen Rijksarchief

- Opgebrand in mei 1940. Mijn attestaties komen uit Ulens. Zie Devillers.
- Malta 554-554bis. Ferme de l'Hôpital et ses dépendances à Binkom. 18de eeuw, 10 stukken.
- Malta 769. C'est le registre de la baillie d'Avalterre (...), 1364. Hoofdstuk XXVII Binken (= Binkom), p. 154.
- Malta 783. Getiteld Originaux. Partie du terrier de Chantraine, 1740. Over Binkom : Livre féodal de Binckum, p. 155.

Binkom Pastorie

Oorkonden berustende op de pastorij te Binkom, nr. 1 tot 180, in 1946 door de familie van de overleden pastoor opgebrand.

Brussel Rijksarchief

- *Rekenkamers*
 - R 44.677. Hertogelijk cijnsboek, ca. 1400. 58 folio's.
 - R 44.678. Idem, rond 1370. 67 folio's.
 - R 44.679. Idem, ca. 1420. 59 folio's.
 - R 44.680. Idem, ca. 1430, enkel eigennamen. 30 folio's.
 - R 44.681. Idem, 1442. 15 folio's.
 - R 44.748. Idem, 1532 (f. 66 een stuk over de molen van Binkom uit 1631).
 - R 44.750. Idem, 1646. Over Binkom enkel nr. 266.
 - R 44.751. Idem, 1701. Over Binkom enkel nr. 266.
 - R 44.752. Idem, 1735 (in het Frans).
 - R 44.758. Idem, 1405. 288 folio's.
 - Leuven Rijksarchief
- *Kerkarchief Vlaams-Brabant*
 - K 1356/3. Rekeningen van het Kapittel van St. Pieters Leuven.
 - K 2346. Acta visitationum (visitaties district Tienen), 1659-1673.
 - K 2454. Documenten betreffende de pastorie, ca. 1782.
 - K 4558. Rekeningen van de H. Geesttafel van Wever. 1649-1661.
 - K 9427. Documenten van de 16de en 17de eeuw.
 - K 10.256. Sint-Geertruiden, charter 10, 14, 16 en 22.
 - K 10.657. Thienden van Binkom. 17-18de eeuw.
 - K 16.452. Cijnsboek van de commandeurs van Binkom "getranslateert uijtten lattijne in duijts nederlantsche tale". Vernieuwd door Loduwijk Mermans, meier van de commandeur en rentmeester van Chantrain, anno 1605. 72 folio's. Komt grotendeels overeen met het manuscript van Malta 769. Vertaald in het Frans, zie Serie H 3.
- *Openbare Onderstand*
 - O 208. Documenten over het Hof van Kortenbroek, 1534 en 1614.
 - O 209. Charter 3137 (18 maart 1632). en 3178 (9 april 1646).
 - O 268. Charter 2040. Verdeling van goederen, 1421.

- O 2087. Verzameling van figuratieve kaarten van de armen van de Sint-Gertrudisparochie, door landmeter R. Wirix, 1773-1775.
- O 2112. Stukken over renten en verhuringen van eigendommen (1671-1784). Ook over Herselt.
- O 2321. Twee schrifturen over 2 mudden korenrente. 15de eeuw.
- O 2492. Verkoop van schaarhout in Binkom en Lubbeek (1659-1790).
- O 2856. Charter 1371 (3 juli 1377).
- O 3554. Charter 2067 (20 juni 1424).
- O 3555. Renten (1644-1722), verhuur (1769-1774).
- O 5229. Documenten over Sint-Joris-Winge en Binkom (1560-1777).
- O 5431. Over onroerende goederen (1597-1626).
- O 5707. Charter 1689 (15 juni 1398).
- O 5708. Stukken o.a. gelegen onder Binkom.
- *Schepengriffies*
 - SG 220. Wettelijke akten, contracten, conditien. 1717-1734.
 - SG 221. Wettelijke akten 1737 tot 1756, met onder meer bundel 40, een Tafelboek of manuaal (1749-1750-1751).
 - SG 222. Wettelijke passeringen. 1758-1791. Met index.
 - SG 223. Idem. 1792-1796.
 - SG 224. Protocolle der gichten, 1740-1755. 85 folio's.
 - SG 225. Idem, 1749-1791, met genummerde folio's.
 - SG 225bis. Aanvulling, 17de eeuw.
 - SG 226. Protocolle der gichten, 1792-1795. 71 beschreven folio's.
 - SG 227. Rollen, 1699-1728.
 - SG 227bis. Rollen, 1729-1737.
 - SG 228. Rollen, 1737-1741.
 - SG 229. Rollen, 1743-1759.
 - SG 229bis. Rollen, 1729-1761.
 - SG 230. Rollen, 1762-1789.
 - SG 230bis. Betalingen van de 20ste penningen, 1791-1796.
 - SG 230/3. Beden. 1708-1715.
 - SG 230/4. Publieke lasten, 1748-1749.
 - SG 230/5. Beden, 1762.
 - SG 6439. Verscheidene bundels over criminele zaken. 17de-18de eeuw.
 - SG 6764. Losse stukken, 18de eeuw.
- *Universiteit Leuven*
 - U 880. Eigendommen in Binkom en elders, 1754-1774.
 - U 1307. Diverse stukken, o.a. een testament, 1620.
 - U 1043. Verhuringen.
 - U 2308. Documenten over het Wamerschootbos, 17de-18de eeuw.
 - U 2529. Allerlei documenten.
 - U 4516. Proces tegen pastoor Joannes Croes, 1705-1706.

Leuven Provinciehuis

- *Archief en bibliotheek*
 - Atlas der Buurtwegen Binkom (ABu), 1843.
 - Atlas der waterlopen Binkom (AW), 1884.
 - Tableau de tous les chemins vicinaux (...), 1821. Boekdeel A.
 - Tableau des Rivières, 1821. Boekdeel C.

Leuven Stadsarchief

- *Oud archief volgens Cuvelier*
SA 4592 (1463), SA 7338 (1443), SA 7854 (1569), SA 7884 (1607-1609), SA 7888 (1617-1615), SA 8232 (1594-1595), SA 8247 (1617-1619), SA 8263 (1660-1663).

Lubbeek Gemeentehuis

- Dossier straatnamen, Binkom, 1971-1977.
- Gemeenteraad Binkom, 27 juli 1971.
- Gemeenteraad Binkom, 18 juli 1977.

Lubbeek Pierlet

Hoen. "Heerelyken Cheynsboek" van Joanna van Hoen en Cartils, vernieuwd in 1696 en gekopieerd in 1789. 234 artikels (enkele ontbreken) + index. Kopie in het bezit van Jozef Pierlet in Lubbeek.

Mechelen AAM

- *Pastoralia, oud regime Binkom*
 - Me 1. Pastoratus in Binckem, 1631. 25 blz.
 - Me 2. Reditus ecclesiae seu pastoratus de Binckem, 1609. 7 blz.
 - Me 3. Specificatio bonorum (...), 1666. 16 blz.
 - Me 4. Fructus beneficij altaris St. Catherinae, 1614. 21 blz.
 - Me 5. Inkomsten der pastorie, 1615. 11 folio's.
 - Me 6. Toelating om bomen van de Tafel te verkopen, december 1633.
 - Me 7. Goederen van de pastorie van Binkom, 1750. 17 blz.
- *Visitatieverslagen*
 - Vis 1. District Tienen, register 1597-1608.
 - Vis 2. Idem, register 1609-1616.

Tienen (HHD)

- *Kerkarchief van Vlaams-Brabant (K)*
 - K 2312. Verhuurboek van de H. Geesttafel van Tienen, 1441. 125 folio's.
 - K 2313. Kladd van het Kaartenboek der Armentafel van Tienen, ca. 1697. Bundel 33 Binckom.
 - K 10.934bis. Register van de pitantiedienst van Maagdendaal, 1383.
 - K 22.455. Vraag om bomen te verkopen, 17de eeuw.
 - K 22.482. Goederen van kerk en tafel van Neerbutsel. 1774. 15 pagina's.
- *Rekeningen Armentafel Tienen (RA)*
 - Liber mense, 1340.
 - Rekeningen van 1321. Boekdeel 1.
 - Rekeningen van 1379. Boekdeel 62 en 63.
 - Rekeningen Armentafel, 1646-47.
 - Rekeningen Armentafel, 1702-1703.
- *Serie*
 - Serie H 3. Cijnsboek van de commanderie van Chantrijn. Goederen in Binkom, verkeerd geklasseerd onder Wommersom. Vernieuwd op 25 januari 1640. Vertaling van K 16.452.

Tienen. Privé-archief dr. H. Jacobs

- Jac 648. Register van de familie Naveau. Tienen, 1646.
- Jac 693. Leuven, goederen en renteboek circa 1675, en verder van Catharina de Hertoghe, 1697.
- Jac 698. Doos over Vandenberghde de Binckom.
- Jac 703. Aanstelling van notaris J.H. Mattelé als meier van Binkom, 1791.

13.3. UITGEGEVEN WERKEN

13.3.1. *Werken over Binkom*

- BETS, P.V. Notes relatives aux commanderies de Walsbergen et de Binckom, de l'ordre de Saint-Jean-de-Jérusalem. In : *Analectes*, X, 1873, p. 228-234.
- Bevolkingstelling jaar IV (1796). Kanton Glabbeek, Brussel, 1988. Over Binkom : blz. 1-5.
- Burgemeesters van Groot-Lubbeek van 1794 tot heden : 63 namen, 28 foto's & een klein beetje geschiedenis.
- CLAES, Frans. Iets over de vroegere commanderij van Binkom. In : *Oost-Brabant*, 1982, p. 250-252.
- IDEM. Enige plaatsnamen uit Lubbeek en Binkom. In : *Oost-Brabant*, 1982, p. 278-284.
- DE BIE, Eugeen. Parochie-monografie Binkom. Handschrift uit 1901, bewaard in het Aartsbisschoppelijk Archief in Mechelen.
- EVERAERTS, Willy. Cijnsboek van Binkom, Kiezegem, Kerkom en omgeving, in : *Oost-Brabant*, 1979, p. 121-122 en 177-178.
- HALFLANTS, Jacques. Bouwgeschiedenis van de kerk van Binkom. In : *Oost-Brabant*, 1986, p. 107-113.
- IDEM. [Pentekeningen] Binkom. In : *Oost-Brabant*, 1986, p. 114-117.
- IDEM. Parktuin van het Home Oase. Lubbeek 2002. Brochure Dag van het Park, 12 p.
- HALFLANTS, Jacques, G. VANZAVELBERG en C. WOLFS. Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom, Linden, Lubbeek, Pellenberg. 1978, 71 blz. Over Binkom, p. 1-21.
- HALFLANTS, Jacques, Kris SCHEYS en Godelieve VANZAVELBERG. De pastorie te Binkom en de geestelijkheid van en te Binkom. In : *Binkom, een eigen verleden*, deel 3. Lubbeek, Heemkring Libbeke, 2003.
- HALFLANTS, Jacques, en Godelieve VANZAVELBERG. De kerk van Sint-Jan-de-Doper. In : *Binkom, een eigen verleden*, deel 4. Lubbeek, Heemkring Libbeke, 2003.
- HERMANS, René, en Frans VANDENBOSCH. De vertaalde en gerangschikte parochieregisters van Binkom. Tildonk, Actagena, 2000.
- KEMPENEERS, Paul. Adeldom. In : *ESB*, 2011, p. 78-80.
- Litanie ter eere van Onze Lieve Vrouw van Lourdes. Gedrukt in Lubbeek, [1896], 4 blz.
- MOYERSONS, Willy, Kris SCHEYS en Godelieve VANZAVELBERG. Het onderwijs in Binkom : een eerste aanzet. In : *Binkom, een eigen verleden*, deel 5. Lubbeek, Heemkring Libbeke, 2003.

- SCHEYS, Kris. Binkom bij de Duitse inval in 1914. In : Oost-Brabant, 1990, p. 194.
- IDEM. Een gesneuvelde pauselijke zoeaaf uit Binkom. In : Oost-Brabant, 1991, p. 198.
- SCHEYS, Kris en Maria VAN OEKELLEN. Foto's Leon Vangilbergen. Een gemeente voor de lens. Binkom, Linden, Lubbeek en Pellenberg poseren. Heemkundige kring Libbeke, 2004.
- ULENS, J. en L. BINKOM. In : Oost-Brabant. Deel I. Het mooie Hageland. Heverlee, 1965, 2de druk, p. 76-79.
- ULENS, Louis. Toponymie van Binkom. In : Binkom, een eigen verleden deel 1. Naar een onuitgegeven handschrift (1925). Lubbeek, Heemkring Libbeke, 2003.
- VAN ASSCHE, Peter. Inventaris van het Archief van de gemeente Binkom (1794-1976). Lubbeek, 2004.
- IDEM. Historisch alfabet van Lubbeek : B van Binkom. In : LHT, 2007, nr. 3, p. 30-38.
- VANZAVELBERG, Godelieve. De Sint-Rochuskapel te Binkom. In : Binkom, een eigen verleden, deel 2. Lubbeek, Heemkring Libbeke, 2003.
- WAUTERS, Alphonse. Géographie et histoire des communes belges. Arr. de Louvain. Canton de Glabbeek. Binkom, p. 77-87. Brussel, 1882, herdruk 1963.
- WOLFS, Cyriel. Wijnteelt in het Hageland. In : Oost-Brabant, 1984, p. 1-5.
- IDEM. Binkom : Huzaren in de kost. In : Oost-Brabant, 1989, p. 37-42.
- IDEM. De plaats te Binkom. In : LHT, 2004, p. 42-46.
- IDEM. Het Boekhout te Binkom. In : LHT, 2005/1. p. 25-28.
- IDEM. Jan van den Hove : een meier en notaris uit de zeventiende eeuw. In : LHT, nr. 4, 2008, p. 14-26.

13.3.2. *Andere geraadpleegde werken*

- BORRÉ, Maurits. Toponymische studie van de bezittingen der Norbertijnenabdij van 't Park. Lic.verhandeling, 2 delen. Leuven, 1944.
- CLAES, Frans. Plaatsnamen op -kom. In : Oost-Brabant, 1977, p. 29-30.
- CUVELIER, Joseph. Les dénombremens de foyers en Brabant. Brussel, 1912.
- DEBRABANDERE, Frans. Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk. Amsterdam-Antwerpen, 2003.
- DEVILLERS, Léopold. Inventaire analytique des archives des commanderies belges de l'ordre de Saint-Jean de Jérusalem ou de Malte. Bergen, 1876. Herdruk met opgave van de overgebleven stukken door Walter De Keyzer, Brussel, 1994. Zie verder onder Malta.
- De Vlaamse Gemeentenamen (DVG). Verklarend Woordenboek. Samengesteld door Frans Debrabandere, Magda Devos, Paul Kempeneers, Vic Mennen, Hugo Ryckeboer en Ward Van Osta, leden van de KCTD. Leuven, 2010.
- ERENS, M.A. De oorkonden der abdij Tongerlo. Tekstpublicatie, 4 delen. Tongerlo, 1948-1958.
- Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten, Vlaams-Brabant. Tielt, Lannoo, 2007. Over Binkom, p. 253.
- Etymologisch woordenboek van het Nederlands (EWN). Door M. Philippa, F. Debrabandere en A. Quak. 4 delen. Amsterdam 2003-2009.

- GYSSELING, M. Toponymisch Woordenboek (...). 2 delen. (TW). Tongeren, 1960.
Thans ook op Internet raadpleegbaar.
- KEMPENEERS, Paul. Hydronymie van het Dijle- en Netebekken. In : Naamk. 15 (1983), p. 5-95.
- IDEM. Hoegaardse Plaatsnamen. In : NGF, Monografieën XV, Leuven, 1985.
- IDEM. Tiense Plaatsnamen. 2 delen. Tienen, 1987.
- IDEM. Hakendoverse Plaatsnamen. In : Top. IX, 5. Leuven, 1991.
- IDEM. Kuntichse Plaatsnamen. In : Top. IX, 6. Leuven, 1994.
- IDEM. Oplinterse Plaatsnamen. In : Top. IX, 7. Leuven, 1995.
- IDEM. Waanrodese Plaatsnamen. In : Top. IX, 8. Leuven, 1998.
- IDEM. Thuis in Thienen. Tienen, 1999, 3 delen.
- IDEM. Toponymie van Landen. In : NGF, Monografieën XVII, Leuven, 2000.
- IDEM. Goetsenhoven. In : Top. IX, 9. Leuven, 2002.
- IDEM. Oorbeek. In : Top. IX, 10. Leuven, 2003.
- IDEM. Zoutleeuw. In : NGF, Monografieën XIX. Leuven, 2003.
- IDEM. Toponymie van Orsmaal-Gussenhoven en Melkwezer. In : Hand. KCTD, 2004, p. 73-312.
- IDEM. Toponymie van Budingen. Werken van de KCTD nr. 25. Tongeren, 2005.
- IDEM. Toponymie van Helen-Bos. In : Hand. KCTD, 2005, p. 215-336.
- IDEM. Toponymie van Vissenaken. In : Hand. KCTD, 2006, p. 101-350.
- IDEM. Toponymie van Sint-Margriet-Houtem. In : Oost-Brabant, 2006, p. 101-228.
- IDEM. Toponymie van Attenrode-Wever. In : Hand. KCTD, 2007, p. 195-348.
- IDEM. Glabbeek-Zuurbemde. Glabbeek, Gemeentebestuur, 2008.
- IDEM. Kapellen bij Glabbeek. In : Hand. KCTD, 2009, p. 61-142.
- IDEM. Aarschot. Plaatsnamen en hun geschiedenis. Tienen, 2009.
- IDEM. Langdorp. Plaatsnamen en hun geschiedenis. Tienen, 2011.
- IDEM. Boutersem. Plaatsnamen en hun geschiedenis. Tienen, 2011.
- MARTENS, Ed. Monographie de la paroisse de Kerkom (Brabant). Deel 3, Toponymie de la commune. In : Hag. Gedenkschriften, 1915, p. 15-186.
- MENNEN, Victor. Van Vriesput tot Klein Duitsland. Lommel, 1992.
- IDEM. Toponymie van Eksel. In : Werken van de KCTD, nr. 23. Tongeren, 2002.
- IDEM. Toponymie van Hechtel. In : NGF, monografie XX. Leuven, 2004.
- MOINÉ, Denise, en Jozef Pierlet. Twee eeuwen molengeschiedenis in de Broekstraat te Lubbeek, in : LHT, 2008, nr. 5.
- Nederlands Repertorium van Familienamen. 15 delen. P.J. Meertens-instituut, uitgegeven door de Walburgpers.
- POKORNY, J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. 2 delen. Bern München, 1959-1969.
- SANCTUS. Meer dan 500 heiligen herkennen. Door Jo Claes, Alfons Claes en Kathy Vincke. Leuven, 2003, 3de druk.
- VERDAM, J. Middelnederlandsch handwoordenboek (MHW). Leiden, 1932, 3de druk. Herdruk, Den Haag, 1979.
- VRIELINCK, Sven. De territoriale indeling van België (1795-1963). 3 delen. Leuven, 2000.
- Wegwijs. Informatiegids Vlaams-Brabant. 2010.

WAUTERS, Alphonse. Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Nivelles, t. II. Canton de Jodoigne, p. 42-44.

13.4. KAARTEN

- Binkom. Kaart van de gemeente Binkom. Egoplan 11248, circa 1965.
- Binkom. Kaart van de gemeente Binkom, 1971.
- DE RUYTER, Jacobus Norbertus. Landmeter. Figuratieve kaart van goederen aen de armen van Binkom, 3 aug. 1847. Drie kaarten met percelen 1-11, 25-58 en 59-71. Schaal 1 : 2.000. Gemeentehuis Lubbeek.
- FERRARIS. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, 1771-1778. Gemeentekrediet van België, 1965. Heruitgegeven door Lannoo, 2009.
- KABBEK. Figuratief plan van de bezittingen van het Kabbeeklooster. Opmetingen door landmeter J.B. Lardinois, 1717-1722. 146 folio's. In : HHD Tienen.
- KP 2865. Plan van het Pastoreel huis van Binkom, in 1785 opgemaakt door architect J.C. Cornelis. Te raadplegen op mfm 3181.
- LUBBEK. Wegener Unijep België, Sint-Niklaas, ca. 2010, 2de druk. Schaal 1 : 14.250.
- MOTTAU, P.J. Primitieve kadasterkaart. Sectie A genaamd Wint-Molen, 1ste gedeelte, 1824.
- Nationaal Geografisch Instituut (NGI). Kaartblad 32/3-4, uitgave 1972. Kaartblad 32/3 Noord en Zuid, en 32/4 Noord en Zuid, uitgave 1999-2000.
- Openbare Onderstand. Niet genummerde kaarten in boekdeel 4, 1786.
- PARK. Het Kaartenboek van de Abdij van Park, 1665. Brussel, 2000.
- POPP. P.C. Kadasterkaart van Binkom, na 1865.
- VONCKEN, J.G. Primitieve kadasterkaart. Sectie A genaamd den Windmolen, 1ste gedeelte. Sectie B genaamd het Dorp, 1ste gedeelte, Sectie B genaamd het Dorp, 2de gedeelte. Sectie C genaamd Eykers Veld. 1824.
- VONCKEN, J.L. (den Jongste). Primitieve kadasterkaart. Sectie A genaamd Wint-Molen, 2de gedeelte, 1824.

14. Klapper

De nummers verwijzen naar de paragrafen. K = kaarten in de atlas. Ety = Ety-mologie.

A

- Aardgat 10.1
- Aarschotsebaan [1] 10.2.1
- Abdij van
 - Sint-Geertruiden 8.3
 - Vlierbeek 6.4, 8.3
- Achterste Eertbos 5.3.2a
- Aertsbos 5.3.2a
- Andries, René 5.6, 9.1
- Aqueduc 9.6
- Asbos 5.3.2c
- Astveldstraatje [12] 10.4; K4, K6
- Asveld 7.3.3; K8

B

- Baan
 - v. Kiezegem n. Tienen 10.2.4
 - v. Tienen n. Aarschot 10.2.1
- Baeswilre 1.5
- Banpaanhuis 9.4
- Beek 3.1, 3.2.2
- Beekweg [69] 10.6; K4, K6
- Beemd 6.2
- Beemdbos 5.3.2a
- Begijnenbos 5.3.2b; K10
- Bekerveld 7.3.2
- Bellensbeemd 6.2.1
- Bellestraat(je) [17] 10.4; K4, K6, K9
- Belleweide 6.5; K8
- Belleweideweg [48] 10.6; K4

- Berg 4.2
- Berghen (garage) 9.5; F10
- Berkenbos 5.3.2c; K13
- Bessemstraatje [20] 10.4; K4, K10-11
- Bessemstraatken [23] 10.4
- Bessemveld 7.3.3; K10
- Bielenstraatje 10.4
- Binkom 2.1 (ety); K1
- Binkombeek [3] 3.4.2; K8
- Binkomsbroek 6.1
- Binkomstraat [2] 10.2.2; K6
- Binkomveld 7.3.2; K13
- Blauwe Rot 7.5
- Blauwkotveldweg [67] 10.6; K4
- Bleekbos 5.3.2b; K9
- Bloemstraat [7] 10.3.1; K6
- Bloemstraat [8] 10.3.2; K6
- Bloemstraat [24] 10.4; K4, K12
- Blok 7.4
- Blyckaertszeep [40] 10.6; K4
- Boekhout 5.2; K3-4, K7
- Boekhoutbeek [8] 3.5; K3, K7-8
- Boekhoutbos 5.3.2c
- Boekhoutstraat [4] 10.2.4; K4, K7
- Boekhoutstraat [11] 10.3.4; K6
- Boekhoutweg [37] 10.6; K6
- Boekveld 7.3.3
- Bogaardenbos 5.3.2b; K12

- Bonnekensstraatje [33] 10.5; K5
Boomgaard 5.6
Borch 7.6; K12; F7
Borgheneers, Maria 5.1
Bornebos 5.3.2a; K9
Bornestraatken 10.3.2
Bos 5.3.1
Bosdries 6.3; K12
Boskensstraatje [22] 10.4; K4
Bossenstraatken 10.4
Bosveld 7.3.2
Boutersemstraat [3] 10.2.3; K6
Bovenzijk 3.4.2, 5.3.2a
Braak 7.6
Braamt 5.4
Bramerbeemden 6.2.2; K15
Bramerdries 6.3
Bramersveld 7.3.3; K3, K15
Bramerweg [29] 10.5; K6
Bramestraatje [28] 10.5; K5, K10, K15
Bramestraatveld [29] 10.5; K5
Brant 5.4
Bremblok 7.4; K12
Brembos 5.3.2c; K9
Bremt 5.4
Broederschap van het Heilig Sacrament 8.1
Broek 6.1
Broekbeek 3.2.1; K3
Bronstraat [33] 10.5; K6
Brouwersweg [64] 10.6; K4, K6
Brug 9.6
Bruggerbeek 3.2.2
Bruggeveld 7.3.2; K10-11
Brusselberg 4.3
Brusselbos 5.3.2a
Brusselstraat(je) [23] 10.4; K4-6, K10-12
Bulenstraatje [17] 10.4
Butschoor K3, K15
Butschoorbeemden 6.2.2
Butschoorbroek 6.1
Butschoorveld 7.3.2
Butselveld 7.3.2
- C**
Camberlin 9.2.3
Chantrijn 9.2.2
Chemin de
— Kerckom [3] K5
— Winghe [1] K4
Chemin du Seigneur 10.1
Clapperstraat [1] 10.2.1
Clauwenshaag 5.5
Cluckers, Peeter 6.4
Cluppels, Jan 10.3.3
Cluts, Pierre 10.6
Clutskensweg [46] 10.6; K4
Coenenbos 5.3.2b; K9
Coenenbosstraat [16] 10.4; K6
College van Atrecht 7.6
Commanderij v. Chantrijn 9.2.2
Confrerie van de zielen 6.4
Coreken, Henrick 6.1
Corffs, Catlijn 8.4
Coulant d'eau 3.1
Crauwenbeek 3.2.2
Crets 7.6
Croes, Joannes (pastoor) 8.3
Croes/Crous, Olivier 3.7.1

Cubastraat [7] 10.3.1; K6

D

Daalhof 9.1

Daalkinderrode 5.1; K8

Daalstraat 10.4

Dauwe, Barbara 9.5

Dauwe, Jan 9.5

Dauwe, Joanna 9.5

De Cupere, Ferdinandus Jac.
8.1

De Cupere, Jacobus Ferd. 9.3

De Cupere, Maria Ludovica 9.5

De Haze, Marie 9.2.1

De Hodemakers, Janne 9.3

De Middel, Henricus (past.)
8.3

De Pauw, Helena 9.4

De Raemaecker, Anna 9.5

De Tiège, Jan Elooi 9.2.3

Decuper, Jonker 3.7.1

Decupere, Maria Magdalena
4.2

Decupere, Norbert Leo 3.7.3

Dejenesse, Lambertus 7.6

Delle 4.6

Diesterbeemden 6.2.2

Diesterveld 7.3.2

Doelstraat [1] 10.2.1; K5

Donk 4.5; K5, K15

Donkstraatje [31] 10.5; K5,
K15

Donkweg [30] 10.5; K6

Dorp 2.2; K2 (sectie), K10

Dries 6.3

Driesbos 5.3.2a

Drift n. Clauwershaag 10.4

Drogenhof 9.1

Drogenhofweg [79] 10.6

Du Pin 8.4

Duitse Orde v. Chantrijn 9.2.2

Dwarse Zijp 3.5

E

Edeken 7.6

Edele Handbooggilde 9.3

Eecauterweg [75] 10.6; K5

Eekhout 5.2; K3, K12

Eerkenbos 5.3.2b

Eertbos 5.3.2a

Eertbrug 9.6; K9

Eigensveld 7.3.5

Eikensveld 7.3.5; K2 (sectie),
K14

Eikensveldweg [76] 10.6

Eikestraat [1] 10.2.1; K5-6,
K14

Einde 7.6

Eindeveld 7.3.2

Eksterbeemden 6.2.3; K14

Eksterbeemdenbeek [9] 3.6

Eksterbeemdenstraat [1]
10.2.1; K6

Eksterveld 7.3.4

Elsbeek 3.2.2

Emerveld 7.3.2

Emmenbroek 6.1

Empsen, Jozef 9.2.4

Eusel 6.4

Evenborneveld 7.3.2; K14

Everspit 7.6; K12

F

Feestzaal Santro K6

Flericx, Elisabeth 7.6

Florushof 9.1

Fol, Maurits 5.7
Fontein 3.7.3; K12
Fonteinstraat [8] 10.3.2; K12-
13
Friessenhof 9.1
Fusies K1

G

Ganzenveld 7.3.4
Gebrand 7.4; K12-13
Gebrand Blok 7.4
Gebrandweg [72] 10.6; K4-5,
K15
Geens, Hieronimus 9.5
Geens, Peeter 9.5
Geleys, Anthonis 9.2.1
Geleys, Elizabet 9.2.1
Geleys, Jan 9.2.1
Geleys, Matheus 9.2.1
Geleys, Peeter 9.2.1
Geleys, Willem 9.2.1
Gemeente 2.2
Gemene straat 10.1
— n. Aarschot 10.2.1
— n. Leuven 10.2.2
Gevelle 7.6; K9
Gewat, Vranck 3.7.1
Ghisels, Peter 5.1
Godtseel, Jan Baptist 9.2.2
Goelens, Hubert Joseph 9.1
Goolis, Jean Pierre 3.4.2
Goolis, Peeter 7.6
Goyensveld 7.3.1; K10, K12
Grafstenen F6
Gribberveld 7.3.2
Groen Hassel 6.4
Groenendries 2.2, 6.3; K3,
K15

Groenendries [28] 10.5; K6
Groenenweg [32] 10.5; K5-6,
K14-15
Groenenweg n. Butschoor 10.5
Groot Blauwrot 7.5
Groot Bos 5.3.2d; K15
Groot Hazenbos 5.3.2a
Groot Molenveld 7.3.2; K14
Groot Rot 7.5; K8
Groot Tafelbos 5.3.2b; K8
Grot 8.2
Grote Beemd 6.2.4; K15
Grote Helvoort 3.8
Grote Rode 5.1
Grote Vliegenberg 4.2
Gunningenveld K15

H

Haag 5.5
Hagart, Arnoldus 3.7.1
Hagarts, Henrick 3.7.1
Halbos 5.3.2d
Hamelenveld 7.3.2; K14
Handbooggilde 9.3
Hazelaarsbos 5.3.2c, 7.6
Hazemond 7.6
Hazenbos 4.4, 5.3.2a; K3, K10
Hazenbosweg [56] 10.6; K5
Heerbaan 10.1
— v. Aarschot n. Tienen
10.2.1
Heerstraat 10.1
— v. Tienen n. Aarschot
10.2.1
Heideken 5.8; K9
Heidenweg [54] 10.6; K4-5
Heideveld 7.3.3
Heilig Huis 8.2

- Heilige Geest v. Binkom 8.4
Hel (gehucht) 2.2
Hel K3, K12-13
Helleweg [74] 10.6; K4-5
Helstraat [5] 10.2.5; K6
Helvoort 3.8; K12
Hemelveld 7.3.2
Herenveld 7.3.1; K10
Hoef K14
Hoefweg [77] 10.6; K5
Hoen en Cartils, Joanna 6.2.4
Hoeve 7.1
Hoeve Swillen 9.2.4
Hoeve Theys 9.2.4
Hoeve Truyens 7.6
Hoeve Veuchelen 9.2.4
Hoeve Wera 9.2.4
Hof 9.1
Hof te Binkom 9.2.3
Hof te Kortebroek 9.2.1; K6,
K15
Hof v. Chantrijn 9.2.2
Holbos 5.3.2d
Holland 7.6; K15
Holle Zijp 3.2.2
Hondstraatken 10.2.5
Hoogbrugge 7.6; K13
Hoogbruggestraat [7] 10.3.1;
K4
Hoogbruggeveld 7.3.2; K13
Hoogbruggeveldweg [26] 10.4;
K4-5
Hoogbruggeweg [73] 10.6; K4-
5
Hoogdonk 4.5; K3, K15
Hoolstraat 10.3.1
Horik 7.6
Hospitaalridders 9.2.2
Hout 5.2
Hovensbos 5.3.2b
Hubrechs, Jan 3.7.1
Hulst (gehucht) 2.2
Hulst 5.4; K8
Hulststraat [10] 10.3.3; K4,
K6
Hulststraatje [13] 10.4; K4
Hulstwouwer 3.7.1
- IJ
- Immensbroek 6.1
Jacobs, Maria 5.2
Janssens, Jan 3.7.1
Jonart, Hendrick 6.2.3
- K
- Kaailandekens 7.6
Kapel (gehucht) 2.2
Kapel van
— O.L.Vrouw 8.2
— Sint-Rochus 8.2
Kapelstraat [4] 10.2.4; K4
Kapelweg [60] 10.6; K4, K6,
K12
Kasteel 9.2.3; K10-11
Kasteelstraat [55] 10.6; K6
Kauter, zie Kouter
Keiberg 4.2
Keiberg(straat) [19] 10.4; K4,
K6
Kempeneers, Anna 6.2.1
Kempeneers, Laurent 4.2
Kempeneersbeemd 6.2.1
Kerk van Binkom 8.1; K3,
K6, K11; F3
Kerkeblok 7.4; K9

- Kerkeblokweg [68] 10.6; K4
Kerkebos 5.3.2b; K9
Kerkhof van Binkom 8.1; F5
Kerkstraat [36, 56] 10.5; K6
Kerkweg [80] 10.6
Kieffelbos 5.3.2b; K9
Kieffvelt, jonker 5.3.2b
Kinderendries 2.2, 6.3
Kinderendries [6] 10.2.6; K4
Kinderenveldstraat [6]
Kinderrode 5.1; K8
Kinderrodedries 6.3
Kinderrodeveld 7.3.2
Kinderveld 7.3.2
Klavershaag 5.5
Klavershaagstraatje [18] 10.4;
K4
Klavershoeve 7.1
Klein Blauwrot 7.5
Klein Hazenbos 5.3.2a
Klein Hoolstraatken 10.4
Klein Molenbergstraat [9]
10.2.4; K4
Klein Tafelbos 5.3.2b; K8
Kleine Rode 5.1
Kleine Wouwer 3.7.1
Klippelstraat [10] 10.3.3; K4
Koeiweg [45] 10.6; K4, K6
Koekelberg 4.4; K3
Kokart, Willem 6.4
Kortebroek (gehucht) 2.2
Kortebroekstraat [5] 10.2.5;
K5
Kortenbroek 6.1; K12
Kosterij 6.5
Kostersweide 6.5; K8
Kostersweideweg [44] 10.6
Koudenberg 4.2; K3, K9
Kouter 7.2; K10, K14
Koutergracht 3.6
Kouterweg [58] 10.6; K5-6
Kraaienbergh 4.2
Krabbenbeek [2] 3.2.2; F8
Krekeldries 6.3; K3, K12-13
Krekeldries [7] 10.3.1; K6
Krekeldriesstraat [8] 10.3.2;
K4
Krekendriesweg [66] 10.6;
K4
Krekelveld 7.3.4
Kromstraat (Kerkom) 7.3.2
Kruisbeemden 6.2.3
Kruisblok 7.4
Kruisstraat n. Bosdries 10.4
Kuipken 3.7.2
Kuit 3.7.2
Kwadenkoop 7.6; K3, K9-10
Kwadenkoopstraat [19] 10.4;
K4
Kwadepoortstraat [6] 10.2.6;
K4
Kwakkeweg [41] 10.6; K4, K6
Kwikhaag 5.5; K10
Kwikhaagweg [53] 10.6
Kwikkelberg 4.4; K3, K14
Kwikkelbergbos 5.3.2a
Kwikkelberg(straat) [36] 10.5;
K6
Kwikkelbergweg [57] 10.6; K5
L
Laermans, Petrus Franc. 10.5
Laermansstraatje [35] 10.5;
K5-6
Lambierts, Thomas 9.4

Langehaag K10
Langehaagstraat [36] 10.5;
K4-5
Langendries 6.3
Langendriesweg [26] 10.4; K6
Langeweide 6.5; K12
Lauwenrot 7.5
Lazarushuis 8.4
Lemmens, Alfons 9.5
Lemmens, Christiaen 9.1
Lemmens, Guillelmus B. 9.5
Lemmens, Jacobus Ferd. 9.4
Lemmens, Jozina 7.6
Lenenberg K3
Lenenbergstraat [2] 10.2.2;
K4
Leuvensebaan [2] 10.2.2
Linden 2.3 (ety); K1
Linterbos 5.3.2b; K9
Losgat 10.4
Lubbeek 2.3 (ety); K1
Lubbeekstraat [2] 10.2.2
Lubbeekweg [52] 10.6; K6

M
Mantelbos 5.3.2b
Mantelerenbos 5.3.2b; K9
Mantelerenweg [51] 10.6; K4
Mariastraatje [21] 10.4; K4,
K11
Meenselstraat [4] 10.2.4; K6;
F10
Meenselweg [38] 10.6
Meersmans, Lodewyck 9.2.2
Meerij 1.2
Mellaerts, Baptist 10.3.1
Mellaerts, Jacobus Ferd.
(past.) 8.1

Molen 9.5; K4
Molenbeek 3.3; K3
Molenberg 4.2; K3; F9-10
Molenberg [4] 10.2.4; K6
Molenbergstraat [4] K4
Molendries 6.3
Molenveld 7.3.2; K3
Molenveldweg [78] 10.6; K5-6
Monaertsveld 7.3.1
Mottau, P.J. 1.4

N
Nackaerts 9.2.2
Nansnyders, Egidius 9.2.2
Nederkinderrode 5.1
Neerdonk 4.5
Nesselrodeveldweg [39] 10.6;
K4
Nieuwe Wouwer 3.7.1
Nieuwenbos 5.3.2d
Nieuwenhof 9.1; K13
Nijsenrode K3
Nijsenrodeveld 7.3.2
Nijsenrodeveld [39] K6
Nijsselrodestraat [25] 10.4; K6
Noytens, Henrick 9.3

O
Oase 9.2.3
Once, Bertelen 5.2
Onze-Lieve-Vrouwewouwer
3.7.1; K9
Ooienrot 7.5
Oosterbond 7.6
Oosterbondbeek [7] 3.2.2; K3,
K13
Oosterbondwouwer 3.7.1
Opstal 7.6; K14

Opstal [33] 10.5
Orde van Malta 1.3, 8.3
Ossenbeemd 6.2.3
Ossenbeemdstraatje [16] 10.4;
 K4
Oude Wouwer 3.7.1
Oudenbeemd 6.2.4
Oudenhof 9.1
Oyenbrugge (weduwe) 6.2.1

P

Paanhuis 9.4
Paanhuisveld 7.3.2
Pachthof
— v. Chantrijn 9.2.2; K10-11
— v. d. Tafel 8.4
Paddevijver 3.7.1; K10
Paesmans, Mattijs 8.4
Palmhof 9.1; K11
Panisveld 7.3.2; K10-11
Parijsstraat (gehucht) 2.2
Parijsstraat [6] 10.2.6; K4,
 K6, K8
Pastoorshof 9.1
Pastorie 8.3; K10-11; F5
Peeters, Elizabet 9.2.1
Pellenberg 2.3 (ety); K1
Persoonsbos 5.3.2b
Pittevils, Elisabeth 9.2.4
Plaats 10.1
Plaatsstraat [1] 10.2.1; K5
Pluegere, Henrick 9.1
Pluegere, Reinier 9.1
Pluegershof 9.1
Potaardestraat [7] 10.3.1
Potaardeveld 7.3.5; K12
Pulstraat [6] 10.2.6

R

Raeijmaekers, Guilielmus 9.5
Ralesberg K3
Ralis, Petrus (past.) 8.1
Rauvoet, Adriaen 6.3
Rauvoet, Anna Maria 6.3
Rauvoet, Vranck 7.6
Rixenberg 4.3
Rode(ken) 5.1; K8
Roels, Dorothea 7.6
Roels, Pauwel 7.6
Roksberg 4.2; K3, K9
Rooidries 6.3; K8
Rot 7.5
Route de
— Tirlemont à Aerschot
 10.2.1
— Winghe St. Georges à
 Tirlemont 10.2.1
Ruitersweg [42] 10.6; K4
Russelbos 5.3.2a
Rutsenberg 4.3; K3, K12
Rutsenbergweg [27] 10.4; K4-
 6

S
Salomons, Adrianus (past.)
 8.3
Sandenberg 4.3; K3
Sandenbergweg [71] 10.6
Santro (feestzaal) 5.6; K6,
 K11
Santroy 9.2.2; K10-11
Schaaikerbeemden 6.2.2; K14
Schaaikerveld 7.3.2
Schadewijk (Kerkom) 7.3.2
Schakelveld 7.3.2; K3, K14

- Schakelveld(straat) [34] 10.5; K5-6
Scheidries 6.3
Scheys, Peeter 9.1, 9.3
Schoofstraat [50] 10.6; K6
Schoolstraat [21] 10.4; K6
Schutters 8.4
Schuttershof 9.1
Schuttershuis 9.3
Scoemans bos 5.3.2b
Secties 1.4; K2
Sentier 10.6
Seydebergweg [71] K4-5
's-Herenstraat 10.1
's-Hertogenstraat 10.1
Sint-Geertruiden 6.3, 8.3
Sint-Germaansbos 5.3.2b
Sint-Jan-de-Doper 8.1
Sint-Job 8.2
Sint-Rochusfontein 3.7.3
Sint-Rochuskapel 8.2; K6, K12; F4
Sint-Rochusstraat [24] 10.4; K6
Sint-Sebastiaansgilde 9.3
Slekkenweg [47] 10.6; K4
Slubbensblok 7.4
Slubbersweg [65] 10.6; K4, K6
Smeyershof 9.1
Smolders, Jan Joris 8.2
Spelthof 9.1; K10-11
Spelthofbeek [1] 3.2.1; K3
Spelthofbrug 9.6
Spelthofweg [55] 10.6; K4-5, K10
Spelthofweide 6.5
Steenput 3.7.2; K15
Steenweg n. Aarschot 10.2.1
Straat
— n. Attenrode 10.2.5
— v. Binkom n. Bijvoorde 10.5
— v. Binkom n. Lubbeek 10.2.2
— v. Binkom n. Wever 10.2.5
— n. Boekhout 10.2.4
— n. Bosdries 10.4
— n. Bramt 10.5
— n. Bruggeveld 10.4
— n. Diest 10.2.4
— n. Gevelle 10.4
— v. Hoogbrugge n. Diest 10.3.1
— n. Kerkom 10.2.3
— n. Kinderrode 10.2.6
— n. Leuven 10.4
— v. Sint-Rochuskapel n. Hoogbrugge 10.4
— n. Vossel 10.2.4
Straatje
— n. Bruggeveld 10.4
— v. Butschoorbroek n. Groenendries 10.5
— n. Klavershaag 10.4
Swillen, Antoon 9.2.4
Swillen, Guilliam 9.2.4; F1-2
- T**
Taes, Jan 9.4
Taes, Matteijs 9.4
Tafel van de H. Geest 8.4
Tafelbeemd 6.2.1
Tafelbos 5.3.2b; K3, K8
Tafelbosweg [15] 10.4; K6
Tafelhof 8.4

Tafelhuis 8.4; K10-11
Tafelstraatje [15] 10.4; K4
Tafelveld 7.3.1; K14
Tafelwinning 8.4
Tarisbeemd 6.2.1
Teckensbos 5.3.2b; K9
Teckensdries 6.3
Tekkensweg [50] 10.6; K4
Ter Dellen 4.6; K3, K9
Theys, Peeter 9.1, 9.2.4
Theys, Roger 9.2.4
Thorisbeemd 6.2.1
Tiensesteenweg 10.2.1; K6
Tienseweg [61] 10.6; K4-6
Tilli, Simon 9.4
Timmermans, Pieter 7.6
Tomstraatje [30] 10.5; K5,
K15
Torbeyns, Anna 7.6
Torbeyns, Dionys 4.3
Truyens, Carolus 7.6
Truyens, Jan 7.6
Truyens, Nicolaes 5.1
Truyensweg [63] 10.6; K4, K6
Tuteneel, Joanna 9.2.4
Tweebundersweg [59] 10.6;
K4-5
Tymmermans, Gerert 3.7.1

U

Uilekotstraat [7] 10.3.1; K4
Uilekotstraatje [25] 10.4; K4
Uilenkot 7.6; K13
Uilenkotwouwerken 3.7.1
Uitweg v.d. Bossen 10.4
Ulens, Louis 1.1
Uter Liemingen, Jacob 9.5

V

Vaes, Petrus 6.3
Vallerstraat 10.3.4
Van Arenbergh, Louis Felix
8.1
Van Binckeem, Olivier 9.5
Van Gramberen, Peeter 8.2
Van Hemelen, Elisabeth 9.2.4
Van Hemelen, Hendrik 9.2.4
Van Hoijenbruggen 6.2.1
Van Soutelande, Jan 9.4
Van Stockstraete(n), Jan Ant-
hoen 9.3
Van Sumaij, Huijbrecht 9.1
Van Thinen, Elizabeth 9.2.1
Van Vileers, Geeraerd 7.6
Van Waenrode, Jan 9.5
Van Wassenoven, Aert 9.4
Vanden Berghe de Binckom,
Louis 9.2.3; K10
Vanden Hove, Gielis 9.1
Vanden Hove, Jan 9.2.1, 9.5
Vanden Male, Radolf 6.1
Vandendael, Vincent 9.2.4
Vander Vorst, Matthys 9.1
Vanderheyden, Geert 9.2.4
Vanderwaeren, Charles 9.4
Vangramberen, Louis 9.2.2
Vangramberen, Petrus Franc.
9.2.2
Veer 7.6
Veerbeemden 6.2.2
Veervijver 3.7.1
Veldbeek 3.4.1
Velp K3
Veuchelen, Hendrik 3.6, 9.2.4
Veuchelen, Michel 9.2.4

- Vierbunders 7.6; K10, K12
Vierbundersweg [62] 10.6; K4-5
Vierde Schoof 7.6; K9
Vierdeschoofweg [49] 10.6
Vijver 3.7.1
Villa De Tiège 9.2.3
Vincboenshof 9.1
Vincbone, Jacob 9.1
Vincbone, Jan 9.1
Vliegenberg 4.2; K3, K8
Vliegenbergweg [43] 10.6
Vliegenveld 7.3.4
Vlierbeekstraat [20] 10.4; K6
Vlierbeekveld 7.3.1
Vlierbekerberg 4.3; K3, K10
Vliet 3.1
Vloedbeek [9] 3.6
Vloedbeek [11] 3.2.2
Vloedgracht 3.1
Voetweg n. Tienen 10.6
Vogelroede 7.6
Voncken, J.G. 1.4
Voncken, J.L. de Jongste 1.4
Vossel 2.2, 7.6, 10.3.4; K3, K8
Vosselbeek [5] 3.4.1; K3
Vosselstraat [4] 10.2.4; K4, K7-8, K13
Vossenveld 7.3.4; K15
Vossenveldstraat [31] 10.5; K6
Vroeneusel 6.4; K9
Vroente 6.4; K12-13
Vruntweg [70] 10.6; K4
- W
Walsberg 9.2.2
Wamerschot 7.6; K8
Warmerschotsestraat [11] 10.3.4; K4
Waterstraat [22] 10.4; K6; F7
Wauters, Alph. 1.1
Weg
— v. Binkom n. Schaaik 10.2.3
— n. Butschoor 10.5
— v. Kerkom n. Binkom 10.2.3; K14
— v. Lubbeek n. Binkom 10.2.2, 10.4
— n. Oosterband 10.4
— v. Tienen n. Aarschot K10
Weide 6.5
Wellens, Henry 6.4
Wera (boerderij) K15
Wera, Anthonia 9.2.2
Wera Edouardus 9.2.2
Wera, Jacobus 9.2.4
Wera, Maria Theresia 9.2.2
Werabrug 9.6
Weterbeek [12] 3.6
Wijngaardeken 5.7; K9
Wildeman 9.4
Windmolen 9.5; K3, K9; F10
Windmolen (sectie) K2
Windmolenberg 4.2
Wingebeek K3
Wingestraat [1] 10.2.1; K6
Wissenbos 5.3.2c
Withuis 9.4; K11
Wittebolle, Geert 6.4
Wittevrouwenbos 5.3.2b; K8
Wolfshoekweg [32] 10.5
Woutermanneken 7.6; K12
Wouwer 3.7.1

Z

Zandgroeve K3

Zijkens 3.4.2

Zilvermijn 7.6; K8

Zilverstraatje [14] 10.4; K4,

K6

Zuid-Brabant 1.2

Iucundi acti labores.

Gedane werken zijn aange-
naam.

Mensen zonder tijd hebben
nooit gewerkt.